

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De bescherming van de schuldeiser in het kader van de collectieve schuldenregeling

Ellen Lowie

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PEETERS

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De bescherming van de schuldeiser in het kader van de collectieve schuldenregeling

Ellen Lowie

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PEETERS

Samenvatting

Ondanks een recente neerwaartse trend in het aantal collectieve schuldenregelingen in België, zijn er nog steeds een aanzienlijk aantal lopende procedures en hebben veel mensen te maken met financiële problemen. Het wetsvoorstel van 10 mei 2022 teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen, beoogt de schuldenaar in staat te stellen een menswaardig leven te leiden door aanpassingen mogelijk te maken wanneer het inkomen van de betrokkene daalt. Alsook streeft het een verkorting van de duurtijd na om de last van de procedure voor de schuldenaar te beperken. Op het eerste gezicht lijkt de wetgever de procedure te willen aanpassen ten gunste van de schuldenaar en blijft het standpunt van de schuldeiser onbelicht. Bovendien, met de hernieuwde wet van 1 juli 2023 inzake wettelijke schuldsanering natuurlijke personen vers in het geheugen, wordt de positie van schuldeisers binnen de procedure van de Nederlandse variant in vraag gesteld.

Om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag in hoeverre de rechten van schuldeisers gewaarborgd worden in desbetreffende insolventieprocedures, vangt de thesis aan met een beschrijvend hoofdstuk over de Belgische collectieve schuldenregeling. Hierin wordt elke fase van de procedure toegelicht, in het bijzonder vanuit het standpunt van de schuldeiser. Elk van de behandelde aspecten worden in het volgende hoofdstuk eveneens onderzocht in het kader van de Nederlandse wettelijke schuldsanering natuurlijke personen. Op deze manier wordt de te behandelen materie duidelijk uiteengezet en kan een overzichtelijke rechtsvergelijking gemaakt worden. Mijn kritische bedenkingen worden telkens onderbouwd met geraadpleegde wetgeving, rechtspraak en rechtsleer. Uiteindelijk worden enkele opmerkelijke conclusies gemaakt die dienen als basis voor mogelijke aanbevelingen en verdere onderzoeksperspectieven binnen beide rechtssystemen.

Het rechtsvergelijkend onderzoek onthult zowel overeenkomsten als opmerkelijke verschillen tussen beide rechtsfiguren. Beide rechtssystemen bieden een duidelijke wettelijke basis voor de procedures. Niettemin hanteren de Belgische en Nederlandse rechters een verschillende benadering bij de toepassing ervan. Daar waar de Belgische rechter een strikte aanpak hanteert en niet afwijkt van de wet, gaat de Nederlandse rechter uit van een flexibelere benadering en neemt hij de concrete omstandigheden telkens in overweging. Afhankelijk van de omstandigheden beschikt de rechter in Nederland over bepaalde maatregelen die de belangen van de schuldenaar behartigen zoals voorzieningen ter beveiliging. Deze maatregelen roepen vragen op, vooral met betrekking tot de gelijkheid van schuldeisers en de samenloop waarin zij zich bevinden. Bovendien blijkt uit Nederlandse rechtsliteratuur dat er onduidelijkheid bestaat over bepaalde aspecten van de wettelijke schuldsaneringsregeling. Zelfs professionals en academici binnen dit domein hebben soms moeite met het precies begrijpen van de materie. In België daarentegen is de rechtsliteratuur eensgezind en consistent, zonder tegenstrijdigheden. Dit suggereert dat het juridische landschap in België doorgaans meer helderheid en zekerheid vertoont.

Voorgaande opmerkingen zijn slechts enkele motiverende factoren voor de conclusie waarin vastgesteld wordt dat schuldeisers in België over het algemeen een grotere mate van rechtszekerheid genieten dan deze in Nederland. Bijkomende bedenkingen met betrekking tot onder andere minnelijke regelingen en het verschil in duurtijd worden nader toegelicht in deze uiteenzetting.

Woord vooraf

Deze masterthesis markeert niet alleen het eindpunt van mijn rechtenopleiding aan de Universiteit van Hasselt, maar ook het bereiken van een belangrijke mijlpaal in mijn persoonlijke en professionele ontwikkeling. Er zijn een aantal personen die me ontzettend gesteund hebben tijdens dit hoofdstuk in mijn leven. Van de gelegenheid maak ik dan ook graag gebruik om mijn waardering te uiten.

Allereerst wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan mijn promotor prof. dr. Peeters die mijn onderwerp meteen wou begeleiden vanaf het moment dat hij ervan hoorde. Zijn enthousiasme, constructieve feedback en praktische tips hebben dan ook een enorme bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van deze thesis.

Daarnaast wil ik de rechters waaronder An Vangompel, griffiers en referendarissen van de Arbeidsrechtbank Antwerpen afdeling Hasselt bedanken voor hun tijd, moeite en waardevolle inzichten. Het bijwonen van zittingen en het inlezen van relevante dossiers hebben mijn opvattingen van de praktijk aanzienlijk verrijkt.

Tot slot ben ik dankbaar voor de steun en motivatie die ik heb ontvangen van mijn ouders en broer, mijn vriendinnen en mijn vriend gedurende de hele opleiding, en zeker gedurende het schrijfproces. In het bijzonder Femke, mijn beste vriendin die in Nederland rechten studeert. Dankzij haar kennis en connecties kreeg ik de kans om me evenwel te verdiepen in de Nederlandse praktijk.

Ellen Lowie

Hasselt, 15 mei 2024

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Woord vooraf	3
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	7
1.1. Opzet en situering	7
1.2. Doelstelling(en) en relevantie	8
1.3. Onderzoeksmethodologie	8
Hoofdstuk 2: Collectieve schuldenregeling – België	11
2.1. Begrip en doel	11
2.2. Procedure	12
2.2.1. De aanvraag en toelating tot de collectieve schuldenregeling	12
2.2.1.1. Aanvraag	12
2.2.1.2. Toepassingsvoorwaarden	12
2.2.1.3. Toelaatbaarheidsvoorwaarden.....	15
2.2.1.4. Beschikking van toelaatbaarheid	16
2.2.1.5. Gevolgen van de beschikking van toelaatbaarheid	17
2.2.1.6. Mogelijkheden van schuldeisers	20
2.2.2. Aangifte schuldvorderingen	22
2.2.3. Opstellen afbetalingsplan	23
2.2.4. Aanzuiveringsregelingen: MAR en GAR	25
2.2.4.1. De minnelijke aanzuiveringsregeling (MAR)	25
2.2.4.2. De gerechtelijke aanzuiveringsregeling (GAR)	29
2.2.4.1.1. Gevolgen t.a.v. de rechten van de schuldeisers	31
2.2.5. Einde van de procedure	35
2.2.5.1. Rechtmatig einde	36
2.2.5.2. Onrechtmatig einde	38
Tussenconclusie	39
Hoofdstuk 3. Wettelijke schuldsanering natuurlijke personen – Nederland	41
3.1. Begrip en doel.....	42
3.2. Procedure	43
3.2.1. De aanvraag en toelating tot de wettelijke schuldsanering	43
3.2.1.1. Aanvraag	43

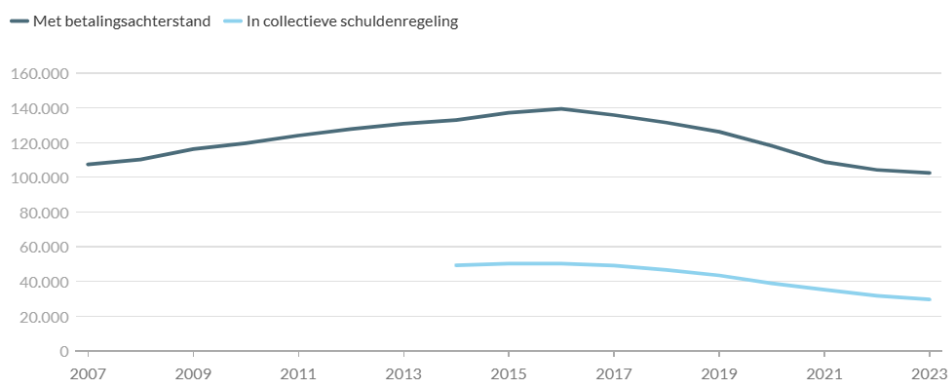
3.2.1.2.	<i>Toepassingsvoorwaarden</i>	44
3.2.1.3.	<i>Toelaatbaarheidsvoorwaarden</i>	47
3.2.1.4.	<i>Uitspraak van toelating</i>	51
3.2.1.5.	<i>Gevolgen van de uitspraak van toelating</i>	54
3.2.1.5.	<i>Mogelijkheden van schuldeisers</i>	58
3.2.2.	<i>Verificatie van schuldvorderingen</i>	59
3.2.3.	<i>Opstellen akkoorden</i>	60
3.2.3.1.	<i>Ontwerpakkoord</i>	62
3.2.3.2.	<i>Liquidatieakkoord</i>	63
3.2.3.3.	<i>Percentageakkoord</i>	63
3.2.4.	<i>Einde van de procedure</i>	66
3.2.4.1.	<i>Rechtmatig einde</i>	66
3.2.4.2.	<i>Onrechtmatig einde</i>	67
Hoofdstuk 4:	<i>Conclusie</i>	71
4.1.	<i>Begrip en doel</i>	71
4.2.	<i>Eerste fase – de aanvraag en toelating</i>	71
4.3.	<i>Tweede fase – aangifte/verificatie van schuldvorderingen</i>	73
4.4.	<i>Derde fase – opstellen van afbetalingsplan</i>	73
4.5.	<i>Vierde fase – aanzuiveringsregelingen</i>	73
4.6.	<i>Vijfde fase – einde van de procedure</i>	74
4.7.	<i>Algemene conclusie en aanbevelingen</i>	75
Bibliografie		77
	<i>Europese wetgeving</i>	77
	<i>Belgische wetgeving</i>	77
	<i>Belgische rechtspraak</i>	77
	<i>Belgische rechtsleer</i>	80
	<i>Nederlandse wetgeving</i>	82
	<i>Nederlandse rechtspraak</i>	83
	<i>Nederlandse rechtsleer</i>	85
Bijlagen		87

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1. Opzet en situering

1. Gedurende mijn academische stage bij ConSenso Advocaten heb ik kennis mogen maken met het concept van collectieve schuldenregeling. De advocate waar ik mee samenwerkte is tevens schuldbemiddelaar en nam me mee 'achter de schermen' waar ik enkele vergaderingen met schuldenaars mocht meevolgen. Hoewel de problematiek van overmatige schuldenlast de laatste jaren in beperkte mate is afgenomen, zijn er vandaag de dag nog heel wat personen die moeite hebben met het afbetalen van leningen en andere maandelijkse kosten zoals huur. In 2023 kampte namelijk 1,9% van de meerderjarige geregistreerde bevolking in Vlaanderen met betalingsachterstand op uitstaand krediet, dat zijn zo'n 102 587 personen. Wanneer men geconfronteerd wordt met dergelijke financiële moeilijkheden, kan men beroep doen op de procedure van collectieve schuldenregeling. Ter duiding, de jaarlijkse evolutie van het aantal personen met betalingsachterstand enerzijds alsook het aantal collectieve schuldenregelingen anderzijds. In 2023 bevinden zich om en bij 25 000 personen in een collectieve schuldenregeling (bijlage 1).¹

Personen met betalingsachterstand en in collectieve schuldenregeling
Vlaams Gewest, 2007-2023, aantal

2. Het afnemend aantal collectieve schuldenregeling kan wijzen op een algemene verbetering van de financiële situatie van individuen. Veranderende omstandigheden op economisch gebied zoals meer werkgelegenheid of stijgende inkomens, beïnvloeden deze financiële situatie. Voor schuldeisers is dit gunstig gezien er meer schuldenaars zijn die hun schulden volledig kunnen aflossen, zonder de noodzaak van een collectieve schuldenregeling. Het vergt echter meer nuance dan louter te stellen dat een afname van collectieve schuldenregelingen automatisch leidt tot een betere positie van de schuldeiser. Er zijn tal van andere factoren die de positie van de schuldeiser bepalen zoals de effectiviteit van schuldaflossingen, de bereidheid van schuldenaren om hun schulden af te lossen, het soort schuld en de omvang ervan, de algemene economische stabiliteit en meer.²

¹ Statistiek Vlaanderen, *Betalingsachterstand en collectieve schuldenregeling*, 20 februari 2024, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/betalingsachterstand-en-collectieve-schuldenregeling> (consultatie 23 september 2023)

² H.H., DETHMERS, *Van schuldsanering tot schone lei: een praktische beschrijving van het wettelijk traject*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2005, 227.

3. Dit in acht genomen stel ik me de kritische vraag in hoeverre de belangen en rechten van de schuldeiser gewaarborgd worden. “Wat gebeurt er met het resterende deel van de schuld?”, “Wat zijn de mogelijkheden voor de schuldeisers in de verschillende fases van de procedure?”, enzovoort. Gezien de collectieve schuldenregeling doorgaans benaderd wordt vanuit het standpunt van de schuldenaar, kies ik er voor om mijn masterthesis te wijden aan een onderzoek naar het standpunt van de schuldeiser om op die manier nieuwe inzichten te verwerven binnen de discipline.

1.2. Doelstelling(en) en relevantie

4. Deze uiteenzetting deelt de procedure van collectieve schuldenregeling op in vijf verschillende fases (de toelating, de aangifte van schuldvorderingen, het opstellen van een afbetalingsplan, de regelingen zelf zijnde de minnelijke aanzuiveringsregeling en de gerechtelijke aanzuiveringsregeling en het einde van de procedure). Bij het behandelen van elke fase worden de rechten en belangen van de schuldeiser geanalyseerd. De wettelijke schuldsanering natuurlijke personen, de Nederlandse variant van de Belgische collectieve schuldenregeling, wordt op dezelfde wijze behandeld. Deze rechtsvergelijking doet een duidelijk overzicht ontstaan van de positie van de schuldeiser in beide rechtssystemen. Dit is een logische stap om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag in hoeverre de rechten en belangen van de schuldeiser gewaarborgd worden in de verschillende fases van desbetreffende insolventieprocedures.

5. Aangezien de collectieve schuldenregeling begint bij de schuldenaar die financiële problemen ondervindt en een verzoekschrift indient, wordt dit concept meestal benaderd vanuit diens perspectief. Uitgaande van het beoogde doel van de collectieve schuldenregeling zijnde een menswaardig en schuldenvrij leven voor de schuldenaar na naleven van de opgestelde schuldenregeling, is het maatschappelijk en theoretisch relevant om deze keer de rechtspositie van de schuldeiser nader te onderzoeken gezien deze evenwel een grote invloed ondergaat als gevolg van deze procedure. Vanwege de dynamiek rondom de collectieve schuldenregeling manifesteren zich verschillende tendensen die veranderingen in dit domein verklaren. Het Belgisch wetsvoorstel van 10 mei 2022 teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen, alsook het feit dat op 1 juli 2023 een nieuwe Nederlandse wet inzake deze materie in werking is getreden, geeft blijk dat beide landen de noodzaak van bepaalde vernieuwingen inzien.

1.3. Onderzoeksmethodologie

6. Deze masterthesis omvat een evaluerende onderzoeksvraag inzake de positie van de schuldeiser in de procedure van de collectieve schuldenregeling, die opgelost wordt aan de hand van een monodisciplinair onderzoek waarbij enkel de rechtswetenschap de basis vormt. Een evaluerende vraag maakt het mogelijk om in beperkte mate meningen en oordelen op te nemen in het onderzoek. Omdat het cruciaal is om een goede notie te hebben van zowel de procedure van collectieve schuldenregeling als deze van de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen, zal het eerste deel van het onderzoek voornamelijk beschrijvend zijn. Ten slotte vormt deze masterthesis een

aanbevelend onderzoek in die zin dat wordt nagegaan of, en hoe, eventuele tekortkomingen weggewerkt kunnen worden. Concreet zal er een kwalitatief onderzoek plaatsvinden gezien de resultaten uitgedrukt zullen worden in woorden.

7. Voor de dataverzamelmethode verwijs ik naar het bronnenonderzoek. Voornamelijk wetgevende regels liggen aan de grondslag van deze thesis. Tevens bestaat er tal van interessante rechtsspraak en rechtsleer omtrent deze materie die een aanzienlijke meerwaarde vormen. Door deze verschillende rechtsbronnen te hanteren, worden bepaalde punten zowel theoretisch als praktisch geduid. Omdat er op een rechtsvergelijkende methode te werk wordt gegaan, wordt deze manier van dataverzameling op dezelfde wijze toegepast op de Nederlandse procedure van de schuldsanering natuurlijke personen. Mijn meeloopstage aan de arbeidsrechtbank Antwerpen, afdeling Hasselt levert evenwel een scala aan praktische inzichten op die worden geïntegreerd in dit onderzoek. Deze empirische ervaring stelt de lezer in staat om naast theoretische kennis ook heldere inzichten te verwerven in hoe de collectieve schuldenregeling in de praktijk functioneert, en daarmee de realiteit belicht vanuit het perspectief van de schuldeiser.

Hoofdstuk 2: Collectieve schuldenregeling – België

8. In dit hoofdstuk wordt, ter voorbereiding van de rechtsvergelijking, de collectieve schuldenregeling in detail benaderd. De verschillende fases van de procedure worden behandeld met speciale aandacht voor de gevolgen van de schuldeiser. Hierbij vormt wetgeving de voornaamste grondslag maar dragen rechtsspraak, rechtsleer en mijn praktische mee-kijkstage aan Arbeidsrechtbank Antwerpen, afdeling Hasselt eveneens bij aan het uitwerken van een overzichtelijk kader.

2.1. Begrip en doel

9. Hulp bij schuldoverlast – Er bestaan verschillende mogelijkheden om hulp te bieden aan mensen die schulden hebben.³ De eerste maatregel, budgetbegeleiding, is het minst ingrijpend en houdt in dat de schuldenaren volledig zelf hun budget kunnen beheren. Een hulpverlener van het Openbaar Centrum voor Openbaar Welzijn (OCMW) of het Centrum Algemeen Welzijn (CAW) biedt hierbij de nodige ondersteuning.⁴ Een tweede hulpmiddel is het budgetbeheer. Dit gaat een stap verder gezien het budget van de schuldenaar terecht komt op een nieuwe rekening bij het OCMW of het CAW, mits diens toestemming.⁵ Tot slot betreft de meest ingrijpende maatregel de collectieve schuldenregeling. Deze omvat een gerechtelijke procedure en is bijgevolg niet gratis. De rechter spreekt de collectieve schuldenregeling uit en stelt hierbij een schuldbemiddelaar aan die een afbetalingsplan tracht uit te werken. Het budget van de schuldenaar wordt op een nieuwe rekening gezet die beheerd wordt door de aangestelde schuldbemiddelaar. Deze laatste is verantwoordelijk voor het aflossen van de schulden enerzijds en het waarborgen van een menswaardig leven van de schuldenaar en diens gezin gedurende de procedure anderzijds.⁶

10. Doel - Het doel van de collectieve schuldenregeling bestaat erin de schuldenaar de mogelijkheid te bieden om op een gecontroleerde manier zijn financiële toestand daadwerkelijk te herstellen zodat zijn schulden, al dan niet geheel, worden aangezuiverd. Vermeldenswaardig is het wetsvoorstel van 10 mei 2022 teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen. De belangen van de schuldenaar worden centraal geplaatst door te pleiten voor een flexibelere benadering inzake het leefgeld dat aan hem wordt toegekend. Het voorstel suggereert namelijk dat het bedrag afhankelijk moet zijn van de persoonlijke situatie van de schuldenaar en daarenboven makkelijk aanpasbaar moet zijn aan nieuwe factoren die de persoonlijke toestand van de schuldenaar en diens recht op een menswaardig leven beïnvloeden. Ook behandelt het voorstel

³ BUDGETINZICHT NOORD-, CENTRAAL- & BRUSSEL i.s.m. HUN REGIONALE WERKGROEPEN COLLECTIEVE SCHULDENREGELING, *Collectieve schuldenregeling*, Inge Ramboer, 2018, 4.

⁴ Aspecten van budgetbegeleiding worden geregeld in de Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Voor meer informatie zie: <https://www.elfri.be/artikel/budgetbegeleiding> (consultatie 30 september 2023).

⁵ De regeling omtrent budgetbeheer wordt niet geregeld in één specifieke wet maar is terug te vinden in een bredere context van sociale wetgeving. Zie organieke Wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Voor meer informatie zie: <https://www.eerstehulpbijschulden.be/schulden-wat-nu/hulp-nodig/budgetbeheer> (consultatie 30 september 2023).

⁶ BUDGETINZICHT NOORD-, CENTRAAL- & BRUSSEL i.s.m. HUN REGIONALE WERKGROEPEN COLLECTIEVE SCHULDENREGELING, *Collectieve schuldenregeling*, Inge Ramboer, 2018, 4 – 5.

een verkorting van de maximale duurtijd van de procedure (minnelijke aanzuiveringsregeling van zeven jaar naar vijf jaar en gerechtelijke aanzuiveringsregeling van vijf jaar naar drie jaar).⁷ Bovenstaand wetsvoorstel komt in deze thesis nader aan bod. Wat het doel van de procedure zelf betreft, oppert men in eerste instantie voor een minnelijke aanzuiveringsregeling (hierna: MAR) maar wanneer geen akkoord bereikt wordt tussen schuldenaar en de schuldeisers, dan kan de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling (hierna: GAR) opleggen.⁸

2.2. Procedure

2.2.1. De aanvraag en toelating tot de collectieve schuldenregeling

2.2.1.1. Aanvraag

11. Eenzijdig verzoekschrift - Het is de schuldenaar zelf die bij eenzijdig verzoekschrift een collectieve schuldenregeling dient aan te vragen bij de griffie van de arbeidsrechtbank (materiële bevoegdheid).⁹ De arbeidsrechter van de woonplaats van de schuldenaar op het moment waarop het verzoek wordt ingediend, is bevoegd om dergelijke aanvraag te behandelen (territoriale bevoegdheid).¹⁰ Aan de hand van de gegevens uit het verzoekschrift en de stukken in acht genomen, wordt nagegaan of de verzoeker al dan niet kan worden toegelaten tot de procedure. Hiervoor dienen enkele toepassingsvoorwaarden en toelaatbaarheidsvoorwaarden te worden vervuld.¹¹

2.2.1.2. Toepassingsvoorwaarden

12. Natuurlijke personen - Enkel natuurlijke personen komen in aanmerking voor een collectieve schuldenregeling. Dit zijn personen die geen onderneming zijn of zijn geweest tot zes maanden voorafgaand aan de aanvraag.¹² Wie vroeger ondernemer is geweest, kan slechts een verzoek tot collectieve schuldenregeling indienen minstens zes maanden na het stopzetten van zijn onderneming of indien failliet verklaard, na de sluiting van het faillissement.¹³ Het betreft een feitenkwestie want het moment van stopzetting komt niet altijd overeen met het moment van de doorhaling in het ondernemingsregister.¹⁴ Met deze wachttermijn tracht de wetgever een samenloop tussen de collectieve schuldenregeling en het faillissement te voorkomen.¹⁵

13. (Ex)ondernemers - Het ondernemersbegrip luidt als volgt:

"Onderneming: elk van volgende organisaties:

(a) Iedere natuurlijke persoon die zelfstandig een beroepsactiviteit uitoefent;

(b) Iedere rechtspersoon;

⁷ Art. 1675/3 lid 3 Ger. W.; De Kamer, Parlementair document 55K2679, Wetsvoorstel van 10 mei 2022 tot wijziging van het Gerechtelijk wetboek, teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2679/55K2679001.pdf> (consultatie 30 september 2023).

⁸ Art. 1675/3 lid 2 Ger. W.

⁹ Artikel 1675/4 §1 en §2 Ger. W.

¹⁰ Art. 32 °2 jo. 628 °17 Ger. W.

¹¹ Art. 1675/2 Ger. W.

¹² Art. 1675/2 Ger. W. jo. art. I.1 lid 1 °1 WER.

¹³ Arbrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) 9 januari 2019, nr. 18/203/B, RABG 2019, afl. 10, 853.

¹⁴ Arbrb. Henegouwen (afd. Charleroi) 9 februari 2016, Jb.Kred. 2016, 282.

¹⁵ E. VAN ACKER, C. VERBEKE, B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 1-16.

(c) Iedere andere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid.

Niettegenstaande het voorgaande zijn geen ondernemingen, behoudens voor zover anders bepaald in die hierna volgende boeken of andere wettelijke toepassing voorzien:

- (a) Iedere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid die geen uitkeringsoogmerk heeft en die ook in feite geen uitkeringen verricht aan haar leden of aan personen die een beslissende invloed uitoefenen op het beleid van de organisatie;*
- (b) Iedere publiekrechtelijke rechtspersoon die geen goederen of diensten aanbiedt op een markt;*
- (c) De Federale Staat, de gewesten, de gemeenschappen, de provincies, de hulpverleningszones, de prezones, de Brusselse Agglomeratie, de gemeenten, de meergemeentezones, de binnengemeentelijke territoriale organen, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn;”¹⁶*

14. Deze niet-ondernemingsvereiste geldt sinds de inwerkingtreding van de wet van 15 april 2018 tot hervorming van het ondernemingsrecht. Deze wet bepaalt dat de begrippen ‘handelaar’ en ‘koopman’ verstaan moeten worden als ‘onderneming’ gezien de ruimere draagwijdte van het ondernemingsbegrip in de zin van artikel I.1 lid 1 °1 WER.¹⁷ In geval van twijfel of onduidelijkheid, wordt in de praktijk gebruik gemaakt van de Kruispuntbank van Ondernemingen om zo te achterhalen of de verzoeker al dan niet onder het ondernemingsbegrip valt.¹⁸

15. Vóór de inwerkingtreding van de vervanging van het begrip ‘handelaar’ door ‘onderneming’ op 1 mei 2018, kon een natuurlijk persoon die een vrij beroep uitoefent enkel een verzoek tot collectieve schuldenregeling instellen. Sinds 1 mei 2018 beschikt een vrije beroeper evenwel over de mogelijkheid om een faillissement aan te vragen. Hierbij is het noodzakelijk dat de herroeping van de collectieve schuldenregeling plaatsvindt vóór de faillissementsverklaring van de schuldenaar. Alleen in dat geval worden de schulden die reeds opgenomen werden in het aanzuiveringsplan van de collectieve schuldenregeling, opgenomen in het faillissement. De wet schrijft niet voor dat een faillietverklaring van rechtswege leidt tot een herroeping van de collectieve schuldenregeling, deze dient steeds verzocht te worden aan de bevoegde rechtbank. Ingeval de schuldenaar beide opties openhoudt als “back-up” en de collectieve schuldenregeling niet beëindigd is vóór de faillissementsverklaring, is er sprake van rechtsmisbruik.¹⁹

16. Hier kwam echter verandering in vanaf 1 november 2018. Sindsdien kan een natuurlijk persoon die als zelfstandige werkt en een ondernemingsnummer heeft niet langer aanspraak maken op de collectieve schuldenregeling, ongeacht de zelfstandige beroepsactiviteit in hoofd- of bijberoep wordt uitgeoefend.²⁰ Het verschil in doeleinden rechtvaardigt deze wending. Terwijl de collectieve schuldenregeling gericht is op de sanering van de schuldenaar als persoon, richt het faillissement

¹⁶ Art. I.1 °1 WER.

¹⁷ Art. 254 lid 1 Wet van 15 april 2018 tot hervorming van het ondernemingsrecht.

¹⁸ De Kruispuntbank van Ondernemingen is terug te vinden via de volgende link: <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/kruispuntbank-van> (consultatie 2 oktober 2023).

¹⁹ Ondrb. Gent (afd. Brugge) 3 december 2018, nr. A/18/00887, Soc.Kron. 2021, afl. 7, 298, noot -; TGR-TWWR 2018, afl. 5, 351.

²⁰ Arbh. Antwerpen 21 augustus 2019, TIBR 2020, afl. 1, RS-85., Arbh. Brussel 6 augustus 2019, JLMB 2019, afl. 36, 1691; D. TORFS, M. MASSCHELEIN en R. MARYNISSEN, OCMW Dienstverlening, Brugge, die Keure, losbl. (2019), nr. 8.36.

zich op de vereffening van het vermogen.²¹ Wanneer uit het verzoekschrift blijkt dat de verzoeker zaakvoerder is van een failliet verklaarde onderneming en het faillissement nog niet werd afgesloten, dan voldoet deze verzoeker niet aan de toelaatbaarheidsvoorwaarde van natuurlijk persoon.²² Het arbeidshof Gent nuanceerde dit principe door te oordelen dat voor zover uit het geheel van omstandigheden blijkt dat de verzoeker natuurlijk persoon nooit effectief een mandaat van zaakvoerder heeft uitgeoefend én dit fictief mandaat op alle mogelijke wijzen betwist, dit mandaat de toelating tot de collectieve schuldenregeling niet in de weg staat.²³ Hieruit vloeit voort dat het aan de arbeidsrechter toekomt om aan de hand van feitelijkeheden *in concreto* te onderzoeken of de verzoeker een professionele activiteit heeft die hij uitoefent op zelfstandige wijze.²⁴ Indien op basis van materiële, financiële of menselijke middelen wordt vastgesteld dat dit het geval is, dan is de verzoeker een onderneming en wordt deze niet toegelaten tot de collectieve schuldenregeling.²⁵

17. Eenmaal toegelaten tot de collectieve schuldenregeling, worden alle schulden van de schuldenaar door deze regeling beheerst zonder dat er onderscheid gemaakt wordt tussen privé- en professionele schulden. Een natuurlijk persoon die een onderneming had, kan mits hij voldoet aan alle voorwaarden, zes maanden na het faillissement een collectieve schuldenregeling aanvragen voor persoonlijke schulden die mogelijks mee veroorzaakt zijn door het faillissement.²⁶

18. Geen herroeping – Tot slot mag de laatste vijf jaar geen collectieve schuldenregeling herroepen zijn ten aanzien van de verzoeker omwille van één van volgende redenen; het aangeven van onjuiste stukken om aanspraak te kunnen maken op de regeling of om deze te kunnen behouden, het niet-naleven van de opgelegde verplichtingen, het onrechtmatig verhogen/verlagen van de lasten/baten, het bewerkstelligen van diens onvermogen of het bewust afleggen van valse verklaringen.²⁷ Deze vijfjarige termijn dient als toelatingsvoorwaarde, waardoor de mogelijkheid tot verkorting van de termijn op grond van artikel 51 Ger. W. hierop niet van toepassing is. Het is belangrijk om op te merken dat deze voorwaarde niet geldt wanneer de collectieve schuldenregeling op een andere wijze is beëindigd dan door herroeping.²⁸

²¹ Ondrb. Gent (afd. Gent) 6 december 2018, TBH 2019 (weergave VAN DE PLAS, I.), afl. 2, 335, <http://www.rdc-tbh.be/>.

²² Arbrb. Antwerpen (afd. Turnhout) nr. 19/223/B, 25 november 2019 - TIBR 2021, afl. 2, RS-185 en <http://www.tibr.be/> (11 januari 2022), noot BRULOOT, D., STEENNOT, R., VANDENBOSSCHE, G.

²³ Arbh. Gent nr. 2020/BG/3, 15 juni 2020 - TIBR 2021, afl. 1, RS-28 en <http://www.tibr.be/> (21 april 2021), noot DE SMET, J.

²⁴ Arbh. Gent, afd. Gent 27 juli 2010, AR 2010/BG/6, in E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 5.

²⁵ Arbeidshof Brussel 6 maart 2023 (AR 2023/BB/2), <https://www.jurisquare-be.bib-proxy.uhasselt.be/nl/journal/tibr/2023-1/rechtspraak-onderneming-art-i1-1-wer-niet-toelaatbaar-tot-de-procedure-collectieve-schuldenregeling/index.html#page/28/search/collectieve%20schuldenregeling%20natuurlijke%20persoon> (consultatie 2 oktober 2023).

²⁶ E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 1-16; FOD Economie, *De collectieve schuldenregeling: algemeen overzicht van de wetgeving*, <https://economie.fgov.be>. De collectieve schuldenregeling dekt alle schulden van de schuldenaar, zonder uitzondering.

²⁷ Art. 1675/15 § 1 Ger. W.

²⁸ Arbh. Antwerpen 10 juli 2020, AR 2020/BH/4; Arbh. Brussel 30 maart 2015, Jb.Kred. 2015, 89.; art. 1675/13 §2 Ger. W.

2.2.1.3. Toelaatbaarheidsvoorwaarden

19. Structurele financiële problematiek – Opdat men in aanmerking komt voor een collectieve schuldenregeling is het vereist dat de verzoeker in een toestand verkeert waarin hij niet in staat is om op een duurzame en structurele wijze diens schulden te betalen. De globale schuldenlast moet als het ware het vermogen van de verzoeker overstijgen.²⁹ De rechter onderzoekt de gegevens uit het verzoekschrift om na te gaan of er een wanverhouding bestaat tussen de inkomsten en de schulden van de verzoeker, die er toe leiden dat betalingsverbintenissen niet meer kunnen worden nagekomen. Dergelijke onmogelijkheid mag niet slechts tijdelijk zijn zoals dat het geval is bij bijvoorbeeld een ontslag of een tijdelijk lager inkomen.³⁰ Onderzoek gebaseerd op louter het verzoekschrift is evenwel niet voldoende. Het duurzaam karakter wordt voornamelijk bekeken vanuit de duur van de verplichting tot terugbetaling. De collectieve schuldenregeling doelt er namelijk op dat het terugbetalingsperspectief niet zodanig lang is dat de verzoeker binnen redelijke termijn geen uitzicht heeft op het herstel van diens financiële toestand.³¹ De rechter houdt rekening met de financiële middelen die de verzoeker daadwerkelijk kan aanspreken. Concrete elementen zoals derden die financiële hulp willen bieden of een eventuele aanspraak op een opengevallen nalatenschap waaromtrent onzekerheid bestaat, worden niet in aanmerking genomen en doen dus geen afbreuk aan het duurzaam en structureel karakter van de schuldenlast.³² Andere criteria zoals werkbereidheid, leeftijd en beroepskwalificatie worden wél in rekening gebracht.³³ Wat de schulden zelf betreft, neemt de rechtspraak aan dat deze van zekere en onvoorwaardelijke aard moeten zijn. Schulden die betwist(baar) zijn of die afhangen van een opschortende- of ontbindende voorwaarde komen niet in aanmerking voor de collectieve schuldenregeling.³⁴

20. In bepaalde situaties bevindt de schuldenaar zich in een staat van ziekte of werkloosheid, wat resulteert in een opstapeling van schuldvorderingen. Dan is het meestal duidelijk dat het een structurele financiële problematiek betreft. Echter, dit is niet altijd het geval. Stel bijvoorbeeld dat iemand plotseling wordt geconfronteerd met een enorme tegenslag en een schuld van duizenden euro's oploopt. Dan rijst de vraag of dit daadwerkelijk een structurele schok in de financiën betekent. Binnen de rechtspraak bestaat veel discussie over de toelaatbaarheid wanneer het gaat om één grote schuld. Het Hof van Cassatie oordeelt dat de rechter bij het vast stellen van de financiële positie van de verzoekende schuldenaar rekening mag houden met het bestaan van onroerende activa die tot diens eigendom behoren.³⁵ Indien de verzoeker bijvoorbeeld eigenaar is van een woning waarvan de geschatte verkoopprijs opgenomen is in een expertiseverslag, oordeelt de rechter dat er geen sprake is van een structurele financiële problematiek ingeval de verzoeker zich reeds verbonden heeft deze woning te verkopen en daar zijn enige schuld mee af kan betalen.³⁶ De beoordeling luidt hetzelfde wanneer de volledige schuldenlast kan worden afgelost door de verkoop van het onroerend goed én

²⁹ E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 1-16.

³⁰ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 6.

³¹ Arbh. Brussel 4 oktober 2008, Jb.Kred. 2008, 159

³² Arbh. Brussel 12 maart 2013, Jb.Kred. 2013, 166.

³³ Arbrb. Brussel 8 oktober 2013, Jb.Kred. 2013, 172., (een jeugdige leeftijd is op zich geen beletsel om tot structurele schuldenlast te besluiten), Arbh. Bergen 4 mei 2011, JLMB 2012, afl. 13, 617.; Arbh. Bergen 29 juni 2009, JLMB 2010, afl. 11, 499.

³⁴ Parl.St. Kamer 1996-97, nrs. 1073/1 en 1074/1, 16.

³⁵ Cass. 15 januari 2010, AR C.08.0349.F.

³⁶ Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) (8^e k.) 18 november 2016, nr. 2016/AH/129; Arbh. Brussel (11^e k.) 23 december 2013, nr. 2013/AB/1043.

de verzoeker daarboven maandelijks een pensioen ontvangt dat hem in staat stelt een menswaardig leven te leiden. Hieruit wordt afgeleid dat het bezit van onroerend goed op zichzelf geen belemmering vormt om in aanmerking te komen voor de collectieve schuldenregeling, tenzij de verzoeker door de verkoop ervan alle schulden kan aflossen en nog steeds in de mogelijkheid verkeerd om een menswaardig leven te leiden.³⁷

21. Een mechanisme dat naar mijn mening beter aansluit bij de situatie van een plotselinge tegenslag, is de eenmalige schuldbemiddeling. Dit is een laagdrempelige procedure waarbij een maatschappelijk werker op gemeentelijk niveau de nodige hulp biedt bij het afbetalen van een onverwachte schuld zoals ziekenhuisfacturen of eindafrekeningen van gas, elektriciteit en water.³⁸

22. Kennelijk onvermogen niet zelf bewerkstelligen – Bovendien mag de verzoeker het kennelijk onvermogen niet zelf bewerkstelligd hebben door handelingen die de schuldeisers benadelen doordat zij aan het vermogen onttrokken worden.³⁹ Hierbij is de wil of de bedoeling van de schuldenaar om zich onvermogen te maken doorslaggevend. Concreet moet er in hoofde van de schuldenaar een bijzonder opzet worden aangetoond. Dit betekent dat de schuldenaar bewust handelde met het oog op de schending van de rechten van de schuldeisers. Zolang de schuldeisers of de schuldbemiddelaar deze bedrieglijke houding niet kunnen bewijzen, dient de schuldenaar toegelaten te worden tot de collectieve schuldenregeling. Bewijs hiervan kan geleverd worden met alle middelen van het recht, inclusief getuigen en vermoedens. De delictuele oorsprong van de schuldenlast zoals misbruik van vertrouwen (art. 490bis SW) ten nadele van een bloedverwant, is geen grond om het verzoek tot collectieve schuldenregeling af te wijzen.⁴⁰

23. Procedurele goede trouw – Hoewel de wet deze voorwaarde niet vermeldt, verwacht bepaalde rechtspraak en rechtsleer van de verzoeker een volstrekte openheid vanaf het indienen van het verzoekschrift. Zo verklaart de rechter het verzoek niet toelaatbaar indien de verzoeker nalaat gevraagde bijkomende inlichtingen te verstrekken of indien de verzoeker geen bereidheid toont tot medewerking aan het verbeteren van zijn financiële situatie en geen enkele concrete suggestie doet omtrent de bestaande schuldenlast.⁴¹

2.2.1.4. Beschikking van toelaatbaarheid

24. Beschikking van toelaatbaarheid – De arbeidsrechter beslist in de beschikking van toelaatbaarheid binnen de acht dagen na het neerleggen van het verzoekschrift of de schuldenaar al dan niet wordt toegelaten tot de procedure van collectieve schuldenregeling. In dit vonnis stelt de rechter een schuldbemiddelaar aan die gedurende de volgende fase een akkoord tracht te bereiken tussen de schuldenaar en de verschillende schuldeisers.⁴² Tegen deze beschikking staan verschillende rechtsmiddelen open waaronder derdenverzet.⁴³

³⁷ Arbrb. Gent (afd. Oudenaarde) (7e k.), 10 februari 2016, nr. 15/726/A.

³⁸ Nazareth, Eenmalige schuldbemiddeling, <https://www.nazareth.be/eenmalige-schuldbemiddeling> (consultatie 10 oktober 2023).

³⁹ Art. 490bis SW.

⁴⁰ Cass. 7 januari 2013, S.12.0016.F, www.cass.be; Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) (4^e k. nr. 16/153/B, 2 december 2016 - Limb.Rechtsl. 2017, afl. 1, 47; Soc.Kron. 2017, afl. 6, 254

⁴¹ Arbrb. Antwerpen 14 januari 2014, Jb.Kred. 2014, 228; A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 8.

⁴² Art. 1675/6 lid 2 Ger. W. jo art. 1675/6 §2 Ger. W.

⁴³ Art. 1031, 1033, 1034 jo. 1675/16 Ger. W.

2.2.1.5. *Gevolgen van de beschikking van toelaatbaarheid*

25. Samenloop en fixatie tussen de schuldeisers - De beschikking van toelaatbaarheid doet een samenloop ontstaan tussen alle schuldeisers. Dit is de situatie waarin de activa van een schuldenaar bezwaard wordt met een collectief recht van schuldeisers waarbij hun onderlinge rechten op die activa gefixeerd worden in overeenstemming met het gelijkheidsbeginsel. Het aandeel van elke schuldeiser in de opbrengst van het gemeenschappelijk onderpand wordt op dit moment vastgelegd. De samenloop heeft slechts betrekking op de schuldvorderingen die bestaan op het moment van de beschikking, ook indien deze onderworpen zijn aan een voorwaarde of termijn.⁴⁴ Er is sprake van een 'collectief recht' gezien schuldeisers individueel geen rechten hebben op de afgescheiden boedel. Rechten bij reflectie zijn jegens derden zoals behoud of herstel van het onderpand door bv. een zijdelingse vordering gecollectiviseerd.⁴⁵

26. Rangregeling schuldvorderingen - De rangregeling betreft een bijzondere insolventieprocedure die tot doel heeft de opbrengst van een (on)roerend goed, waarop de rechten van de schuldeisers overgaan, te vereffenen en verdelen. Deze regeling kan zowel minnelijk als gerechtelijk worden opgesteld, afhankelijk van het al dan niet bereiken van een akkoord tussen de betrokken partijen. Een minnelijke aanzuiveringsregeling regelt zelf of de rechten van bevoorrechte schuldeisers al dan niet behouden blijven. Bij een gerechtelijke aanzuiveringsregeling daarentegen, dienen de bestaande zakelijke activa gerespecteerd te worden.⁴⁶ In het kader van een collectieve schuldenregeling beschikt de schuldenaar over de mogelijkheid om diens goederen te verkopen via openbare verkoop dan wel uit de hand. De arbeidsrechtbank is eveneens bevoegd voor deze procedure.⁴⁷

27. De gemene artikelen 1639 tot en met 1654 Ger. W. regelen de rangregeling maar omdat een collectieve schuldenregeling een grote samenloop betreft die zich strekt tot het gehele vermogen van de schuldenaar en waarbij al diens schuldeisers in aanmerking komen om een deel van de verkoopopbrengst te ontvangen, kunnen deze bepalingen niet toegepast worden.⁴⁸ In geval van een tegeldemaking van onroerende goederen komen eerst de hypothecaire- en bijzonder bevoorrechte schuldeisers in aanmerking voor een uitbetaling, samen met het saldo af te dragen aan de schuldbemiddelaar.⁴⁹ Hierbij valt de notaris terug op de bijzondere regels inzake collectieve schuldenregeling krachtens dewelke alle verkopen van een onroerend goed een verwijzing van de opbrengst ten gunste van de schuldeisers als gevolg hebben.⁵⁰ Het is aan de notaris om een rangregeling op te stellen maar het is aangeraden dat hij zich bevraagt bij de schuldbemiddelaar. Op die manier kan de notaris nagaan welke schuldeiser over een hypothecair- of bijzonder voorrecht beschikt en dus van voorrang geniet.⁵¹

⁴⁴ Arbrb. Brussel 13 juni 2013, Jb.Kred. 2013, 208.

⁴⁵ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 198.

⁴⁶ R. JANSEN, A., MICHIELENS, *Notarieel executierecht*, Intersentia, Antwerpen, 2010, 251, nr. 310.

⁴⁷ Art. 1675/14bis §1 Ger. W.

⁴⁸ E. VAN ACKER, C. VERBEKE, B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 1-16.

⁴⁹ Art. 1674/14bis §2 Ger. W.

⁵⁰ Art. 1675/14bis §2 en §3 Ger. W.

⁵¹ E. VAN ACKER, C. VERBEKE, B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 1-16.

28. Schorsing van tenuitvoerlegging en interesten - Vanaf de beschikking van toelaatbaarheid en dus vanaf de samenloop, kunnen schuldeisers en deurwaarders geen beslag meer leggen op goederen en kunnen noch inkomsten en kosten, noch interesten aanrekenen. De gevolgen treden in om middernacht na de invoering in het centraal beslagberichtenbestand.⁵²

29. Geen individuele maatregelen – Samenloop stelt een einde aan de mogelijkheid van schuldeisers om individueel op te treden ten einde hun reeds gefixeerde schuldvordering te vergroten en aldus de rechten van de andere schuldeisers te benadelen. Zo kan de schuldeiser zijn executierecht niet meer uitoefenen, noch nieuwe zekerheden nemen om een betere positie te verwerven binnen de boedel. Omgekeerd kan de schuldeiser wel afstand doen van zijn recht op een evenredig aandeel in de opbrengst, tenzij deze de openbare orde raakt zoals belastingvorderingen. Dergelijke afstand vergroot het aandeel van de andere schuldeisers in de opbrengst. De bepaling van de rechten van de schuldeisers is van dwingend recht in die zin dat men niet ten nadele van de andere schuldeisers kan afwijken, behoudens deze hiermee instemmen.⁵³ In beginsel stuit de samenloop tevens de verjaring van de schuldvorderingen die tijdig aangemeld zijn in de procedure.⁵⁴ Bovendien impliceert de fixatie dat wanneer de afgescheiden activa worden vervreemd, de rechten hierop teniet gaan maar wel wordt gehandhaafd op de netto-opbrengst ervan. Een vermenging die plaatsvindt na de samenloop doet evenmin afbreuk aan de gefixeerde rechten.⁵⁵

30. Beschikkingsonbevoegdheid schuldenaar – Belangrijk om te vermelden is dat de schuldenaar wel nog steeds vrij beschikt over het recht om daden van normaal vermogensbeheer te stellen. Dit restrictief begrip is een feitenkwestie en omvat gebruikelijke handelingen die nodig zijn voor het dagelijks leven, conform aan het beheer van het vermogen zoals huur- en nutsvoorzieningen en nodige herstellingen voor het in stand houden van de woning⁵⁶, schoolmateriaal voor de kinderen⁵⁷ en auto- en brandverzekeringen.⁵⁸ Schulden die voortvloeien uit het normaal vermogensbeheer mogen bij voorrang worden betaald en vallen dus niet onder het principe van samenloop.⁵⁹

31. Echter, ten aanzien van de schuldenaar geldt vanaf de beschikking van toelaatbaarheid een verbod om enige daad te stellen die buiten het normaal vermogensbeheer valt, noch enige daad te stellen die een schuldeiser kan bevoordelen.⁶⁰ Alle handelingen waardoor de verzoeker zijn onvermogen vergroot, vallen onder de noemer van daden die het normaal vermogensbeheer te buiten gaan. Zowel actief handelen (bv. duurder appartement huren dan nodig of de duurste iPhone aankopen) als nalaten te handelen (bv. weigering van een erfenis of schenking) kan een daad van

⁵² Art. 1675/7 §6. jo. art. 1390quater Ger. W.; BUDGETINZICHT NOORD-, CENTRAAL- & BRUSSEL i.s.m. HUN REGIONALE WERKGROEPEN COLLECTIEVE SCHULDENREGELING, *Collectieve schuldenregeling*, Inge Ramboer, 2018, 6.

⁵³ Art. 3.36 BW.

⁵⁴ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 196.

⁵⁵ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 197.

⁵⁶ K. DUBOIS, *De collectieve schuldsaneringsregeling. Introductie van een burgerlijk faillissement?*, Jura Falc. 1996-97, 433.

⁵⁷ F. BURNIAUX, "Procédure en règlement collectif de dettes" in *Le règlement collectif de dettes. Chroniques de jurisprudence 2011-2017*, Brussel, Larcier, 2019, 69.

⁵⁸ E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 49.

⁵⁹ B. DE GROOTE, *Collectieve schuldenregeling: een inleiding*, Antwerpen, CBR, 1999, 25 en 33; E. DIRIX en A. DE WILDE, "Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling" in *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 39-40, nr. 39.

⁶⁰ Art. 1675/7 §3 Ger. W.

abnormaal vermogensbeheer uitmaken.⁶¹ Doch kunnen dergelijke daden gesteld worden indien de arbeidsrechter hiermee instemt bijvoorbeeld ingeval van het aanschaffen van een nieuwe wagen of het verkopen van een vermogensbestanddeel. De rechter neemt hierbij verschillende criteria in acht zoals de eenmaligheid en de noodzaak van de uitgave, de financiële haalbaarheid, de inspanningen van de verzoeker en de frequentie van de aanvragen.⁶² Daarnaast hangt het verbod om een daad te stellen die een schuldeiser kan bevoordelen nauw samen met het gelijkheidsbeginsel dat niet enkel toepassing vindt op betalingen met het actief van de boedel maar evenzeer op deze die de schuldenaar kan verrichten met middelen verworven na de samenloop. Aldus dient elke betaling die een schuldeiser bevoordeelt, terugbetaald te worden aan de boedel.⁶³ In de praktijk maken schuldenaren afspraken met hun schuldbemiddelaar over de manier waarop hun vermogen beheerd zal worden. Hierdoor kunnen verschillende beheerssystemen ontstaan. Volgens de wet komt het normaal vermogensbeheer nog steeds toe aan de schuldenaar, en stelt de schuldbemiddelaar het afgesproken leefgeld integraal ter beschikking aan de schuldenaar zodat deze kan voorzien in zijn levensonderhoud waar huur- en verzekeringskosten bijvoorbeeld ook onder vallen. Soms komt het voor dat de schuldbemiddelaar slechts een deel leefgeld toekent waarmee deze slechts de basisbehoeften kan bekostigen zoals voeding en kledij. Dit impliceert dat de schuldbemiddelaar instaat voor vaste periodieke kosten zoals huur, verzekeringen, belastingen, enzovoort. Wanneer de schuldbemiddelaar opmerkt dat de schuldenaar niet in staat is om zelf het leefgeld te beheren, dan kan hij nog steeds beroep doen op het OCMW of CAW. Dit stelt hen in staat om binnen het kader van de collectieve schuldenregeling alsnog een vorm van budgetbeheer- of begeleiding te bieden.⁶⁴

32. Binnen de collectieve schuldenregeling is het volgens rechtspraak toegelaten dat de schuldenaar de nalatenschap van een overleden ouder aanvaardt. Wanneer de schuldenaar een begunstigde is van de nalatenschap en er bijgevolg bepaalde bedragen aan hem/haar toekomen, wordt de schuldenaar in staat gesteld om schulden af te betalen. Gezien dit zowel in het belang van de schuldenaar zelf als in dat van de schuldeisers, beschouwt de rechter dit als een handeling van normaal vermogensbeheer.⁶⁵ Daarnaast zijn er bepaalde handelingen die volgens de rechtspraak de grenzen van een normaal vermogensbeheer te buiten gaan. Zo oordeelde het Arbeidshof te Brussel dat het oprichten van een gewone commanditaire vennootschap zonder toestemming van de schuldbemiddelingsrechter niet kan gezien worden als een daad van normaal vermogensbeheer.⁶⁶ Het recupereren van een huurwaarborg is evenmin een gebruikelijke handeling nodig voor het dagdagelijkse leven en overschrijdt de grenzen van het normaal vermogensbeheer.⁶⁷

33. Boedel – De beschikkingsonbevoegdheid van de schuldenaar betreft een afgescheiden vermogen genaamd de boedel. De boedel omvat alle goederen van de schuldenaar verzoeker op het moment van de beschikking van toelaatbaarheid (netto-vermogen dus de opbrengst), inclusief de

⁶¹ F. BURNIAUX, "Procédure en règlement collectif de dettes" in *Le règlement collectif de dettes. Chroniques de jurisprudence 2011-2017*, Brussel, Larcier, 2019, 69.

⁶² F. BURNIAUX, "Procédure en règlement collectif de dettes" in *Le règlement collectif de dettes. Chroniques de jurisprudence 2011-2017*, Brussel, Larcier, 2019, 69.

⁶³ Arbh. Luik 19 december 2014, RNB 2015, afl. 3102, 727.

⁶⁴ E. VAN ACKER et al., *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, supra noot 237, 132-133.

⁶⁵ Arbrb. Luik (afd. Dinant), 26 oktober 2020, nr. 19/190/B.

⁶⁶ Arbh. Brussel, 10 juli 2013, nr. AR 2013/AB/560.

⁶⁷ Vred. Namen 30 maart 2021, T. Vred.

goederen verkregen tijdens de uitvoering van de regeling.⁶⁸ Tot de passiva van dit afgescheiden vermogen behoren de boedelschulden die aangegaan worden in overeenstemming met de bestemming van dit vermogen. Voorbeelden van boedelschulden zijn nutsverbruik, dagelijkse aankopen bv. voeding, noodzakelijke gezondheidskosten en auto- of brandverzekering.⁶⁹

2.2.1.6. Mogelijkheden van schuldeisers

34. Aanpassing of herziening - Ingeval de schuldenaar zich niet aan diens verplichtingen houdt en toch daden stelt die het normaal vermogensbeheer te buiten gaan, dan kan de schuldeiser verschillende stappen ondernemen. Allereerst kan de belanghebbende schuldeiser optreden door middel van een verzoek tot aanpassing of herziening van de regeling. Dit is mogelijk wanneer er moeilijkheden opduiken die de uitwerking of uitvoering van de regeling bemoeilijken of ingeval zich nieuwe feiten voordoen. Via een eenvoudige schriftelijke verklaring wordt de zaak opnieuw voor de rechter gebracht bij niet-naleving van het afbetalingsplan door een gebrek aan medewerking, nieuwe financiële omstandigheden zoals een hoger inkomen, erfenis, schenking en meer.⁷⁰

35. Herroeping - Een andere mogelijkheid is herroeping. De belanghebbende schuldeiser kan via een eenvoudige schriftelijke verklaring de rechter vragen om de toepasselijke regeling te herroepen.⁷¹ Wanneer de rechter deze vordering inwilligt, bepaalt hij evenwel de verdeling en bestemming van de beschikbare bedragen op de bemiddelingsrekening.⁷² Ook verkrijgen alle schuldeisers het individueel recht hun vordering uit te oefenen op de goederen van de schuldenaar voor de inning van de niet-betaalde schuldvorderingen.⁷³ Herroeping wordt vaak gevorderd wanneer de schuldenaar zijn lasten verhoogt door buitensporige aankopen te doen die de regeling t.a.v. de schuldeisers nadelig beïnvloedt, zonder overleg met de schuldbemiddelaar. Wanneer het einde van een minnelijke- of gerechtelijke aanzuiveringsregeling een kwijtschelding van schulden in hoofdsom betreft, dan kan elke schuldeiser gedurende vijf jaar na dit einde de herroeping van deze regeling vorderen op voorwaarde dat de schuldenaar een bedrieglijke handeling stelde die de schuldeiser benadeelde.⁷⁴ Naast de aanpassing of herziening en de herroeping van de collectieve schuldenregeling zoals reeds uitgewerkt, hebben schuldeisers nog een andere optie om hun rechten te laten gelden wanneer zij niet akkoord gaan met de beschikking van toelaatbaarheid.

36. Derdenverzet – Tegen de beschikking van toelaatbaarheid staat de mogelijkheid van derdenverzet open, een buitengewoon rechtsmiddel dat in specifiek door de wet bepaalde gevallen kan worden aangewend. Omdat binnen deze procedure de kennisgeving als betekening geldt, beschikt de schuldeiser over een termijn van één maand vanaf de kennisgeving van de beschikking van toelaatbaarheid.⁷⁵ Elke schuldeiser kan derdenverzet instellen door alle partijen te dagvaarden.⁷⁶

⁶⁸ Art. 1675/7 §1 lid 2 Ger. W.

⁶⁹ E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 36-37.

⁷⁰ Art. 1675/14 §2 lid 3 Ger. W.; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 20/317/B; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 20 oktober 2023, nr. 22/273/B.

⁷¹ Art. 1675/15 §1 lid 1 °2 Ger. W.

⁷² Art. 1675/15 §2/1 Ger. W.

⁷³ Art. 1675/17 §3 Ger. W.

⁷⁴ Art. 1675/15 §2 Ger. W.

⁷⁵ Art. 1675/16 §4 lid 4 Ger. W.

⁷⁶ Art. 1125 lid 1 Ger. W.; Cass. 14 mei 2009, AR C.08.0311.F, (G.L., O.F. / C.): "Onder alle partijen wordt verstaan de schuldenaar die als eisende partij optreedt, eventueel ander eisende partijen en de aangewezen schuldbemiddelaar."

Dit rechtsmiddel heeft een volledig nieuwe behandeling tot gevolg en kent geen schorsende werking waardoor de procedure van collectieve schuldenregeling gewoon doorloopt.⁷⁷ Niettemin is derdenverzet slechts mogelijk onder cumulatieve voorwaarden; enerzijds moet er sprake zijn van een beslissing die de schuldeisers benadeelt, anderzijds moet deze beslissing gewezen zijn door een burgerlijk gerecht of een strafgerecht in zover het uitspraak doet over burgerlijke belangen.⁷⁸

37. Schuldeisers kunnen derdenverzet aantekenen in de gevallen waarin hun rechten zijn geschaad, of waarin twijfel bestaat over de correcte toepassing van de wet.⁷⁹ Zo is derdenverzet een optie ingeval van een automatische kwijtschelding van schulden, hetgeen diens rechten aanzienlijk schaadt gezien de zeer geringe terugbetaling. Bij gebrek aan dergelijk verzet beperkt het Hof de weigering van de kwijtschelding tot de schuldvordering die aan de Belgische Staat toebehoort.⁸⁰ Vaak maken schuldeisers gebruik van derdenverzet om tegen de beschikking van toelaatbaarheid in te gaan wanneer ze menen dat de toelaatbaarheid onterecht is. Opdat het verzet kans maakt op slagen, geldt een bijkomende ontvankelijkheidsvoorwaarde. De schuldeiser dient namelijk het bedrog van de schuldenaar aan te tonen.⁸¹ Wanneer een ondernemer toch toegelaten wordt tot de collectieve schuldenregeling, kan enkel de schuldeiser derdenverzet aantekenen.⁸² De schuldbemiddelaar beschikt dan niet over deze mogelijkheid maar kan wel de herroeping van de beschikking van toelaatbaarheid vorderen wanneer de verzoeker zijn hoedanigheid als ondernemer met opzet heeft achtergehouden.⁸³

38. Evenwel kan de schuldeiser beweren dat de schuldenaar zich niet in de staat van structurele financiële problematiek bevindt, of dat de schuldenaar zijn kennelijk onvermogen wel zelf heeft bewerkstelligd. In dergelijke gevallen verklaart de rechter het derdenverzet doorgaans gegrond.⁸⁴ Uit een arrest van het arbeidshof te Antwerpen blijkt dat het voor de schuldeiser niet vanzelfsprekend is om te bewijzen dat een schuldenaar kennelijk zijn eigen onvermogen heeft bewerkt. De kwaadwillige bedoeling van de schuldenaar is hierbij het doorslaggevend element. "Gelukkig" voor de schuldeiser brengt de rechter bij deze beoordeling alle concrete omstandigheden en handelingen in rekening. *In casu* verkocht de schuldenaar zijn woning met inboedel slechts enkele maanden voor diens verzoek tot collectieve schuldenregeling. De schuldeiser kon op het eerste gezicht niet hard maken dat de schuldenaar zijn activa wegmaakte met het oog om deze te onttrekken van de schuldeisers en zich dus effectief schuldig maakte aan het misdrijf van bedrieglijk onvermogen (art. 490bis SW). Bij de rechterlijke beoordeling *in concreto*, werden alle feitelijkeheden in acht genomen. Zo verwijst de schuldeiser naar het feit dat de schuldenaar het onroerend goed met inboedel aan een "verdacht" lage prijs van 152 000 euro verkocht aan zijn partner en diens vennootschap. Hier komt bij dat de schuldenaar weigerde het goed en de inboedel te laten schatten, hetgeen doet vermoeden dat de verkoopprijs onder de marktprijs ligt. Het Arbeidshof oordeelde dat deze constructie van

⁷⁷ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 10.

⁷⁸ R. PLAËKE, *Collectieve schuldenregeling Vademecum*, 2017.

⁷⁹ P. DAUW, E. DAUW, "Collectieve schuldenregeling" in *Burgerlijk procesrecht zesde editie*, 2022.

⁸⁰ Antwerpen (burg.) (B5 E1e k.), 6 oktober 2022, nr. 2021/AR/1935.

⁸¹ Beslagr. Leuven 20 april 1999, JLMB, 1999, 1343, noot GDL.

⁸² E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 8.

⁸³ Luik 19 juni 2000, JLMB 2001, 149.

⁸⁴ Arbh. Antwerpen nr. 2015/AA/641, 10 december 2019 – TIBR 2020, afl. 2, RS-53 en <http://www.tibr.be/> (5 november 2020).

handelingen er duidelijk toe leidt de verhaalsmogelijkheden van de schuldeisers te beperken en dat het bedrog in hoofde van de schuldenaar weldegelijk vast staat. Bijgevolg werd de reeds uitgesproken beschikking van toelaatbaarheid vernietigd.⁸⁵

39. Wat de goede trouw in hoofde van de schuldenaar betreft, kan geen derdenverzet worden ingesteld dat zich louter hierop baseert. Goede trouw vormt namelijk geen wettelijke toelaatbaarheidsvereiste. Wanneer bijvoorbeeld een minnelijke regeling wordt opgesteld, kan de schuldeiser zich hier niet meer tegen verzetten louter op basis van zijn bewering dat de schuldenaar andere leningen heeft achtergehouden en geen bewijs heeft geleverd van de geleende gelden.⁸⁶

40. (On)gegrond derdenverzet – Wanneer het derdenverzet gegrond verklaard wordt, neemt de collectieve schuldenregeling een einde ten aanzien van alle schuldeisers. Dit wordt ter kennis gebracht aan alle partijen, ook de andere schuldeisers want deze hebben er belang bij te weten dat de regeling stopt.⁸⁷ Verklaart de rechter het derdenverzet daarentegen ongegrond, dan is er een kennisgeving aan de (schuld)eiser, de verweerder zijnde de schuldenaar, hun raadslieden en de schuldbemiddelaar. De andere schuldeisers worden hier niet van op de hoogte gebracht gezien de regeling gewoon blijft lopen.⁸⁸

41. Hoger beroep – De beschikking van toelaatbaarheid is in principe uitvoerbaar bij voorraad, behoudens hoger beroep bij het arbeidshof. Omwille van het feit dat de verzoeker schuldenaar de enige partij is bij het aanvragen van een collectieve schuldenregeling, kan alleen deze hoger beroep instellen tegen de beschikking van toelaatbaarheid. Dit dient te gebeuren binnen een vervaltermijn één maand vanaf de betekening van deze beschikking.⁸⁹ Het arbeidshof bevestigt of vernietigt de beschikking van toelaatbaarheid en stelt in zijn arrest een schuldbemiddelaar aan waarna het dossier terug verzonden worden naar de arbeidsrechtbank.⁹⁰

2.2.2. Aangifte schuldvorderingen

42. Samenstelling passief door aangifte van gekende schuldeisers – Het passief van de verzoeker wordt samengesteld door alle schuldeisers op te sporen die hun schuldvordering moeten aangeven. De gekende schuldeisers vermeld in het verzoekschrift ontvangen per gerechtsbrief een kopie van de beschikking van toelaatbaarheid, inclusief een formulier voor de aangifte van de schuldvordering. Na deze toezending beschikken zij over één maand om hun schuldvordering aan te geven bij de schuldbemiddelaar met daarin de aard, de verantwoording, het bedrag en eventuele redenen van de schuld in kwestie. Bij het nalaten van de aangifte binnen de vooropgestelde termijn, brengt de schuldbemiddelaar bij een ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs, de schuldeiser op de hoogte dat hij nog maximaal vijftien dagen vanaf ontvangst van de brief de tijd heeft om zijn schuldvordering alsnog aan te geven. Doet de schuldeiser dan nog steeds geen aangifte, dan wordt

⁸⁵ Arbh. Antwerpen 10 december 2019, AR 2015/AA/641.

⁸⁶ Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 15 april 2022, nr. 21/175/B; Beslagr. Nijvel 17 maart 2000, nr. 99/698/B.

⁸⁷ Cass. 14 mei 2009, AR C.08.0311.F, (G.L., O.F. / C.); A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 10.

⁸⁸ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 10.

⁸⁹ Art. 1675/16 §4 lid 1 jo 1051 lid 1 Ger. W.

⁹⁰ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 11.

hij geacht afstand te doen van zijn schuldvordering en gaat het recht om zich te verhalen op de schuldenaar verloren. De rechter homologeert de minnelijke aanzuiveringsregeling en stelt desbetreffende schuldeisers buiten de zaak.⁹¹ Dit sanctiemechanisme houdt een verval van het recht om deel te nemen aan de procedure in en dient verwoord te worden in de herinneringsbrief van de schuldbemiddelaar. Wordt deze brief niet naar het correcte adres van de schuldeiser toegezonden, dan kan deze geen sanctie oplopen.⁹² Pas wanneer de regeling herroepen wordt, herwint de schuldeiser dit recht.⁹³ Wat een hypothecaire schuldeiser betreft, vindt bovenstaande sanctie geen toepassing wanneer de schuldbemiddelaar deze schuldeiser niet aanmaande om aangifte te doen van de hypothecaire schuldvordering. Bovendien leidt diens laattijdige aangifte niet tot de uitsluiting van de opbrengst van de openbare verkoop van een onroerend goed in het kader van een collectieve schuldenregeling.⁹⁴

43. **Aangifte van vergeten schuldeisers** - Na de beschikking van toelaatbaarheid duiken er vaak vergeten schuldeisers op, die niet werden opgenomen in het oorspronkelijk verzoekschrift en dus geen kennis kregen van de beschikking van toelaatbaarheid. Zij hebben bijgevolg geen schuld aan hun laattijdige aangifte en kunnen in elk stadium van de procedure hun schuldvordering aangeven. De schuldbemiddelaar dient dan wel de rechtbank te verzoeken de beschikking van toelaatbaarheid evenwel toe te zenden aan deze vergeten schuldeisers zodat dezelfde termijnen lopen als voor de "gekende" schuldeisers.⁹⁵ Doch kan deze laattijdige aangifte te goeder trouw een grond vormen tot herziening van de collectieve schuldenregeling.⁹⁶

44. **Inventarisatie actief** – Opdat de schuldbemiddelaar een duidelijk beeld kan krijgen van de samenstelling van het actief, vindt eerst de inventarisatie van het actief plaats waarbij de schuldenaar verplicht is tot medewerking. De rechter kan de schuldenaar (of een derde) gelasten om alle nuttige inlichtingen te verstrekken over de samenstelling en de vindplaats van diens vermogen.⁹⁷ Hoe dan ook zal de schuldbemiddelaar zich beroepen op het centraal beslagregister.⁹⁸

2.2.3. Opstellen afbetalingsplan

45. **Mandaat van schuldbemiddelaar** – Stelt de schuldbemiddelaar vast dat er geen minnelijke aanzuiveringsregeling bereikt kan worden binnen, dan beschikt deze over een termijn van zes maanden vanaf diens aanwijzing om over te gaan tot het opstellen van een afbetalingsplan. Een proces-verbaal met het oog op een gerechtelijke aanzuiveringsregeling wordt dan aan de rechter

⁹¹ Art. 1675/9 §2 en §3 Ger. W.; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 15 september 2023, nr. 21/235/B.

⁹² Art. 1675/9 §3 Ger. W.; Arbrb. Henegouwen (afd. Charleroi) (5^e k.) 10 december 2016, nr. 15/34/B; Advocatenkantoor Elfri, Collectieve schuldenregeling – Laattijdige aangifte schuldvordering, 2023, <https://www.elfri.be/rechtspraak/collectieve-schuldenregeling-laattijdige-aangifte-schuldvordering> (consultatie 18 november 2023).

⁹³ Arbh. Bergen (10^e k.) 24 mei 2017, nr. 2016/AM/451: FOD Financiën gaf zijn openstaande schuldvordering niet aan na de aanmaning van de schuldbemiddelaar en wordt geacht er afstand van te doen. FOD Financiën herwint dit rechts slechts indien de regeling wordt herroepen.

⁹⁴ Cass. (3^e k.) 7 november 2022, nr. S.22.0004.N; Antwerpen 16 januari 2023, nr. 255.737, K.M. e.a. t/Vlaams Gewest.

⁹⁵ Art. 1675/16 Ger. W.

⁹⁶ Arbh. Gent, 22 april 2008, NjW 2009, 5067 noot AV.

⁹⁷ Art. 1675/8 lid 1 Ger. W.

⁹⁸ Art. 1675/10 §1 Ger. W.

overgemaakt. Niettemin kan deze termijn eenmalig worden verlengd met maximaal zes maanden.⁹⁹ In 2022 voerde de Hoge Raad voor de Justitie onderzoek naar de praktische toepassing van deze termijn in de negen Belgische arbeidsrechtbanken.¹⁰⁰ De vaststellingen zijn opmerkelijk. Zo ligt het aantal dagen tussen de beschikking van toelaatbaarheid en de minnelijke aanzuiveringsregeling op 669 dagen, zijnde 22 maanden. Slechts in 24% van de collectieve schuldenregelingen wordt een minnelijke aanzuiveringsregeling gehomologeerd overeenkomstig de wettelijke termijn van één jaar (reguliere zes maanden + verlenging zes maanden). De meest voorkomende reden die deze cijfers verklaart, is de complexe socio-economische situatie van de schuldenaar gezien deze veel tijd vergt om de situatie te stabiliseren. Arbeidsgerechten stellen dat een termijn van zes maanden niet realistisch is en geven toe dat ze doorgaans een termijn van twaalf maanden toestaan. Pas bij een overschrijding van deze twaalf maanden, ontvangt de schuldbemiddelaar een herinnering.¹⁰¹

46. De schuldbemiddelaar neemt als het ware het budgetbeheer van de schuldenaar over en opent een nieuwe rubriekrekening waar alle inkomsten rechtstreeks met directe ingang opkomen zoals lonen, uitkeringen, bijslagen en eventuele schenkingen. Het totale budget op deze rekening wordt verdeeld; de schuldbemiddelaar betaalt de schuldeiser maar kent daarnaast maandelijks een deel toe aan de schuldenaar, hetgeen leefgeld wordt genoemd.¹⁰² Dit bedrag hangt af van de persoonlijke situatie van de schuldenaar en zorgt ervoor dat deze op een menswaardige manier kan leven.¹⁰³ Verder ziet de schuldbemiddelaar toe op de prioritaire betaling van de schulden die het recht op een menswaardig leven in het gedrang brengen.¹⁰⁴ Met voorgaande doelt de wetgever in het bijzonder op de betaling van de huishuur.¹⁰⁵ Ingeval van wanbetaling heeft de verhuurder geen executierecht op de goederen van de huurder, wel kan de verhuurder steeds overgaan tot ontbinding van de huurovereenkomst. Omwille van de samenloop dient de verhuurder de huur op te vragen bij de schuldbemiddelaar. Deze laatste is derhalve bevoegd voor zowel de inning van de schuldvorderingen als de betaling van de boedelschulden.¹⁰⁶ Het mandaat van de schuldbemiddelaar loopt zolang er geen einde gemaakt is aan de regeling, ongeacht of de bepaalde maximumtermijn al dan niet verstreken is.¹⁰⁷

47. Fraudebewustzijn – De Hoge Raad voor Justitie analyseerde het risico op fraude bij de procedure van collectieve schuldenregeling. Maatregelen ter voorkoming hiervan omvatten de zorgvuldige selectie- en aanstellingsprocedure van de schuldbemiddelaar, de controle van de erelonen en financiële bewegingen op de bemiddelingsrekening, het nazicht van de jaarverslagen en de klachtenbehandeling. Een tweeledige controle uitgevoerd door administratief personeel, de griffie

⁹⁹ Art. 1675/11 §1 lid 1 in fine Ger. W.

¹⁰⁰ Hoge Raad voor de Justitie, *Audit: Toezicht op de procedure van collectieve schuldenregeling door de arbeidsrechtbanken*, oktober 2022, 10: Dit zijn de arbeidsrechtbanken van Gent, Brussel, Leuven, Antwerpen, Waals-Brabant, Henegouwen, Luik en Eupen (en diens verschillende afdelingen).

¹⁰¹ Hoge Raad voor de Justitie, *Audit: Toezicht op de procedure van collectieve schuldenregeling door de arbeidsrechtbanken*, oktober 2022, 31.

¹⁰² Art. 1675/7 §3 Ger. W. jo art. 1675/17 §3 Ger. W.

¹⁰³ BUDGETINZICHT NOORD-, CENTRAAL- & BRUSSEL i.s.m. HUN REGIONALE WERKGROEPEN COLLECTIEVE SCHULDENREGLING, *Collectieve schuldenregeling*, Inge Ramboer, 2018, 7.

¹⁰⁴ Art. 1675/10 §4 Ger. W.

¹⁰⁵ De Kamer, Parlementair document 55K2679, Wetsvoorstel van 10 mei 2022 tot wijziging van het Gerechtelijk wetboek, teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2679/55K2679001.pdf> (consultatie 28 november 2023).

¹⁰⁶ Art. 1675/9 §1 °4 en art. 1675/10 §4 Ger. W.

¹⁰⁷ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

en de referendaris enerzijds en de rechter anderzijds biedt extra waarborgen en versterkt zo de preventie van fraude. De geauditeerde entiteiten geven aan dat het onderscheid tussen een gewone fout en effectief misbruik vaak moeilijk te maken is. Ze baseren zich voornamelijk op de vertrouwensband met schuldbemiddelaars en stellen vast dat er naar hun weten nog geen gevallen van fraude zijn geconstateerd.¹⁰⁸

2.2.4. Aanzuiveringsregelingen: MAR en GAR

48. **Aanzuiveringsfase** - Vervolgens is er de aanzuiveringsfase waarin de regeling effectief toegepast wordt. Onderscheid wordt gemaakt tussen een minnelijke aanzuiveringsregeling waarbij rechter de regeling waar alle partijen akkoord mee gaan goedkeurt (maximaal zeven jaar), en een gerechtelijke aanzuiveringsregeling waarbij de partijen niet tot een akkoord komen en de rechter zelf de knoop moet doorhakken (maximaal vijf jaar).¹⁰⁹ Tenzij de aanzuiveringsregeling andersluidend bepaalt, lopen de gevolgen van de beschikking van toelaatbaarheid door.¹¹⁰ Bovenstaande audit door de Hoge Raad van Justitie bracht enkele bevindingen aan het licht met betrekking tot de minnelijke en gerechtelijke aanzuiveringsregelingen. Het overgrote deel van de minnelijke aanzuiveringsregelingen (94 %) wordt gehomologeerd. Aldus kan gesteld worden dat het eerder uitzonderlijk is dat de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling oplegt (6 %).¹¹¹

2.2.4.1. De minnelijke aanzuiveringsregeling (MAR)

49. **Opstellen van MAR** – De schuldbemiddelaar streeft ernaar een minnelijke aanzuiveringsregeling op te stellen, gebaseerd op een evenredige balans tussen de belangen van de schuldenaar en zijn gezin waarbij een menswaardig leven wordt gewaarborgd, en de belangen van de schuldeisers waarbij zo veel mogelijk van de schuldvorderingen wordt gerecupereerd.¹¹²

50. **Inhoud** – Het ontwerp van een MAR omvat heel wat bepalingen en standaardclausules omtrent de rechten en plichten van de schuldenaars en de schuldeisers zoals het bedrag van het leefgeld, de wijze van aflossing, welke nieuwe schulden mogen worden aangegaan of wat het lot van deze schulden is.¹¹³ Anders gezegd, worden de gevolgen van de beschikking van toelaatbaarheid omgezet in de gevolgen van de minnelijke regeling. Zolang de schuldenaar en schuldeisers instemmen met hetgeen de schuldbemiddelaar voorstelt, zijn de mogelijkheden oneindig. Zo kan de schuldbemiddelaar een onmiddellijke betaling voorstellen in ruil dat de schuldeiser afziet van de schuldvordering. Een eventuele vermindering of zelfs opheffing van de schuldvordering kan ook worden voorgesteld.¹¹⁴

¹⁰⁸ Hoge Raad voor de Justitie, *Audit: Toezicht op de procedure van collectieve schuldenregeling door de arbeidsrechtbanken*, oktober 2022, 73.

¹⁰⁹ Art. 1675/10 jo. art. 1675/11 Ger. W.

¹¹⁰ Art. 1675/7 §4 Ger. W.

¹¹¹ Hoge Raad voor de Justitie, *Audit: Toezicht op de procedure van collectieve schuldenregeling door de arbeidsrechtbanken*, oktober 2022, 24-25.

¹¹² Art. 1675/10 §2 Ger. W.

¹¹³ Art. 1675/10 §2/1 Ger. W.; A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 14.

¹¹⁴ FOD Economie, *De collectieve schuldenregeling: algemeen overzicht van de wetgeving*, 42.

51. Niet-betwiste schuldvorderingen - Belangrijk is dat enkel niet-betwiste schuldvorderingen en deze die bij (onderhandse) titel zijn vastgesteld worden opgenomen in het ontwerp. Schuldvorderingen die door de schuldenaar betwist worden, dienen alsnog samen met de gronden van betwisting in het verzoekschrift vermeld te worden.¹¹⁵ De schuldbemiddelaar maakt hier melding van in het ontwerp. Het bedrag voor de betwiste schuldvordering blijft voorlopig gereserveerd op de rubriekrekening.¹¹⁶ Bij de beoordeling van de betwisting geniet de rechter van de grootst mogelijke beoordelingsvrijheid. Hij kan kiezen of hij de betwiste schuldvordering deels of geheel uitsluit van de voorziene regeling, of hij de schuldeiser er toch aan laat deelnemen.¹¹⁷

52. Een interessante vraag rijst wanneer een schuldeiser geconfronteerd wordt met een schuldenaar die zijn schuldvordering of de omvang ervan betwist. Bij het oplossen van dit vraagstuk blijkt al snel dat de bepalingen inzake de collectieve schuldenregeling in het Gerechtelijk Wetboek geen expliciet antwoord bieden. Ik ging op zoek naar een analoge bepaling in andere insolventieprocedures en vond er één met betrekking tot de gerechtelijke reorganisatie. Artikel XX.41 §2 °7 WER bepaalt namelijk dat ingeval van dergelijke betwisting de schuldeiser via een tegensprekelijk verzoekschrift de betwisting voor de rechtbank kan brengen die de procedure van gerechtelijke reorganisatie heeft geopend.¹¹⁸ Hoewel het niet de bedoeling is dat dit artikel analoog wordt toegepast op de collectieve schuldenregeling, is de *ratio legis* wel vergelijkbaar. Gezien de lacune hierover binnen de relevante bepalingen, lijkt het me evident om artikel 870 Ger. W. omtrent de bewijslast te raadplegen. Dit artikel stelt dat elke partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert en verwijst tevens naar de gemeenrechtelijke bewijsregels in Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek. Betwist een schuldenaar een schuldvordering of de omvang ervan, dan dient deze zelf de geldigheid van deze betwisting aan te tonen aan de hand van het vrij bewijsstelsel waarbij alle bewijsmiddelen zoals overeenkomsten, facturen, betalingsbewijzen, bankoverschrijvingen en communicatie tussen de partijen, kunnen bijdragen aan het leveren van het bewijs. Eveneens is het principe van de verplichting tot medewerking van toepassing. Alle partijen zijn gehouden tot medewerking aan de bewijsvoering.¹¹⁹

53. Schuldeisers die niet beschikken over een uitvoerbare titel en wier schuldvorderingen betwist worden, staan voor de uitdaging om geen betaling te kunnen afdwingen na afloop van de collectieve schuldenregeling. Daarom is het sterk aanbevolen dat schuldeisers een uitvoerbare titel vorderen waarin de rechter hun rechten formaliseert en het recht verleent over te gaan tot gedwongen tegeldemaking van de bezittingen van de schuldenaar. Schulden die reeds in een uitvoerbare titel vastgesteld werden, kunnen nog steeds voorwerp uitmaken van een collectieve schuldenregeling. Vanuit het perspectief van de schuldeiser is dit van essentieel belang want wanneer de regeling herroepen wordt, heeft hij een extra waarborg achter de hand. Deze voorzorgsmaatregel geldt immers alleen indien de regeling een einde kent door een herroeping. Eindigt de regeling door het verstrijken van de duurtijd, dan kan de schuldeiser zijn titel niet langer uitvoeren.¹²⁰

¹¹⁵ Art. 1675/4 §2 °10 Ger. W.

¹¹⁶ Art. 1675/10 §3 Ger. W.

¹¹⁷ Arbrb. Brussel 7 december 2015, nr. 14/789/B.

¹¹⁸ Art. XX.41 §2 °7 WER.

¹¹⁹ Art. 870 Ger. W. jo. art. 8.8 jo. art. 8.4 lid 1 en 3 BW.

¹²⁰ FOD Economie, *De collectieve schuldenregeling: algemeen overzicht van de wetgeving*, 18.

54. Duurtijd – De MAR vangt aan op de datum van beschikking van toelaatbaarheid maar kan ook starten vanaf de homologatie ervan of op een andere datum, mits bijzondere rechterlijke motivering.¹²¹ De duurtijd van de regeling is steeds bepaald en mag in beginsel niet langer zijn dan zeven jaar. Een afwijking hiervan is enkel mogelijk indien de schuldenaar hier uitdrukkelijk om vraagt met het doel bepaalde elementen van zijn vermogen te beschermen en de eerbiediging van de menselijke waardigheid te verzekeren. Deze redenen voor verlenging moeten vermeld worden in het verzoekschrift. De arbeidsrechtbank beslist uiteindelijk of een verlenging van de maximale termijn al dan niet wordt toegestaan.¹²²

55. In de praktijk blijkt dat schuldeisers vaak niet instemmen met voorgestelde minnelijke regelingen, waardoor zij een GAR via de rechter eisen. Er wordt echter vaak vergeten dat de maximale duurtijd hiervan slechts vijf jaar bedraagt in plaats van zeven jaar, waardoor een GAR niet *per se* in het voordeel zal zijn voor de schuldeiser in kwestie. Het wetsvoorstel van 10 mei 2022 beoogt de maximale duurtijd van de MAR te verminderen naar vijf jaar. Hoewel deze verkorting vanuit het perspectief van de schuldenaar als positief kan worden beschouwd, is dit naar mijn mening geen gunstig voorstel ten aanzien van de schuldeisers. Dergelijke verkorting kan de efficiëntie van de procedure ten goede komen in die zin dat schuldenaars in staat worden gesteld om sneller hun schuldvorderingen te vereffenen en aldus een schuldenvrij leven te beginnen. Langs de andere kant hebben schuldenaren dan minder tijd om hun schulden af te lossen waardoor voor schuldeisers het risico bestaat dat zij een kleiner deel van hun schuldvordering terugbetaald zien. Essentiële overwegingen zijn vereist maar gezien het feit dat de huidige regering binnenkort ontbonden wordt, lijkt dit voorstel een stille dood te sterven.¹²³

56. Gevolgen – Wanneer de schuldbemiddelaar een aanzuiveringsregeling heeft uitgewerkt, verzendt hij deze per aangetekend schrijven naar alle schuldeisers alsook naar de schuldenaar. De partijen hebben dan hoogstens twee maanden de tijd om hierop te reageren en eventueel bezwaar aan te tekenen bij de schuldbemiddelaar. Blijft elke reactie uit, dan wordt de aanvaarding vermoed.¹²⁴ In geval van bezwaar volgt er een onderhandeling tussen de bemiddelaar en de partij die bezwaar aantekent. Indien er geen akkoord bereikt wordt, legt de schuldbemiddelaar een proces-verbaal van het gebrek aan MAR neer. Naargelang de argumenten van elke partij zal de rechter hetzij oordelen dat het bezwaar ongegrond is en de door de schuldbemiddelaar voorgestelde regeling bekrachtigen, hetzij een gerechtelijke aanzuiveringsregeling opleggen. De leer van rechtsmisbruik fungeert hierbij als toetsingscriterium. In het geval waarin slechts één schuldeiser bezwaar indient en dit rechtvaardigt met gegronde redenen, neemt de rechtspraak aan dat desbetreffende schuldeiser zijn recht misbruikt. Bijgevolg wordt er geen rekening gehouden met het bezwaar en staat dit de homologatie van het akkoord niet in de weg.¹²⁵

¹²¹ Art. 1675/10 §5 lid 3 Ger. W.

¹²² FOD Economie, *De collectieve schuldenregeling: algemeen overzicht van de wetgeving*, p. 41: bv. behoud van het onroerend goed dat de gezinswoning uitmaakt of een langere duurtijd in ruil voor een hoger leefloon.

¹²³ De Kamer, Parlementair document 55K2679, Wetsvoorstel van 10 mei 2022 tot wijziging van het Gerechtelijk wetboek, teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2679/55K2679001.pdf> (consultatie 1 december 2023).

¹²⁴ Art. 1675/10 §4 lid 1 Ger. W.; FOD Economie, *De collectieve schuldenregeling: algemeen overzicht van de wetgeving*, 41: Deze termijn van twee maanden kan niet worden verlengd.

¹²⁵ Beslagr. Hasselt 24 december 2002, nr. 99/2088/B: Rechtsmisbruik wordt gestraft door de uitoefening van de het betrokken recht te beperken tot zijn normale uitoefening.; Arbh. Gent (afd. Gent) 23 november 2015, nr.

57. Wordt er daarentegen wel een akkoord bereikt tussen de betrokken partijen, dan legt de schuldbemiddelaar een verzoek tot homologatie van deze minnelijke regeling neer op de griffie van de arbeidsrechtbank. De homologatie zorgt ervoor dat de uitvoering van de regeling van start gaat.¹²⁶ Vanuit juridisch oogpunt gaat het om een overeenkomst tussen de schuldenaar en de schuldeisers waardoor de regels van gemeen recht inzake geldigheid en uitvoering van overeenkomsten van toepassing zijn.¹²⁷ Bijgevolg zijn tegen het akkoordvonnis geen rechtsmiddelen aan te wenden tenzij de overeenkomst niet geldig tot stand is gekomen.¹²⁸ De voorlopige fase kent een einde door deze homologatie, of door het proces-verbaal van niet-akkoord gevolgd door ofwel het opleggen van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling of totale kwijtschelding van de schulden, ofwel de verwerping van de schuldenregeling.¹²⁹

58. Herziening van MAR – Opdat de MAR kan worden herzien, is vereist dat er substantiële moeilijkheden opduiken die de uitwerking of de uitvoering van de regeling belemmeren óf dat er zich nieuwe feiten voordoen. De meest voorkomende voorbeelden van nieuwe feiten zijn een feitelijke scheiding of echtscheiding, een daling van inkomsten door ongeval of ziekte of het opdagen van nieuwe schuldeisers.¹³⁰ Het initiatiefrecht tot herziening ligt bij de schuldbemiddelaar, de arbeidsauditeur, de schuldenaar of elke belanghebbende schuldeiser. Zij kunnen elk door de neerlegging van een eenvoudige schriftelijke verklaring ter griffie, de aanpassing of herziening van de aanzuiveringsregeling vorderen. Het dossier wordt dan opnieuw voor de rechter gebracht.¹³¹

59. Kwijtschelding onder voorbehoud van terugkeer tot beter fortuin – Wat de kwijtschelding van de restschulden betreft, worden deze in vraag gesteld wanneer de schuldenaar tot beter fortuin is gekomen tijdens de procedure. Dit is een uitzonderingsbepaling die een wezenlijke wijziging in de vermogenstoestand inhoudt door het plots onverwacht ontvangen van een aanzienlijke geldsom.¹³² Zolang de ontbindende voorwaarde van terugkeer van beter fortuin zich niet realiseert, wordt de schuld geacht uitgedoofd te zijn.¹³³ Volgens vaste rechtspraak van het arbeidshof Antwerpen is een herziening opportuun ingeval van dergelijke positieve wijziging zoals het ontvangen van een erfenis: *“Een vervroegde terugbetaling zonder herziening van de minnelijke aanzuiveringsregeling verstoort het evenwicht tussen de belangen van de schuldenaar en de schuldeisers, nu er geen valabele reden is om bij ontvangst van hoge inkomsten de schuldenaar slechts een deel van de schulden te laten betalen.”*¹³⁴ In de praktijk komt het vaak voor dat een erfenis aan de basis ligt voor een terugkeer naar beter fortuin. Echter, een herroeping van de oorspronkelijk toegekende kwijtschelding van schulden in de hoofdsom wordt enkel uitgesproken ten aanzien van het bedrag

2015/1G/251, 2015/AG/260: Er is sprake van rechtsmisbruik indien het recht enkel uitgeoefend wordt met de bedoeling anderen te schaden, indien de rechthouder hier het minst voordeel uithaalt, indien de rechthouder verschillende mogelijkheden heeft en kiest voor deze die de meeste nadelen oplevert voor derden.

¹²⁶ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 13.

¹²⁷ C. ENGELS, RW 2001-2002, (577) 579.

¹²⁸ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 15.

¹²⁹ Art. 1675/11 §1 Ger. W.

¹³⁰ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 17.

¹³¹ Art. 1675/14 §2 lid 3 Ger. W.

¹³² Advocatenkantoor Elfri, *Collectieve schuldenregeling en terugkeer tot beter fortuin*, 2022, <https://www.elfri.be/rechtspraak/collectieve-schuldenregeling-en-terugkeer-tot-beter-fortuin> (consultatie 2 december 2023).

¹³³ Cass. 21 oktober 2022, AR F.20.0129.N, (S.B. bv/Belgische Staat): Wanneer een schuldvordering teniet gaat door de kwijtschelding van een schuld onder voorbehoud van terugkeer tot beter fortuin dan vormt deze schuld vanaf de kwijtschelding een zeker en vaststaand verlies dat als aftrekbaar is als beroepskost.

¹³⁴ Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen) 26 oktober 2016 en 10 januari 2017.

van het aandeel dat de erfgenaam toekomt.¹³⁵ Is de schuldenaar daarentegen vrijwillig zuiniger gaan leven (bv. niet-indexering van het leefgeld) en zijn er nog aanzienlijke schuldvorderingen, dan kan de herroeping van de collectieve schuldenregeling niet uitgesproken worden. De rechter overweegt dan wel de MAR te herzien.¹³⁶

60. Hoofdelijkheid tussen schuldenaren - Ingeval er twee schuldenaren zijn en één hiervan kan de schuldvorderingen vervroegd afbetalen, dan kan deze schuldenaar regres uitoefenen op de andere schuldenaar na het verstrijken van de initieel overeengekomen termijn.¹³⁷

2.2.4.2. De gerechtelijke aanzuiveringsregeling (GAR)

61. Opstellen van GAR – Ingeval er geen akkoord bereikt wordt binnen zes maanden, roept de bevoegde rechter de partijen op. Deze kan dan een gerechtelijke aanzuiveringsregeling opleggen zonder dat de schuldeisers hier akkoord mee moeten gaan. De arbeidsrechter is hiertoe niet verplicht wanneer de schuldenaar niet bereid is de nodige gevraagde inspanningen te leveren zoals inkomsten verhogen en/of uitgaven verminderen. Daarnaast vormen de herroepingsgronden evenzeer gronden voor een verwerping. Nieuwe boedelschulden komen in geen geval in aanmerking voor dergelijke vermindering of kwijtschelding.¹³⁸

62. Inhoud – Bij het opleggen van een GAR kan de rechter verscheidene maatregelen opleggen die gebaseerd zijn op de voorwaarde dat de schuldenaar de passende daden onderneemt om aan zijn verplichtingen te voldoen en zich daarnaast onthoudt van handelingen die zijn onvermogen doen toenemen. Hoe dan ook houdt de rechter toezicht op de prioritaire betaling van de schulden die de schuldenaar verhinderen een menswaardig leven te leiden.¹³⁹

63. Zonder kwijtschelding – Naargelang de ernst van de situatie kan de aanzuiveringsregeling een bepaalde graad aannemen. Hoewel dit in de praktijk niet vaak voorkomt, legt de rechter bij een regeling eerste graad helemaal geen kwijtschelding van de hoofdschuld op. Bovendien kan de rechter beslissen dat deze regeling slechts geldt onder voorbehoud van een latere herziening. Doorgaans worden hierbij maatregelen opgelegd zoals uitstel of herschikking van schulden en interesten, vermindering van rentevoeten, of een gedeeltelijke of gehele kwijtschelding van moratoire interesten.¹⁴⁰ Wanneer de schuldenaar de volledige hoofdsom kan terugbetalen binnen de wettelijke termijn van vijf jaar, past dit meestal in het kader van een minnelijke aanzuiveringsregeling en komt het niet tot een gerechtelijke regeling.¹⁴¹

64. Gedeeltelijke kwijtschelding van schulden in hoofdsom – Volstaan deze maatregelen echter niet om het beoogde doel van de collectieve schuldenregeling te verwezenlijken, dan kan de schuldenaar de rechter verzoeken om een gedeeltelijke kwijtschelding van schulden en zelfs van kapitaal uit te spreken op voorwaarde dat alle goederen die vatbaar zijn voor beslag te gelde worden

¹³⁵ Beslagr. Brussel, 27 februari 2004, nr. 04/181/B.

¹³⁶ Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) 16 november 2018, 2018/AH/208, onuitg.); Arbh. Antwerpen 20 april 2012, nr. 2011/AH/371.

¹³⁷ Antwerpen 2 november 2016, nr. 255.737, K.M. e.a. t/Vlaams Gewest, Nieuw Juridisch Weekblad 2019, afl. 406, 568.

¹³⁸ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹³⁹ Art. 1675/12 §1, §3 en §5 Ger. W.

¹⁴⁰ Art. 1675/12 §1 Ger. W.

¹⁴¹ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 19.

gemaakt.¹⁴² In dit geval spreekt men over een aanzuiveringsregeling tweede graad betreffende een kwijtschelding van de restschulden na vereffening. Dergelijke regeling treedt in op het einde van de aanzuiveringsmaatregelen voor zover deze niet herroepen worden, indien de schuldenaar de opgelegde regeling correct heeft nageleefd en behoudens terugkeer van de schuldenaar tot beter fortuin voor het einde van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling.¹⁴³ Opmerkelijk bij een GAR is de zwarte lijst van schuldvorderingen die niet vatbaar zijn voor enige kwijtschelding. Hieronder vallen de niet-vervallen onderhoudsgelden, schadevergoedingen voor herstel van lichamelijke en morele schade veroorzaakt door een misdrijf en schulden van de gefailleerde die overblijven na de sluiting van het faillissement.¹⁴⁴ Ingevolge de Wet strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek van 2014 kunnen penale boetes evenmin kwijtgescholden worden door de rechter.¹⁴⁵ Alle andere schulden zoals belastingen en sociale zekerheidsschulden zijn wel gerechtelijk kwijt te schelden. Het Grondwettelijk Hof neemt aan dat de rechter niet verplicht is alle schulden in gelijke verhouding kwijt te schelden en dat weigering van kwijtschelding in bepaalde gevallen mogelijk is bijvoorbeeld wanneer een kwijtschelding niet proportionele collectieve schade jegens de schuldeisers met zich meebrengt.¹⁴⁶

65. Onmiddellijke totale kwijtschelding – In geval van een volledige kwijtschelding met eventueel begeleidingsmaatregelen, is er sprake van een aanzuiveringsregeling derde graad. Wanneer uit de concrete omstandigheden blijkt dat de financiële toestand van de schuldenaar van die aard is dat er in de toekomst geen afbetalingen aan de schuldeisers kunnen plaatsvinden in het kader van een minnelijke- of gerechtelijke aanzuiveringsregeling, dan levert dit alleen maar kosten op voor de Belgische staat gezien de schuldbemiddelaar zich voor diens ereloon en kosten richt tot de FOD Economie.¹⁴⁷ Sinds 2006 bestaat voor de schuldbemiddelaar de mogelijkheid om in dergelijk geval een onmiddellijke en volledige kwijtschelding te vorderen. De vereiste van de tegeldemaking van onroerende goederen en de zwarte lijst van uitsluitingen, zijn hier ook van toepassing. Doorgaans koppelt de rechtbank begeleidende maatregelen aan de volledige kwijtschelding zoals het verplicht bijstand zoeken bij een OCMW of een CAW met het oog op een budgetbegeleiding of het verplicht jaarlijkse overzichten opmaken van alle inkomsten- en uitgaven.¹⁴⁸ De kwijtschelding is definitief onder voorbehoud van terugkeer tot beter fortuin binnen vijf jaar na het vonnis waarin de schuldvorderingen worden kwijtgescholden. Schuldeisers kunnen evenzeer optreden tegen de kwijtschelding door de herroeping te vorderen.¹⁴⁹

¹⁴² A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 19: In de praktijk heeft dit betrekking op onroerende goederen; Let op: voor een kwijtschelding van de interesten is deze tegeldemaking geen vereiste.

¹⁴³ Art. 1675/13 §1 in fine Ger. W.

¹⁴⁴ Art. 1675/13 §3 Ger. W.; Cass. (3e k.) AR S.14.0075.F, 2 januari 2017 (Fonds Commun de Garantie Belge / N.L., Ville de Thuin, État belge, e.a.); GwH, december 2020, nr. 166/2020.; GwH, 10 december 2014, nr. 184/2014.

¹⁴⁵ Cass. (3e k.), 18 november 2013, AR.S.12.0138.F, (Procureur général près la Cour d'appel de Liège / C.S., Fonds Commun de Garantie Automobile e.a.); Cass. (3e k.), 21 november 2016, AR S.16.0001.N (Belgische Staat/R.V.).

¹⁴⁶ GwH 15 mei 2008, nr. 79/2008.

¹⁴⁷ Art. 1676/13bis Ger. W.; A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 20.

¹⁴⁸ Art. 1675/13bis Ger. W.; Arbrb. Gent (afdeling Kortrijk) 3 april 2020, AR 11/290/B.

¹⁴⁹ Art. 1675/15 Ger. W.; A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 20.

66. Kwijtschelding als persoonlijke exceptie van de schuldenaar – De kwijtschelding is een persoonlijke exceptie van de schuldenaar die de borgen en de schuldeisers niet ten goede komt gezien de kwijtgescholden schulden namelijk teniet gaan. Hierbij rijst de vraag wat de concrete gevolgen zijn voor de schuldenaars' wederpartij, de schuldeiser. Deze kan niet verplicht worden tot prestatie wanneer de schuldenaar de tegenprestatie niet kan leveren.¹⁵⁰

67. Duurtijd – De GAR heeft een maximale duurtijd van vijf jaar. Hierop geldt een uitzondering wanneer de schuldenaar een langere termijn verzoekt om op die wijze de tegeldemaking van bepaald actief zoals de gezinswoning te voorkomen. Gegronde redenen met betrekking tot de eerbiediging van de menselijke waardigheid kunnen evenzeer aan de basis liggen van dergelijk verzoek tot verlenging van de maximale termijn.¹⁵¹

68. Verdeling opbrengst actief – Alle goederen die voor beslag in aanmerking komen worden op initiatief van de schuldbemiddelaar te gelde gemaakt. Bij de verdeling van de opbrengst van het actief wordt de gelijkheid van de schuldeisers in acht genomen, ongeacht de wettige reden van voorrang.¹⁵² Bijgevolg moeten alle zekerheden gerespecteerd worden bij het verdelen van de opbrengst. Achtergestelde zekerheden blijven evenwel achtergesteld. Achtergestelde schuldeisers worden ingeval van samenloop van schuldeisers in het kader van een collectieve schuldenregeling van hun schuldenaar achtergesteld en als het ware in feite benadeeld. Zij kunnen namelijk geen reden van voorrang inroepen. Pas nadat alle andere schuldvorderingen terugbetaald zijn en er nog saldo overschiet, komt de achtergestelde schuldeiser aan de beurt voor een terugbetaling.¹⁵³ Toch worden bepaalde schuldeisers bevoordeeld bij dergelijke verdeling. Dit om reden dat zij niet zouden overgaan tot het uitoefenen van hun rechten, hetgeen de zaak nog ingewikkelder zou maken. Voorbeeld hiervan is de aanzuivering van achterstallige huur, om zo de uitzetting tegen te houden.¹⁵⁴

2.2.1.1. Gevolgen t.a.v. de rechten van de schuldeisers

69. Rangregeling algemene boedel: voorrang boedelschulden – Conform de algemene regels inzake samenloop genieten de boedelschulden, ook wel schulden van de boedel genoemd, voorrang. Hieronder vallen de kosten gemaakt door de schuldbemiddelaar ter realisatie of behoud van de boedel zoals huur en energiekosten van de woning en het loon van de schuldbemiddelaar. Het levensonderhoud van de schuldenaar en diens gezin vormt evenzeer een boedelschuld voor zover deze niet verzekerd kan worden via de nieuwe inkomsten van de schuldenaar.¹⁵⁵ Deze schuld kan beschouwd worden als een boedelschuld in ruimere zin gezien het niet om de vereffening van de boedel gaat maar eerder om een schuldsanering die doelt op de voorzetting van een menswaardig leven voor de schuldenaar. De wetgever hanteert als uitgangspunt dat het niet beslagbaar deel van de nieuwe inkomsten hiervoor gebruikt dient te worden.¹⁵⁶ Na de betaling van de boedelschulden vindt de verdeling van het resterend actief plaats volgens de gewone regels van rangregeling, althans wat betreft het actief dat te gelde gemaakt wordt. De rang tussen algemene voorrechten,

¹⁵⁰ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁵¹ Art. 1675/12 §2 Ger. W.

¹⁵² Art. 1675/13 §1 -1 Ger. W.

¹⁵³ R. JANSEN, V. SAGAERT, *[Zekerheden] Algemene leerstukken [Partim, nrs. 60-92]*, TPR 2012, afl. 3, 1280-1301: Een voorbeeld van een achtergestelde schuld is wanneer je als natuurlijk persoon een onderhandse lening afsluit met de schuldenaar in kwestie.

¹⁵⁴ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁵⁵ Art. 1675/12 §5 Ger. W.

¹⁵⁶ Art. 1675/12 §4 Ger. W.

chirografaire- en achtergestelde schulden blijven hierbij behouden. Bij nieuw actief is de toepasselijke regeling meer complex.

70. Boedelschulden – Boedelschulden vinden hun oorsprong in handelingen na de beschikking van toelaatbaarheid en genieten voorrang op alle andere schulden gezien ze niet onderworpen zijn aan de samenloop. Bijgevolg komen boedelschulden niet in aanmerking voor de schorsing van middelen van tenuitvoerlegging gedurende de collectieve schuldenregeling. In het kader van de voortzetting van de schuldsanering, dat tevens het doel is van de collectieve schuldenregeling, is het van belang dat geoordeeld wordt welke schulden boedelschulden zijn en welke niet.¹⁵⁷ Deze tweeledige beoordeling komt toe aan de schuldbemiddelaar. De temporele vereiste houdt in dat een schuld gemaakt moet zijn na het ontstaan van de samenloop en de functionele vereiste betreft een schuld gemaakt door de schuldbemiddelaar ter realisatie of behoud van de boedel. Tevens speelt de schuldbemiddelaar een belangrijke rol bij het controleren van de gegrondheid van de schuldvorderingen en moet daarom de mogelijkheid hebben om alle nodige documenten hieromtrent te raadplegen. Zo kan hij nagaan of de gevorderde bedragen in hoofdsom, rente en bijkomende kosten wel rechtmatig zijn. Ingeval de schuldbemiddelaar oordeelt dat een vordering verjaard is, dient hij de schuldeiser in kwestie hierover te informeren en/of dit aspect te noemen in het voorgestelde afbetalingsplan. Buiten deze uitzondering beschikt de schuldbemiddelaar niet over het recht zelf een schuldvordering aan te vechten.¹⁵⁸ De schuldeiser beschikt daarentegen wel over de mogelijkheid om dit te doen. In de praktijk wordt hieromtrent het gemeen bewijsrecht zoals uiteengezet in Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek geraadpleegd. Wanneer een schuldeiser betwist dat zijn schuldvordering is verjaard, rust de bewijslast op hem om dit aan te tonen volgens het vrij bewijsstelsel.¹⁵⁹ Voorbeelden van boedelschulden zijn het ereloon van de schuldbemiddelaar of de huur door de schuldbemiddelaar.¹⁶⁰

71. Schulden buiten de boedel - Schulden buiten de boedel zijn schulden waarbij schuldeisers een bijzonder voorrecht of een zakelijk recht kunnen doen gelden zoals hypotheek, pand of koop onder eigendomsvoorbehoud. Deze schuldeisers worden separatisten genoemd en beschikken over een afzonderings- en afscheidingsrecht. Het afzonderingsrecht betekent dat wanneer er sprake is van verhaal op het vermogen van de schuldenaar, de verdeling van de opbrengst van de goederen waarop zakelijke rechten rusten van derden apart plaats moet vinden. Met andere woorden, staat dit verhaal los van de rangregeling. Het afscheidingsrecht, ook wel bekend als de separatistenpositie, houdt in dat de separatist het recht heeft om het voorwerp van diens recht terug te vorderen. Wanneer de gerechtigde het afscheidingsrecht uitoefent blijven desbetreffende goederen buiten de boedel en worden deze bijgevolg niet opgenomen in de samenloop.¹⁶¹ Vermeldenswaardig hierbij het een recent arrest waarin het Grondwettelijk Hof zich uitsprak over een zaak waarin een

¹⁵⁷ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁵⁸ Observatoire du Crédit et de l'Endettement, Hervorming van de Collectieve Schuldenregeling (CSR): samenvatting van de aanbevelingen van de vier organisaties, 21, https://www.mediationdedettes.be/IMG/pdf/revendications_commune_rcd_-_nl-2.pdf?1402/7e8576af5f6d0dd5039722313e59b335c5bbb01c (consultatie 16 december 2023); DE WILDE, A., VAN CAMPENHOUT, J., *Collectieve schuldenregeling en zekerheden in Voorrechten en hypotheeken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, juni 2020.

¹⁵⁹ Art. 870 Ger. W. jo. art. 8.8 BW.

¹⁶⁰ A. DE WILDE, *Boedelschulden in het insolventierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005.

¹⁶¹ S. COOLS, De positie van de pandhoudende, hypothecaire en bevoorrechte schuldeiser bij faillissement, *Jura Falconis* Jg. 39, 2002-2003, nr. 1, 9.; M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

bankinstelling, als schuldeiser, bezwaar maakte tegen een voorgestelde minnelijke aanzuiveringsregeling binnen een collectieve schuldenregeling. Het voornaamste argument van de bank was dat zij een pandrecht heeft op de goederen van de schuldenaar, in het bijzonder op diens zicht- en effectenrekeningen. De bank wenst deze tegoeden uitsluitend in haar voordeel te gelde maken en zich toe te eigenen op grond van artikel 8 en 9 van de Wet van 15 december 2004, dewelke de pandhoudende schuldeiser de mogelijkheid bieden om, bij wanprestatie, zonder voorafgaande ingebrekestelling of gerechtelijke beslissing, de financiële instrumenten waarop het pand betrekking heeft te realiseren of ze zich toe te eigenen en het pand op de contanten te realiseren, en zulks niettegenstaande een insolventieprocedure.¹⁶² De vraag werd gesteld of deze artikelen een onevenredig voordeel verlenen aan de bankinstellingen, en of dit discriminatie doet ontstaan ten nadele van andere schuldeisers die aan de samenloop onderworpen zijn. Het Hof oordeelt dat de in het geding zijnde bepalingen, in het bijzonder het ontbreken van een voorafgaandelijke rechterlijke controle, het doel van de procedure van collectieve schuldenregeling ondermijnen. Dienvolgens oordeelt het Hof dat het verschil in behandeling tussen de schuldeisers niet redelijk verantwoord kan worden en dit aldus een schending uitmaakt van het gelijkheidsbeginsel en non-discriminatiebeginsel in artikel 10 en 11 van de Grondwet.¹⁶³ In het derde hoofdstuk wordt een nadere analyse uiteengezet met betrekking tot de wijze waarop individuele voorzieningen van schuldeisers zich verhouden tot het principe van samenloop.

72. Schulden in de boedel – De collectieve schuldenregeling creëert een situatie van samenloop met betrekking tot de schulden in de boedel, zijnde de bestaande schulden bij de start van de procedure. Schuldeisers in de boedel hebben geen individueel executierecht voor schuldvorderingen die vóór de samenloop ontstaan zijn. Voor de realisatie van hun schuldvordering, zijn zij aangewezen op de algemene boedel gezien zij wél onderworpen zijn aan de samenloop tussen de verschillende schuldeisers. Overigens worden de reeds lopende beslagen of overdrachten geschorst tot het einde – of de herroeping – van de procedure.¹⁶⁴

73. Bevoorrechte schuldeisers – De rang van bevoorrechte schuldeisers wordt geregeld in de Hypotheekwet. Artikel 12 van deze wet definieert een voorrecht als *“een recht dat uit hoofde van de bijzondere aard der schuldvordering aan een schuldeiser toekomt en hem voorrang verleent boven de andere schuldeisers, zelfs de hypothecaire.”*. Hierbij geldt het *paritas creditorum* principe, wat betekent dat schuldeisers van dezelfde rang naar evenredigheid van hun schuldvordering worden uitbetaald.¹⁶⁵ In het kader van voorrechten worden een tweeledig onderscheid gemaakt. Aan de ene kant kan een voorrecht een roerend goed of een onroerend goed aangaan. Aan de andere kant kan een voorrecht algemeen zijn, dan wel bijzonder afhankelijk van de reikwijdte ervan met betrekking tot bepaalde roerende goederen.¹⁶⁶ Wat de algemeen bevoorrechte schuldeisers van roerende goederen betreft, bepaalt artikel 19 Hypotheekwet de rangregeling. Hieronder vallen gerechtskosten die in gemeenschappelijk belang van de schuldeisers zijn, de begrafeniskosten in verhouding tot

¹⁶² Art. 8 jo. 9 Wet van 15 december 2004 betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten.

¹⁶³ GwH 11 april 2024, nr. 42/2024.

¹⁶⁴ R. LINDEMANS, S. BRIJS, *De gevolgen van collectieve insolventieprocedures voor de executierechten van individuele schuldeisers*, Knops Publishing, Herentals, 2015, 230.

¹⁶⁵ Art. 12 jo. 14 Hyp. W.

¹⁶⁶ Art. 16 jo. 18 Hyp. W.

stand en vermogen van overledene, ziektekosten, onderhoudsschulden onder 15 000 euro, schadevergoedingen aan slachtoffers en meer. Artikel 20 Hypotheekwet behandelt daarentegen de bijzondere bevoorrechte schuldeisers. Deze hebben betrekking op zaken als huur en pacht, kosten tot behoud van de zaak, de prijs van niet betaalde roerende goederen indien nog in bezit van schuldenaar, vrachtkosten en bijkomende kosten, enzovoort.¹⁶⁷ Belangrijk is dat gerechtskosten steeds voorrang hebben op alle schuldvorderingen ten behoeve waarvan zij zijn gemaakt. Bovendien genieten kosten tot behoud van de zaak, zoals herstellingskosten, voorrang op reeds bestaande voorrechten. Zoals eerder vermeld, gaan deze bijzondere voorrechten voor op hypothecaire rechten.¹⁶⁸ De voorrechten op onroerende goederen worden opgesomd in artikel 27 Hypotheekwet en omvatten de onbetaalde verkoper, de ruiler, de schenker, de mede-erfgenamen of echtgenoot, aannemers, architecten, metselaars en andere werklieden, verzekeraar etc. Dergelijke voorrechten kennen slechts gevolg voor zover ze zijn openbaar gemaakt door inschrijving in de registers van de hypothecaire openbaarmaking.¹⁶⁹ De rangorde van deze voorrechten wordt bepaald op basis van anterioriteit, wat betekent dat de datum van registratie en inschrijving bepalend is.¹⁷⁰

74. Chirographaire schuldeisers – Meteen na de voorrechthebbenden staan de chirographaire schuldeisers, ook bekend als de 'gewone' schuldeisers in de rang. Dit zijn schuldeisers die geen wettelijke reden van voorrang kunnen invoeren. Op het moment van de samenloop worden hun rechten gefixeerd, wat met zich mee brengt dat alle schuldeisers gelijk behandeld worden en er geen verdere wijzigingen meer kunnen plaatsvinden. Ook bij deze regeling geldt het *paritas creditorum* principe als uitgangspunt volgens dewelke een pondspondsgewijze verdeling plaatsvindt. Onder chirographaire schuldvorderingen vallen onder meer onbetaalde facturen van internetproviders zoals Telenet, en de huur door de schuldenaar van een vervoersmiddel dat hij gebruikt om naar het werk te gaan.¹⁷¹

75. Achtergestelde schuldeisers - Tot slot zijn er de achtergestelde schuldeisers. Zij worden slechts betaald indien er nog een batig saldo overblijft nadat de schuldeisers die hoger in rang staan, zijn uitbetaald. In de praktijk is er vaak weinig hoop op betaling voor deze achtergestelde groep. De *ratio legis* hiervan is dat achtergestelde schuldeisers hogere rentevoeten kunnen bedingen voor de betalingen die de schuldenaar moet doen. Dit komt doordat achtergestelde schuldvorderingen bijna gezien kunnen worden als kapitaal van een onderneming. In gevallen van insolventie worden deze schulden bijna nooit uitbetaald. Vaak zijn achtergestelde schuldeisers personen of entiteiten die als investering geld hebben geleend aan de schuldenaar.¹⁷²

¹⁶⁷ Art. 19 jo. 20 Hyp. W.

¹⁶⁸ Art. 21 jo. 22 Hyp. W.

¹⁶⁹ Art. 29 Hyp. W.

¹⁷⁰ Art. 57 lid 4 Hyp. W.

¹⁷¹ Advocatenkantoor Elfri, *Chirographaire schuldeisers*, 2022, <https://www.elfri.be/artikel/chirographaire-schuldeisers> (consultatie 20 december 2023); G. DE CROOCK, L. DE DECKER, I. DE LEENHEER, E. DURSIN, M. VERSCHULDEN, *Gerechtelijk akkoord of faillissement? Pijnpunten en remedies*, Kluwer, Mechelen, 2003, 160.

¹⁷² Ondernemersplein, Rangorde van schuldeisers, <https://ondernemersplein.kvk.nl/rangorde-schuldeisers/> (consultatie 20 december 2020).

76. Voorrang op nieuwe inkomsten – Voor enerzijds de nieuwe onderhoudsschulden van de schuldenaar ten aanzien van alimentatiegerechtigden, en anderzijds fiscale- en sociale schulden betreffende nieuwe inkomsten van de schuldenaar, geldt een voorrang op nieuwe inkomsten.¹⁷³

77. Opschorting executierechten – Onder voorbehoud van hetgeen de aanzuiveringsregeling zelf bepaalt, heeft de samenloop tot gevolg dat alle individuele executierechten (zoals beslag en overdracht) van bestaande schuldeisers opgeschort worden tot aan het einde, de verwerping of de herroeping van de collectieve schuldenregeling.¹⁷⁴ Voor bepaalde executierechten is dergelijke opschorting niet mogelijk zoals de executierechten op financiële activa krachtens de Wet Financiële zekerheden, het opschortingsrecht (geen executierecht), de schuldvergelijking voor verknochte schuldvorderingen, het terugvorderingsrecht van de eigenaar van goederen in huur én andere reële executierechten. Individuele rechten van derden vallen niet onder deze regeling. Voor hen blijft het uitvoeren van een abstracte rechtstreekse vordering mogelijk.¹⁷⁵

78. Lopende overeenkomsten – Van een lopende overeenkomst is sprake wanneer de wederpartij nog prestaties dient te leveren, waartegenover een tegenprestatie van de schuldenaar staat. In principe worden lopende overeenkomsten niet geacht verbroken te zijn en lopen deze dus gewoon door. Voor de wederpartij is het wel mogelijk de overeenkomst op te zeggen. Wanneer de uitvoering van zo'n overeenkomst een daad van beschikking inhoudt in hoofde van de schuldenaar, die niet vóór de samenloop gesteld werd én die tegenstelbaar is aan schuldeisers, is een rechterlijke toestemming vereist voor de voortzetting van deze overeenkomst. Nieuwe verplichtingen die hieruit ontstaan vormen boedelschulden.¹⁷⁶

79. Verval van tijdsbepaling en stuiting van verjaring – Doordat de toelating tot collectieve schuldenregeling een kennelijk onvermogen impliceert, vindt het verval van tijdsbepaling plaats. In de praktijk betekent dit doorgaans dat de opeisbaar geworden schuld wordt opgenomen in de aanzuiveringsregeling en dat bij betwisting ervan vonnis gevorderd kan worden zodat de opname in de regeling verplicht wordt. Bovendien wordt de verjaring gestuit vanaf de aangifte van schuldvorderingen door schuldeisers in de collectieve schuldenregeling.¹⁷⁷

2.2.5. Einde van de procedure

80. Volgens recente cijfers eindigt 63% van de collectieve schuldenregelingen op een rechtmatige wijze als gevolg van de uitvoering van de aanzuiveringsregeling en het verstrijken van de duurtijd. In 9% van de gevallen wordt de procedure gestaakt door middel van herroeping, terwijl slechts 3% wordt beëindigd door middel van afstand van het geding. De resterende gevallen kennen een einde omwille van andere redenen waaronder een vervroegde terugbetaling van schulden.¹⁷⁸

¹⁷³ R. LINDEMANS, S. BRIJS, *De gevolgen van collectieve insolventieprocedures voor de executierechten van individuele schuldeisers*, Knops Publishing, Herentals, 2015, 230.

¹⁷⁴ Art. 1675/7 §1 lid 3 Ger. W.

¹⁷⁵ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁷⁶ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁷⁷ M. STORME, *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 695.

¹⁷⁸ Centraal Bestand van Berichten van Beslag, Delegatie, Overdracht, Collectieve schuldenregeling en Protest, <https://justice.belgium.be/sites/default/files/JV2023%20-%20NL%20-%20Finaal.pdf> (consultatie 1 mei 2024).

2.2.5.1. *Rechtmatig einde*

81. Uitvoering van de aanzuiveringsregeling – Wanneer de aanzuiveringsregeling volledig correct wordt nageleefd, wordt het beoogde doel van de collectieve schuldenregeling effectief bereikt namelijk een schone lei voor de schuldenaar zonder dat schuldeisers nog een recht kunnen uitoefenen. De Belgische wet voorziet niet in expliciete bepalingen hieromtrent maar in de praktijk maakt de schuldbemiddelaar een eindverslag over aan de rechter en verzoekt hij daarin hem te ontlasten van zijn gerechtelijk mandaat. Al het resterende van de in het plan opgenomen schulden wordt kwijtescholden. Wel blijft de schuldenaar nog één jaar na het einde van de regeling geregistreerd bij de Nationale Bank.¹⁷⁹ Desalniettemin zijn er bepaalde schulden die volgens de wet niet vatbaar zijn voor kwijtschelding die reeds overlopen werden zoals een schadevergoeding in het kader van strafbare feiten.¹⁸⁰ Tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling is het slachtoffer een schuldeiser zoals alle anderen maar na afloop van de procedure kan het slachtoffer diens volledige schuldvordering alsnog bekomen van de schuldenaar.

82. Afstand/vrijwillige stopzetting – De schuldenaar heeft de mogelijkheid de zaak opnieuw aan de rechter voor te leggen met de vordering deze te beëindigen. Dit gebeurt via een eenvoudige schriftelijke verklaring ter griffie van de bevoegde arbeidsrechtbank.¹⁸¹ Bijvoorbeeld wanneer de schuldenaar een nieuwe job gevonden heeft en een vervroegde afbetaling van de regeling mogelijk is, dan willicht de rechter het verzoek tot vrijwillige stopzetting in.¹⁸² De vijfjarige 'sanctie' zoals deze bij de herroeping, vindt geen toepassing ingeval van een vrijwillige stopzetting van de regeling.

83. In de praktijk wordt vastgesteld dat dit pad vaak bewandeld wordt om een herroeping te voorkomen. Dit kan in bepaalde gevallen rechtsmisbruik uitmaken. Binnen deze beëindigingswijze staat de procedurele goede trouw in hoofde van de schuldenaar centraal. Wanneer uit het herroepingsverzoek uitgaande van de schuldbemiddelaar blijkt dat hij feitelijkheden vaststelt die niet beantwoorden aan deze vereiste, wordt de herroeping noodzakelijk geacht. Om deze situatie duidelijk te kaderen en de essentie goed te begrijpen, wordt dit concept geschetst aan de hand van enkele voorbeelden. De schuldbemiddelaar voert verschillende herroepingsgronden aan die duiden op de kwader trouw van de schuldenaar. Dit kan gaan om het feit dat de schuldenaar naliet om in het verzoekschrift te vermelden dat hij eigenaar is van bepaalde onroerende goederen, dat hij zijn eigen rekeningnummer doorgaf op waardoor de inkomsten niet bij de schuldbemiddelaar terecht kwamen, dat hij ondanks de gemaakte afspraken toch nieuwe schulden maakte, dat hij manifest weigerde de nodige informatie en stukken over te maken en meer. Deze omstandigheden geven blijk van een gebrek aan de nodige inzet, transparantie en loyaliteit, hetgeen nochtans cruciaal is in de verstandhouding met de schuldbemiddelaar om een collectieve schuldenregeling te doen slagen. De herroeping wordt in dergelijke gevallen noodzakelijk geacht. Wanneer de herroeping wordt uitgesproken, wordt het verzoek van de schuldenaar tot vrijwillige stopzetting zonder voorwerp. Echter, het kan ook voorkomen dat tijdens de zitting zowel het verzoek tot herroeping als het verzoek tot vrijwillige stopzetting tegelijkertijd behandeld wordt. Wanneer de schuldenaar aandringt op een

¹⁷⁹ VZW Steunpunt Schuldbemiddeling, *De collectieve schuldenregeling in 10 vragen*, Brussel, 2017, 4.

¹⁸⁰ Art. 1675/13 §3 -2 Ger. W.

¹⁸¹ Art. 1675/15 §1/1 Ger. W.

¹⁸² *In casu* heeft de schuldenaar een job bij de NASA gevonden. Ze wenst dat de collectieve schuldenregeling beëindigd wordt voordat ze er begint te werken. De rechter willicht dit verzoek in gezien een vervroegde afbetaling perfect mogelijk is.

vrijwillige afstand omwille van het feit dat hij zijn schulden in de toekomst zelf wenst te regelen, kan de schuldbemiddelaar beslissen om de herroeping niet langer te verzoeken.¹⁸³ Bij de beoordeling beschikt de rechter over een zekere appreciatiemarge waarbij hij het belang en het opzettelijke en onvergeeflijke karakter van de nalatigheden naar waarde moet schatten. Hij gaat na of de schuldbemiddelaar zijn mandaat nog naar behoren kan uitvoeren. Indien niet, wordt de herroeping uitgesproken op basis van de voldoende gemotiveerde argumentatie en de voorliggende stavingsstukken. Idem in geval van gebrek aan enige medewerking van de schuldenaars, van het opzettelijke en onvergeeflijke karakter van hun nalatigheid en het ernstig en blijvend tekort aan procedurele goede trouw.¹⁸⁴

84. Overlijden van de schuldenaar – Door het gebrek aan een wettelijk kader bij het overlijden van de schuldenaar tijdens een collectieve schuldenregeling, vormen de opvattingen binnen de rechtspraak en rechtsleer het uitgangspunt. Het overlijden van de schuldenaar heeft tot gevolg dat het voorwerp van de procedure wegvalt, hetgeen tot gevolg heeft dat de procedure beëindigd wordt ongeacht in welke fase het overlijden plaatsvindt.¹⁸⁵ De schuldbemiddelaar dient de reeds lopende regeling uit te oefenen tot op de datum van het overlijden van de schuldenaar. Hij vordert de opheffing van zijn taak en stelt zo snel mogelijk alle betrokken partijen in kennis van het einde van diens mandaat.¹⁸⁶ Wat betreft het ereloon en de kosten van de schuldbemiddelaar kan deze, indien de rechter dit goedkeurt, zijn ereloon afhouden van de geldsom op de rubriekrekening. Zijn er niet voldoende middelen voorhanden, dan kan de schuldbemiddelaar beroep doen op de FOD Economie.¹⁸⁷ Bij het overlijden van de schuldenaar hebben diens erfgenamen de keuze tussen het de aanvaarding en de verwerping van de nalatenschap waarvan het passief het actief overstijgt. Ingeval een gehuwd koppel beide schuldenaren zijn in een collectieve schuldenregeling en één van hen overlijdt, dan loopt de regeling voor de overlevende schuldenaar gewoon verder maar wordt deze wel herzien aan de hand van diens concrete leefsituatie.¹⁸⁸ In de praktijk beveelt de rechter in zo'n situatie dat het geld van de overledene op de schuldbemiddelingsrekening geheel of gedeeltelijk, onder andere afhankelijk van het huwelijksstelsel, wordt overgemaakt naar de Deposito- en Consignatiekas. Hier kunnen de schuldeisers zich dan alsnog op verhalen maar doordat de overheid deze kas beheert, worden diens schuldvorderingen zoals belastingen eerst voldaan.¹⁸⁹

¹⁸³ Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 7 mei 2021, nr. 11/103/B.; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 23 februari 2018, nr. 14/657/B.; Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 3 juli 2020, nr. 08/857/B.

¹⁸⁴ E. DIRIX, A. DE WILDE, *Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling*, in *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 199, p. 70; ST. DE COSTER, *Commentaar bij art. 1675/15 Ger. W.*; in X., *Gerechtigd Recht, Artikelsgewijze Commentaar met overzicht van Rechtspraak en Rechtsleer*, 5.

¹⁸⁵ A. DE WILDE, J. VAN CAMPENHOUT, *Collectieve schuldenregeling en zekerheden in Voorrechten en hypotheeken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, juni 2020.

¹⁸⁶ E., VAN DYCK, Budgetinzicht regio Antwerpen, *Thema overlijden: specifieke aandacht bij financiële hulpverlening*, 2021, 13, <https://www.bizregioantwerpen.be/wp-content/uploads/2021/12/Overlijden-Tijdens-Financiele-Hulpverlening.pdf> (consultatie 22 december 2023).

¹⁸⁷ Art. 1675/19 §2 lid 1 en 4 Ger. W.

¹⁸⁸ E., VAN DYCK, Budgetinzicht regio Antwerpen, *Thema overlijden: specifieke aandacht bij financiële hulpverlening*, 2021, 13, <https://www.bizregioantwerpen.be/wp-content/uploads/2021/12/Overlijden-Tijdens-Financiele-Hulpverlening.pdf> (consultatie 22 december 2023).

¹⁸⁹ Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 15/51/B.

2.2.5.2. *Onrechtmatig einde*

85. Herroeping– De herroepingsgronden en de gevolgen van de herroeping werden reeds uitgewerkt en zijn gemeenschappelijk aan de minnelijke- en gerechtelijke aanzuiveringsregeling. Gedurende vijf jaar vanaf de herroeping, is het voor de schuldenaar niet mogelijk een nieuw verzoek tot collectieve schuldenregeling in te stellen.¹⁹⁰ Vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie stelt dat de rechter niet ambtshalve de herroeping kan uitspreken, noch de schuldbemiddelaar kan bevelen de herroeping te vorderen.¹⁹¹ Meestal zijn het de schuldbemiddelaar of een schuldeiser die een herroeping vorderen wanneer de schuldenaar niet voldoet aan de verplichtingen die op hem rusten voortvloeiend uit de collectieve schuldenregeling. Enkele praktijkvoorbeelden waarin de rechter het verzoek tot herroeping toekent zijn de situaties waarin de schuldenaar zelf zijn inkomsten int en niet doorstort op de schuldbemiddelingsrekening, waarin de schuldenaar handelingen stelt die het normaal vermogensbeheer te buiten gaan, of waarin hij zonder gegronde reden zijn werk opzegt of zelfs ontslagen wordt wegens dringende redenen.¹⁹² Eveneens spreekt de rechter de herroeping uit wanneer er sprake is van een schending van de vereiste van de procedurele goede trouw in hoofde van de schuldenaar waardoor de schuldbemiddelaar in de onmogelijkheid verkeert zijn taak naar behoren uit te voeren. De arbeidsrechtbank Antwerpen afdeling Hasselt oordeelde dat dit het geval is wanneer de schuldenaar een onroerend goed in bezit heeft en er alles aan doet om de verkoop ervan te verhinderen (bv. onrealistisch hoge vraagprijs), terwijl in de regeling afgesproken werd dat dit goed verkocht zal worden teneinde de schudeisers af te betalen.¹⁹³ Voor alle belanghebbende partijen is het mogelijk om hoger beroep in te stellen tegen de herroeping of de afwijzing ervan. De schuldbemiddelaar wordt niet als belanghebbende beschouwd gezien dergelijke beslissing hem niet kan benadelen.¹⁹⁴

86. Schorsing - De mogelijkheid tot schorsing van de collectieve schuldenregeling is niet geregeld in het Gerechtelijk Wetboek maar kan volgens de rechterlijke macht vaak een oplossing bieden. In de praktijk wordt de schorsing meestal toegekend wanneer de schuldenaar na een lange tijd nog steeds nalaat werk te zoeken door te kieskeurig te zijn, of wanneer de overeengekomen afbetalingen niet verwezenlijkt worden door bijvoorbeeld ziekte. De schuldbemiddelaar kan de schorsing van de regeling voor een bepaalde periode aanvragen. Deze periode van schorsing wordt niet meegeteld in de maximale duurtijd van de MAR, zijnde zeven jaar. Kent de rechter dus een schorsing van bijvoorbeeld één jaar toe, dan kan de totale duurtijd maximaal acht jaar zijn vanaf de datum van de beschikking van toelaatbaarheid. Tijdens de schorsingsperiode kan de rechter bepaalde maatregelen opleggen zoals een activeringstraject waarbij wordt onderzocht of de schuldenaar in staat is om voltijds te werken en welke soorten tewerkstellingen mogelijk zijn. Op basis hiervan kan een nieuwe regeling opgesteld worden voor wanneer de procedure opnieuw aanvangt.¹⁹⁵ Ook gedurende de schorsing dient de schuldenaar alle andere verplichtingen na te leven waaronder huur, sociale- en fiscale verplichtingen, nieuwe schulden vermijden en meer. De rechter spreekt de

¹⁹⁰ Art. 1675/15 §1 lid 1 Ger. W.

¹⁹¹ Cass. 2 oktober 2008, AR C.07.0462.F.

¹⁹² Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) 1 maart 2024, nr. 2023/AH/187; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 20 oktober 2023, nr. 22/273; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 20 oktober 2023, nr. 17/263/B.

¹⁹³ Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 12 januari 2024, nr. 14/99/B.

¹⁹⁴ Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen) 27 april 2011, AR 2010/AA/370 in E. VAN ACKER et al., Praktische gids voor schuldbemiddelaars, supra noot 237, 242.

¹⁹⁵ Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 19/123/B.

schorsing uit zonder dat de verstek doende partijen verzet kunnen aantekenen op grond van artikel 1675/16 §4 Ger. W.¹⁹⁶

87. Afstand van geding – In sommige gevallen wenst de schuldenaar zelf niet langer in collectieve schuldenregeling te blijven omdat hij simpelweg niet bereid is mee te werken aan de afbouw van zijn schuldenlast. In dergelijke situatie geldt toepassing van het bijzonder artikel 1675/15 §1 Ger. W. niet en wordt het gemeen recht toegepast. Conform artikel 820 Ger. W. is het voor de schuldenaar, als oorspronkelijk eisende partij, mogelijk om afstand te doen van het geding. Bijgevolg herwinnen de schuldeisers hun individuele executierechten en kunnen ze hun schuldvordering opnieuw opeisen bij de schuldenaar, die niet langer beschermd is door de collectieve schuldenregeling.¹⁹⁷ Deze wijze van beëindiging vergt een kritische overweging met betrekking tot de vraag of het jegens de schuldeisers te rechtvaardigen is dat de schuldenaar eenzijdig kan beslissen uit de collectieve schuldenregeling te stappen. In deze context is het van essentieel belang dat de rechter zorgvuldig de belangen van zowel de schuldenaar als de schuldeisers afweegt en een grondige analyse maakt of een herroeping al dan niet beter geplaatst is in de concrete situatie. Hoe dan ook, mag niet vergeten worden dat de collectieve schuldenregeling een vrijwillige procedure betreft, hetgeen ertoe leidt dat de rechter niet over de mogelijkheid beschikt om alternatieve maatregelen of voorwaarden op te leggen aan de schuldenaar bij een beëindiging op grond van artikel 820 Ger. W. Praktisch gezien zou het controleren van dergelijke maatregelen hoe dan ook problematisch zijn want noch de schuldbemiddelaar, gezien het ontbreken van een mandaat, noch de rechtbank, gezien het ontbreken van een procedure, zou hiertoe in staat zijn.

Tussenconclusie

88. De beschikking van toelaatbaarheid creëert een situatie van samenloop tussen de schuldeisers van de tot de regeling toegelaten schuldenaar. Hun rechten worden gefixeerd en een rangregeling wordt opgemaakt. Voor schuldeisers betekent dit dat zij niet langer individuele maatregelen kunnen nemen om hun rechten en schuldvorderingen veilig te stellen, gezien de tenuitvoerlegging ten opzichte van de schuldenaar wordt opgeschort. Binnen de collectieve schuldenregeling hebben schuldeisers verschillende opties om zich te verzetten tegen bepaalde beslissingen die hun belangen kunnen schaden en een terugbetaling in gevaar kunnen brengen. Deze mogelijkheden omvatten onder meer herziening, herroeping en derdenverzet. Gelet op het feit dat er een strikte regeling wordt voorzien én gehanteerd alsook het feit dat er grote waarde gehecht wordt aan de gelijkheid van schuldeisers onderling, kan geconcludeerd worden dat schuldeisers in België een zekere mate rechtszekerheid genieten binnen deze insolventieprocedure. Deze tussenconclusie vormt de overgang naar het volgende hoofdstuk, waarin de focus ligt op een rechtsvergelijkende analyse van de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen in Nederland.

¹⁹⁶ Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 10/147/B.

¹⁹⁷ Art. 820 en 821 Ger. W.; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 17 november 2023, nr. 23/53/B; Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 21/351/B.

Hoofdstuk 3. Wettelijke schuldsanering natuurlijke personen – Nederland

89. In dit hoofdstuk staat de Nederlandse wettelijke schuldsanering voor natuurlijke personen centraal. In navolging van het vorige hoofdstuk, waarin de Belgische procedure van collectieve schuldenregeling belicht werd, richt dit derde hoofdstuk zich op de Nederlandse variant. Hoewel de Nederlandse procedure niet identiek hetzelfde verloopt aan de Belgische, worden de verschillende fases nauwkeurig behandeld om op die manier een overzichtelijke rechtsvergelijking te bekomen. Elke fase wordt onderworpen aan een vergelijkende analyse, waarbij mijn persoonlijke overwegingen worden toegelicht.

Opzet en situering

90. Volgens de achttiende Monitor schuldsanering 2021 blijft de instroom van schuldsaneringsprocedures dalen. Dit komt vooral door de coronapandemie, tijdens dewelke rechtbanken terughoudend waren met het organiseren van zittingen. Echter, deze dalende trend bestaat al sinds 2018, toen het aantal instromen van wettelijke schuldsaneringen 61 % hoger lag dan de meest recente cijfers van 2022 (bijlage 2). Hoewel uit onderzoek blijkt dat een wettelijke schuldsanering een effectieve oplossing vormt voor natuurlijke personen met schulden, stemt dergelijke daling niet overeen met de toename van problematische schulden in Nederland. Het is mede om deze reden dat de wetgever de wettelijke schuldsanering meer toegankelijk wilt maken voor de personen die deze hulp behoeven.¹⁹⁸

Wettelijke schuldsaneringen*

Jaar	Beëindigde schuldsaneringen (x 1 000)	Uitgesproken schuldsaneringen (x 1 000)
2007	12,7	15,0
2008	14,1	9,2
2009	13,9	9,0
2010	13,5	11,4
2011	11,0	14,7
2012	9,9	13,7
2013	11,3	12,3
2014	13,5	12,3
2015	14,0	11,7
2016	12,7	9,8
2017	12,3	8,4
2018	11,2	5,9
2019	9,9	4,6
2020	8,0	3,0
2021	5,8	2,3
2022	4,9	1,9

* De cijfers zijn voorlopig voor alle jaren.

¹⁹⁸ Parlementaire behandeling, Lexplicatie, commentaar op artikel 287 Fw. door mr. dr. G.H. Lankhorst, december 2023, 16; Wetsvoorstel Tweede Kamer nr. 35915; Centraal Bureau voor de Statistiek, Weer minder mensen in wettelijke schuldsanering, 2023, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/26/weer-minder-mensen-in-wettelijke-schuldsanering#:~:text=In%202022%20werden%201%2C9%20duizend%20mensen%20in%20de%20Wsnp,waren%20dat%205%2C8%20duizend> (consultatie 2 januari 2024).

3.1. Begrip en doel

91. Hulp bij schuldenoverlast – Het systeem van wettelijke schuldsanering is bedoeld voor natuurlijke personen die niet in staat zijn hun schulden af te lossen en waarbij een minnelijke schuldregeling via de gemeente faalt vanwege het gebrek aan vrijwillige medewerking van de schuldeisers. De betrokken schuldenaar kan dan een wettelijke schuldsanering, ook wel een Wsnp-traject genoemd, aanvragen bij de rechtbank. Oorspronkelijk werd de regeling hieromtrent ingevoerd door de Wet schuldsanering natuurlijke personen van 1998. Vandaag de dag zijn de relevante bepalingen terug te vinden in titel III van de Faillissementswet.¹⁹⁹

92. Doel – Bij een wettelijke schuldsanering komt de schuldenaar met overmatige schulden onder toezicht van de rechtbank te staan. Gedurende de duurtijd streeft men er naar om zoveel mogelijk schulden af te lossen met het vermogen van de schuldenaar. In 1998 beoogde de wetgever oorspronkelijk drie verschillende doelen. Allereerst biedt het Wsnp-traject schuldenaren de mogelijkheid om een schuldenvrije toekomst te bereiken, doordat aan het einde van het traject de resterende schulden worden kwijtgescholden. Deze kwijtschelding brengt immers nadelige gevolgen met zich mee voor schuldeisers. Om deze reden dient de schuldenaar zich maximaal in te spannen om de nadelige gevolgen zoveel als mogelijk te beperken. Daarnaast beoogt het traject een vermindering van het aantal van faillissementen. Ten slotte wordt de bereidheid van schuldeisers bemoedigd om mee te werken aan minnelijke regelingen voorgesteld door de schuldenaar.²⁰⁰

93. Vernieuwde wet van 1 juli 2023 – Met de inwerkingtreding van de vernieuwde Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen op 1 juli 2023 werden verschillende wijzigingen geïntroduceerd met als doel de toegankelijkheid en efficiëntie van de wettelijke schuldsanering te bevorderen. De voornaamste wijzigingen omvatten onder meer de verkorting van de duurtijd het Wsnp-traject van drie jaar naar anderhalf jaar, hetgeen de schuldenaren in staat stelt de procedure sneller te doorlopen en bijgevolg sneller een schuldenvrije toekomst tegemoet te gaan. Daarnaast acht de vernieuwde wet het mogelijk dat de procedure reeds aanvangt tijdens de minnelijke schuldregeling op voorwaarde dat de schuldenaar dit traject maximaal aflost zoals hij of zij dit zou doen binnen het Wsnp-traject zelf. Onder de oude regeling zou de procedure pas starten na de rechterlijke toelating. Wat betreft de termijn van de goeder trouw in hoofde van de schuldenaar bij het ontstaan van diens schulden of het onbetaald laten ervan, wordt deze verkort van vijf jaar naar drie jaar. Tot slot valt op te merken dat de vernieuwde wet de tienjarige termijn afschaft waarbinnen de schuldenaar na een Wsnp-traject uitgesloten werd van de mogelijkheid een nieuw traject aan te vragen. De twee laatstgenoemde wijzigingen beogen dat mensen sneller hulp zullen zoeken bij schulden en dat deze hulp ook sneller en beter gegeven kan worden door de toelatingsdrempel voor de schuldenaar te verlagen. Verder dient benadrukt te worden dat de vernieuwde wet slechts toepassing vindt op

¹⁹⁹ <https://rechtvoorjou.nl/home/zoek?doit=1&keywords=schuldsanering+natuurlijke+personen> (consultatie 2 januari 2024); <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001860/2023-11-15> (consultatie 2 januari 2024).

²⁰⁰ Kamerstukken II 1992/93, 22 969, nr. 3; Van Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 122-123; N. JUNGSMANN, E. NIEMEIJER, M.J., TER VOERT, Van schuld naar schone lei evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen, onderzoek en beleid nr. 190, 2001, p. 1-7. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1135/ob190-samenvatting_tcm28-78855.pdf?sequence=1&isAllowed=y (consultatie 4 januari 2024).

wettelijke schuldsaneringen waarvoor het verzoek is ingediend op of na 1 juli 2023. Reeds lopende trajecten blijven onderhevig aan de oude regeling.

3.2. Procedure

3.2.1. De aanvraag en toelating tot de wettelijke schuldsanering

3.2.1.1. Aanvraag

94. Eenzijdig verzoekschrift – De schuldenaar stelt, alleen of samen met een hulpverlener van de gemeente, een ondertekend verzoek op waarin onder andere de aard en het bedrag van de schulden en hun oorsprong worden beschreven. Dit verzoekschrift wordt ter griffie van de rechtbank neergelegd.²⁰¹ Bij de indiening kan de schuldenaar de rechtbank verzoeken om één of meerdere schuldeisers die medewerking weigerden aan een minnelijke buitenrechtelijke schuldregeling voorafgaand aan het verzoekschrift werd aangeboden, te bevelen hun instemming te verlenen. Dit betreft het zogenaamd dwangakkoord. Hierbij is het uitgangspunt dat elke schuldeiser het recht heeft om zijn gehele schuldvordering voldaan te zien. Aldus kan een schuldeiser niet verplicht worden om haar schuldvordering deels of geheel kwijt te schelden. De voornaamste voorwaarde van een dwangakkoord is dan ook dat de schuldeiser beter af is, dan in het geval van een Wnsp-traject. Wanneer de aangeboden minnelijke regeling voorziet in een (veel) lagere betaling, dan hebben schuldeisers er belang bij deze niet te aanvaarden. Bij de beoordeling om al dan niet een dwangakkoord op te leggen, weegt de rechter het belang van de schuldeiser bij de weigering af met het belang van andere schuldeisers die hierdoor nadeel ondervinden. Verschillende factoren worden in rekening gebracht bij de beoordeling van een dwangakkoord waaronder het financieel belang, de omvang van de schuldvordering van de weigerachtige schuldeiser, de betrouwbaarheid van het voorstel en meer.²⁰² Na het behandelen van het verzoekschrift nodigt de rechtbank de schuldenaar uit voor een zitting waar verscheidene vragen gesteld worden betreffende de context van de gemaakte schulden. Tijdens deze zitting maakt de rechter de verplichtingen duidelijk zoals het streven naar spaarzaamheid en het vermijden van nieuwe schulden. Een rechterlijke beslissing over de toelating volgt op de dag van de zitting zelf of uiterlijk op de achtste dag na de zitting.²⁰³

95. In Nederland is het mogelijk om als schuldeiser gedwongen te worden tot een minnelijke regeling die voorafgaat aan de wettelijke regeling. Dit is anders in België, waar de schuldbemiddelaar een minnelijke aanzuiveringsregeling tracht te bekomen binnen het kader van de gerechtelijke procedure van een collectieve schuldenregeling zelf (*supra*, nr. 49-60). Ook hier kan het voorkomen dat niet elke schuldeiser hiermee instemt en bijgevolg bezwaar indient tegen de minnelijke aanzuiveringsregeling. In dergelijke gevallen wordt er onderhandeld met desbetreffende schuldeiser. Wanneer er geen overeenstemming wordt bereikt, legt de schuldbemiddelaar het gebrek van een minnelijke aanzuiveringsregeling vast in een proces-verbaal dat aan de rechter wordt overgemaakt.

²⁰¹ Art. 285 lid 1 en 286 Fw.

²⁰² Art. 287a lid 1 Fw; PHR 9 juli 2010, nr. 09/01386, ECLI:NL:PHR:2010:BM3975: het komt aan de rechter toe te bepalen in welke concrete omstandigheden er sprake is van een onredelijke weigering van een schuldeiser.; HR 14 december 2012, nr. 12/03272, ECLI:NL:HR:2012:BY0966I; RBROT 21 juli 2021, nr. FT EA 21/699 – 21/700 ECLI:NL:RBROT:2021:7558.

²⁰³ Art. 284 lid 1 jo. art. 287a lid 3 en 4 Fw.

Deze beoordeelt, afhankelijk van de argumenten van de schuldeiser, de gegrondheid van het bezwaar en legt indien nodig een gerechtelijke aanzuiveringsregeling op (*supra*, nr. 61-68). Het toetsingscriterium dat hierbij wordt gehanteerd betreft de leer van rechtsmisbruik waarbij slechts gegronde redenen als rechtvaardiging kunnen dienen voor het bezwaar.²⁰⁴ Mijn inziens, wat het concept van een dwangakkoord betreft, hangt de effectiviteit en geschiktheid ervan af van de concrete omstandigheden die de situatie omringen. Een bijzondere nadruk dient te liggen op de aard en omvang van de schulden, alsook op de bredere context waarin zij zich voordoen; wie? wanneer? waarom?... Evenwel speelt de bereidheid van de schuldeisers tot een constructieve medewerking een cruciale rol. De mate waarin zij openstaan voor onderhandelingen heeft namelijk rechtstreeks invloed op de uitkomst van een dwangakkoord. Hoewel een dwangakkoord ertoe kan leiden dat schuldeisers een verlies van autonomie en controle over hun schuldvorderingen ervaren, wordt het toch beschouwd als een snel en voordelig alternatief voor de wettelijke schuldsanering voor zover de concrete omstandigheden zich hiertoe lenen. De voorwaarde dat het dwangakkoord een gunstigere uitkomst voor de schuldeiser inhoudt dan een Wsnp-traject, zorgt voor de nodige rechtszekerheid. Bovendien fungeert het als een middel om eventueel rechtsmisbruik door weigerende schuldeisers tegen te gaan.²⁰⁵

3.2.1.2. Toepassingsvoorwaarden

96. Natuurlijke personen – Een wettelijke schuldsanering staat alleen open voor natuurlijke personen, net zoals dit in België het geval is bij een collectieve schuldenregeling.²⁰⁶

97. (Ex)ondernemers – Wanneer de schuldenaar een (ex)ondernemer is, geldt er een bijkomende vereiste. Naast de algemene voorwaarden oordeelt de rechter of de schulden te goeder trouw ontstaan zijn en of de schuldenaar aldus uit zuivere motieven handelde. Wanneer dit niet het geval is, wijst hij het verzoek tot wettelijke schuldsanering af voor zover de schuld niet ouder is dan drie jaar. Schulden die geacht worden niet te goeder trouw te zijn ontstaan betreffen onder andere schulden door boetes, verzuim aan belastingen, schulden door voortzetten van een verliesgevende onderneming, schulden door onaanvaardbare risico's, schulden door strafbare feiten of onrechtmatigheden en meer.²⁰⁷ Ter verduidelijking wordt de verhouding tussen het faillissement en de wettelijke schuldsanering uiteengezet. Een merkwaardig onderscheid situeert zich in de procedurele aanvang. Terwijl een faillissement op initiatief van de schuldenaar, van één of meerdere schuldeisers en zelfs van het Openbaar Ministerie kan worden aangevraagd, kan een wettelijke schuldsaneringsregeling in principe enkel worden geïnitieerd door de schuldenaar zelf.²⁰⁸ Wanneer een faillissementsverzoek betrekking heeft op een natuurlijke persoon die nog geen verzoek heeft ingediend voor de toepassing van de wettelijke schuldsaneringsregeling, stelt de griffier deze persoon onmiddellijk bij brief in kennis van het feit dat hij/zij over de mogelijkheid beschikt om binnen

²⁰⁴ Beslagr. Hasselt 24 december 2002, nr. 99/2088/B: Rechtsmisbruik wordt gestraft door de uitoefening van de het betrokken recht te beperken tot zijn normale uitoefening.

²⁰⁵ Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum – Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Justitiële verkenningen: de aanpak van de schuldenproblematiek*, Boom juridisch, 2020, https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/816/JV2001_Inleiding_tcm28-451006.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=57 (consultatie 7 januari 2024).

²⁰⁶ Art. 284 lid 1 Fw.

²⁰⁷ Rechtwijzer schulden, *Zijn er voor (ex)ondernemers extra toelatingsvoorwaarden?*, <https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/wsnp-aanvragen/extra-toelatingsvoorwaarden-ex/> (consultatie 7 januari 2024).

²⁰⁸ Art. 1 jo. art. 284 lid 1 Fw.

veertien dagen na de verzendingsdatum van de brief alsnog een verzoek wettelijke schuldsaneringsregeling kan indienen. Gedurende deze periode wordt de behandeling van het verzoek tot faillietverklaring geschorst. Deze mogelijkheid heeft evenwel geen betrekking op de gevallen waarin de schuldenaar zelf een faillietverklaring vordert, noch op de gevallen waarin het faillissement verzocht wordt van een schuldenaar ten aanzien van wie een wettelijke schuldsaneringsregeling van toepassing is.²⁰⁹ Wanneer beide verzoeken gelijktijdig aanhangig zijn (de zogenaamde parallelle samenloop) heeft het verzoek tot een wettelijke schuldsaneringsregeling prioriteit in de behandeling. De rechterlijke uitspraak tot definitieve toepassing van de schuldsaneringsregeling doet het verzoek tot faillietverklaring van rechtswege vervallen.²¹⁰ Voor een schuldenaar die reeds failliet verklaard werd, bestaat de mogelijkheid om dit faillissement om te zetten in de wettelijke schuldsanering. Opdat de rechter dergelijke omzetting aanvaardt, dient aan bepaalde voorwaarden voldaan te zijn waaronder de voornoemde veertiendagentermijn. Het faillissement wordt opgeheven zodra de rechter de omzetting aanvaardt.²¹¹ De rechter kan dit verzoek steeds weigeren wanneer de schuldenaar onvoldoende aannemelijk maakt dat hij in staat zal zijn om de verplichtingen die voortvloeien uit het Wsnp-traject adequaat na te komen, bijvoorbeeld omwille van diens psychosociale problematiek. In gevallen waarin de schuldenaar dit niet aannemelijk kan maken, ontstaat er een vrees voor de nakoming van schuldsaneringsregeling en is de rechter niet geneigd dergelijke omzetting toe te kennen.²¹²

98. In België is het algemeen uitgangspunt duidelijk; het faillissement staat open voor rechtspersonen terwijl de collectieve schuldenregeling is voorbehouden voor natuurlijke personen. De Belgische wetgever tracht een samenloop tussen beide insolventieprocedures te voorkomen door middel van een wachttermijn. Een natuurlijke persoon die voorheen als ondernemer actief was, kan gedurende zes maanden na de stopzetting van zijn onderneming of in geval van faillissement, na de afsluiting hiervan, geen verzoek tot collectieve schuldenregeling indienen (*supra*, nr. 12-17).²¹³ In Nederland daarentegen, gelet op het feit dat de schuldenaar beide insolventieprocedures zelf kan instellen, is een nadere analyse wenselijk. De Faillissementswet stipuleert dat zowel voor het faillissement als voor de wettelijke schuldsaneringsregeling de schuldenaar een aanvraag kan indienen wanneer hij/zij in de toestand verkeert dat hij/zij heeft opgehouden te betalen.²¹⁴ Vanuit historisch perspectief is het interessant te vermelden dat de Commissie Mijnsen in 1989 reeds adviseerde om een nieuwe regeling voor natuurlijke personen op de te nemen in de Faillissementswet. Dit resulteerde in de introductie van de wettelijke schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen in 1998, dat onder andere het verminderen van het aantal faillissementen van

²⁰⁹ Art. 3 Fw.; M.B. DE BOER, *Samenloop faillissement, surseance van betaling en schuldsanering*, Universiteit Leiden, 2011, 239-249.

²¹⁰ Art. 3a lid 1 en 3 Fw.

²¹¹ Art. 3 lid 1 jo. art. 15b Fw; HR 4 juni 2004, nr. R04/024HR, ECLI:NL:HR:2004:AO6933; HR 13 maart 2015, nr. 14/05576, ECLI:NL:HR:2015:589.

²¹² GHSHE 21 december 2023, nr. 200.332.977_01, ECLI:NL:GHSHE:2023:4281; GHARN 8 februari 2007, nr. 2006/1261, ECLI:NL:GHARN:2007:BA2835.

²¹³ Art. 1675/2 lid 2 Ger. W.

²¹⁴ M.B. DE BOER, *Samenloop faillissement, surseance van betaling en schuldsanering*, Universiteit Leiden, 2011, 239-249.

natuurlijke personen als doelstelling had. Hieruit blijkt dat er al geruime tijd nood is aan een aparte regeling voor natuurlijke personen.²¹⁵

99. Een ander verschil tussen beide rechtsfiguren manifesteert zich in de doelstellingen. De wettelijke schuldsaneringsregeling streeft een schone lei na voor de schuldenaar, alsook het behoud van diens levensstandaard. Concreet beoogt de regeling de verwezenlijking van een schone lei vonnis. Dit houdt in dat de schuldenaar effectief schuldevrij is en dat schuldeisers na afloop van de procedure niet langer gerechtigd zijn om zich tot de schuldenaar te wenden voor hun schuldvorderingen. In tegenstelling hiermee is het faillissement eerder gericht op de liquidatie van het gehele vermogen van de schuldenaar, met als doel de netto-opbrengst ervan te verdelen onder de schuldeisers. Na afloop van het faillissement kunnen schuldeisers hun schuldvorderingen nog steeds afdwingen van de schuldenaar, tenzij het faillissement eindigt met een onderling akkoord dat deze mogelijkheid uitsluit. Hieruit wordt geconcludeerd dat de eerder genoemde prioriteit die de wettelijke schuldsaneringsregeling geniet bij een parallelle samenloop met het faillissement, samen met de historische benadering, erop duidt dat men in Nederland hetzelfde uitgangspunt als in België hanteert. Niettemin blijft het, vanwege het frequente gebruik van open bewoordingen door de Nederlandse wetgever, moeilijk om consistent de precieze draagwijdte vast te stellen.

100. Geen herroeping – Volgens de oude Wsnp-wet werden schuldenaren die binnen tien jaar na een eerdere regeling opnieuw in ernstige financiële problemen terechtkwamen, uitgesloten van de wettelijke schuldsanering. De vernieuwde wet van 1 juli 2023 voorziet niet langer in dergelijke termijn, hetgeen ertoe leidt dat een eerdere herroeping geen belemmering meer vormt voor het verkrijgen van een wettelijke schuldsanering.²¹⁶ In België geldt wel nog steeds de vereiste dat gedurende de laatste vijf jaar voorafgaand aan het verzoekschrift geen collectieve schuldenregeling herroepen mag worden ten aanzien van de verzoekende schuldenaar. De *ratio legis* hiervan is het waarborgen van de financiële stabiliteit (*supra*, nr. 18).²¹⁷ Het feit dat de Belgische wetgever geen uitzonderingen voorziet op deze termijn, brengt met zich mee dat elke betrokken partij de nodige duidelijkheid en rechtszekerheid geniet. Bovendien vindt een herroeping slechts plaats ingeval van zwaarwichtige problemen bij het nakomen van de verplichtingen door de schuldenaar. Bij de beoordeling van de toelating tot de collectieve schuldenregeling hanteert de Belgische rechter een rigide benadering; stelt hij vast dat er de laatste vijf jaar een collectieve schuldenregeling herroepen is ten aanzien van de schuldenaar, dan wijst hij de aanvraag onmiddellijk af. Voor de Nederlandse rechter daarentegen, is het sinds de ingrijpende wijziging op 1 juli 2023 mogelijk om elk verzoek tot toelating tot de wettelijke schuldsaneringsregeling met de nodige flexibiliteit te beoordelen. Hoe dan ook, dient de schuldenaar steeds in het verzoekschrift aan te geven of hij/zij eerder een Wsnp-traject heeft doorlopen. Indien dit het geval is, neemt de rechter tijdens de toelatingszitting extra verduidelijkende vragen in overweging met betrekking tot het verloop van dit traject, alsmede de redenen voor herroeping en waarom de schuldenaar opnieuw geconfronteerd wordt met

²¹⁵ A.M.J. VAN BUCHEM-SPAPENS, A. POUW, *Faillissement, surceance van betaling en schuldsanering: pre-pack en buitengerechtelijk akkoord*, Wolters Kluwer, 2023, 9, <https://boeken-cdn.e-activesites.nl/fragment/03/9789013170603.pdf> (consultatie 14 januari 2024).

²¹⁶ N. JUNGSMANN, E. VAN DIJK, *Wetwijzigingen Wsnp: een onvoorziene stevige verbouwing van het stelsel*, 23 mei 2023, <file:///C:/Users/ellen/Downloads/TvI-2023-18-Wetwijzigingen-Wsnp-een-onvoorziene-stevige-verbouwing-van-het-stelsel.pdf> (consultatie 14 januari 2024).

²¹⁷ Art. 1675/15 §2 Ger. W.

schuldenproblematiek.²¹⁸ Concrete omstandigheden die hierbij in overweging worden genomen zijn onder meer de werksituatie van de schuldenaar, de mate van inspanning die de schuldenaar levert om de financiële situatie te verbeteren, en het resterende bedrag aan schulden.²¹⁹

101. Mijn perspectief betoogt dat de afschaffing van deze termijn zal resulteren in een toename van het aantal tussentijdse beëindigingen van schuldsaneringsregelingen (*infra*, nr. 147-148). Dit komt voort uit het feit dat zonder deze wachttijd personen voortdurend toegang kunnen vragen tot de wettelijke schuldsanering, zelfs wanneer de financiële stabiliteit niet voldoende gewaarborgd is. De termijn biedt schuldenaren de kans om hun financiële situatie ondertussen te verbeteren en zich eventueel voor te bereiden op de verplichtingen die zullen voortvloeien uit de volgende regeling. Het afschaffen van deze wachttijd ontnemt de schuldenaren aldus de mogelijkheid om zich adequaat voor te bereiden. Verder wordt benadrukt dat de Nederlandse rechter geen uniforme maatstaven hanteert bij diens benadering, maar geval per geval oordeelt over de toelating. Ten slotte heeft het toenemend aantal tussentijdse beëindigingen ook praktische consequenties, zoals een verhoogde werklast voor de rechtbanken en een belemmering in het traject. De Raad voor Rechtsbijstand ondersteunt deze bedenking.²²⁰

3.2.1.3. Toelaatbaarheidsvoorwaarden

102. Geen voortgang van betaling – Allereerst dient de schuldenaar voldoende te staven dat hij/zij redelijkerwijs niet meer in de mogelijkheid verkeert om door te gaan met de betalingen van diens schulden.²²¹ Net zoals in België, geldt hierbij geen vereiste van pluraliteit van schuldeisers. Het volstaat dat de schuldenaar een schuld heeft bij slechts één schuldeiser.²²² Opmerkenswaardig is dat deze voorwaarde inzake de financiële situatie, vergeleken met de Belgische regeling, nogal soepel wordt benaderd. Waar er in België sprake dient te zijn van een duurzame structurele financiële problematiek en een overmatige schuldenlast, is het in Nederland voldoende om aan te tonen dat men niet langer kan voortgaan met het afbetalen van schulden. Toch oordeelt de Nederlandse rechter dat het cruciaal is dat de schuldenaar aantoont dat hij of zij zich in een uitzichtloze financiële situatie bevindt.²²³

103. Volgens de Belgische rechtspraak mag de rechter bij zijn beoordeling rekening houden met de onroerende goederen die tot de schuldenaars' eigendom behoren (*supra*, nr. 19-20). In Nederland daarentegen, brengt noch de wet noch de rechtspraak duidelijkheid hieromtrent. Terugkomend op het concept van een uitzichtloze financiële situatie wordt er in dit opzicht wel bekeken of de

²¹⁸ Raad voor Rechtsbijstand Bureau Wsnp, Ingrijpende wijzigingen in de Wsnp per 1 juli 2023, <https://www.bureauwsnp.nl/@13671/ingrijpende-wijzigingen-wsnp-per-1-juli/> (consultatie 14 januari 2024).

²¹⁹ RBDHA 1 augustus 2023, nr. C 09-23-80 en 81, ECLI:NL:RBDHA:2023:11449; RBDHA 16 augustus 2023, nr. C/09/23/88, ECLI:NL:RBDHA:2023:12219; Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum – Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Justitiële verkenningen: de aanpak van de schuldenproblematiek*, Boom juridisch, 2020, https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/816/JV2001_Inleiding_tcm28-451006.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=57 (consultatie 30 januari 2024).

²²⁰ Raad voor Rechtsbijstand Bureau Wsnp, Ingrijpende wijzigingen in de Wsnp per 1 juli 2023, <https://www.bureauwsnp.nl/@13671/ingrijpende-wijzigingen-wsnp-per-1-juli/> (consultatie 30 januari 2024).

²²¹ Art. 288 lid 1a Fw.; M. ROSIER, *Schuld, boete en verlossing: werking van en wijzigingen voor artikel 288 Faillissementswet*, Amsterdam, 2016, <https://core.ac.uk/download/pdf/83917716.pdf> (consultatie 30 januari 2024).

²²² HR 13 juni 2003, NJ, 520.

²²³ RBROT 19 januari 2024, nr. FT EA 23-1113, ECLI:NL:RBROT:2024:350; A. BAAN, B. BERKHOUT, *Stabiliteit van het schuldenprobleem is niet genoeg*, Justitiële verkenningen, Den Haag, Vol. 46 Iss. 1, mei 2020. <https://www.proquest.com/openview/a59414d04f91755d51859a2c5cabd23e/1?pq-origsite=gscholar&cbl=486548> (consultatie 4 februari 2024).

tegeldemaking van de schuldenaars goederen deze situatie kan wegwerken. Een interessante conclusie werd gemaakt bij een arrest van de Hoge Raad waarin de schuldenaar een onroerend goed ter waarde van 1,3 miljoen euro bezit met daarbovenop een hypotheek van om en bij 600 000 euro. Het feit dat de schuldenaar geen pogingen had ondernomen om met deze eigendom zijn schulden af te betalen, nam de rechter dit in acht bij de beoordeling. Het verzoek tot toelating tot de wettelijke schuldsanering werd bijgevolg geweigerd.²²⁴ Daarenboven is vereist dat de verzoekende schuldenaar in het geheel niet meer in staat is zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het loutere feit dat de verzoeker slechts niet volledig kan voldoen aan maandelijkse verplichtingen zoals een lening, wordt als onvoldoende beschouwd om toegelaten te worden tot de wettelijke schuldsaneringsregeling.²²⁵ Ook al lijkt men in Nederland een adequate benadering te hanteren, toch is er nog steeds een gebrek aan eenduidige wetgeving en rechtspraak. Dit suggereert dat het Belgisch rechtstelsel meer bescherming en rechtszekerheid biedt aan schuldeisers gezien hier wel een formeel kader voorhanden is. De toelaatbaarheidsvoorwaarde van financiële problematiek in hoofde van de schuldenaar wordt namelijk strenger toegepast dan in Nederland. Hierdoor is het in België in zekere zin moeilijker voor de schuldenaar om toegelaten te worden tot de procedure. Hoewel dit gunstig kan zijn voor schuldeisers gezien zij dan niet beperkt worden in hun mogelijkheden zoals beslag (laten) leggen op de goederen van de schuldenaar, kan dit aan de andere kant ook nadelig zijn. Meer bepaald wanneer de schuldenaar niet wordt toegelaten. Dan wordt er geen regeling getroffen en kan de schuldeiser zijn schuldvordering soms niet opeisen omdat de schuldenaar gewoonweg niet over middelen beschikt om zijn schuld af te betalen.

104. Goede trouw – Daarnaast beoordeelt de rechter de goede trouw in hoofde van de schuldenaar met betrekking tot het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, drie jaar voorafgaand op de dag waarop hij/zij het verzoekschrift indient.²²⁶ Er is in beginsel geen sprake van goede trouw wanneer schulden aangegaan werden waarvan redelijkerwijze geen uitzicht is op aflossing ervan, wanneer recente schulden aangegaan worden van substantiële aard of omvang, wanneer schulden aangegaan zijn die voortvloeien uit een verslaving, enzovoort.²²⁷ Om aan te tonen dat de schuldenaar te goeder trouw was bij het ontstaan en onbetaald laten van zijn schulden, moet het verzoekschrift inzicht verschaffen in de aard en omvang van de schuldenlast. Daarnaast moet de verwachting bestaan dat de verzoeker zal voldoen aan de wettelijke verplichtingen door alle relevante informatie aan de bewindvoerder te verstrekken, zowel op verzoek als proactief. Gedurende het traject mogen er ook geen nieuwe schulden ontstaan. De schuldenaar wordt toegelaten tot de procedure voor zover voldoende aannemelijk gemaakt kan worden dat deze de omstandigheden die bepalend waren voor het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, onder controle heeft gekregen. Deze 'hardheidsclausule' geldt slechts in uitzonderlijke situaties zoals wanneer de schulden ontstaan zijn door een problematische alcohol- of drugsverslaving die langer dan één jaar geleden is beëindigd. Hiervan dient wel een bevestiging van een hulpverlenende instantie voorhanden te zijn. In dit geval is de oorzaak verdwenen en wordt schuldenaar toegelaten tot de wettelijke

²²⁴ HR 25 mei 2012, nr. 12/00869, ECLI:NL:HR:2012:BW2440.

²²⁵ RBNHO 24 augustus 2016, nr. C/15 243068, ECLI:NL:RBNHO:2016:7200.

²²⁶ Art. 11 BW 3 jo. art.288 lid 1 b Fw.; HR 8 februari 2008, nr. R07/064HR, ECLI:NL:PHR:2008:BC2203: vroeger bedroeg deze termijn vijf jaar in plaats van drie jaar; A.J. NOORDAM, *Wsnp en goede trouw*, Deventer, Kluwer, 2008.

²²⁷ Art. 288 lid 1 b Fw.

schuldsanering. Hetzelfde geldt indien de schuldenaar te maken had met psychologische problemen en deze reeds enige tijd beheersbaar zijn zodat de verzoeker zich maatschappelijk weet te gedragen.²²⁸ Is er daarentegen sprake van fraudeschulden door gebrek aan kennis van de Nederlandse taal zonder enige poging van de schuldenaar om dit te verhelpen via een taalcursus die de gemeente adviseert, dan blijft de oorzaak aanwezig en wijst de rechter het verzoek af.²²⁹

105. De situaties waarin een gemengde schuldenlast voorhanden is waarbij een deel van de schulden te wijten is aan de eigen fout van de schuldenaar en een ander deel aan externe factoren zoals overmacht, vereist enige nuance. In de Belgische rechtspraak neemt de rechter in dergelijke situaties in overweging of de schuldenaar al dan niet onroerende goederen bezit die bij verkoop voldoende middelen opleveren om de schulden te voldoen. Desgevallend neemt de rechter geen aanzienlijke financiële schok aan en weigert hij het verzoek van de schuldenaar. Dit geldt eveneens wanneer de schuldenaar maandelijks een pensioen ontvangt dat ruimschoots voldoende is voor zijn levensonderhoud.²³⁰ De Nederlandse rechter geeft de voorkeur aan een beoordeling op basis van de specifieke omstandigheden van elk geval. Uit vaste rechtspraak blijkt dat een gemengde schuldenlast zich in Nederland enkel voordoet ten aanzien van failliet verklaarde schuldenaren. Er worden twee voorbeelden nader uiteengezet ter illustratie. In de eerste casus stelt de rechter ernstig verwijtbare schulden vast, waarbij de schuldenlast om en de bij drie miljoen euro bedraagt zonder dat de schuldenaar hier voldoende transparant over is en het verzoekschrift deze situatie correct vermeldt. Er is een lopend geschil tussen de schuldenaar en de curator met betrekking tot schulden die voortkomen uit een eerder faillissement, inclusief het faillissementstekort dat hieruit voortvloeit. De rechter acht de schuldenaar aansprakelijk voor dit faillissementstekort, evenals voor misleiding van de bank waar hij een lening aanging. Gelet op voorgaande, wijst de rechter het verzoek tot wettelijke schuldsanering af.²³¹ Het tweede voorbeeld richt zich op de ontwikkelingskosten van een onderneming, in het bijzonder op de installatie van kunstmatige golven. De schuldenaar rechtvaardigt zijn investering als goed doordacht en meent dat dit financieel risico bij het ondernemen hoort en aldus niet onverantwoord is. Echter, onvoorziene omstandigheden waaronder hevige regen zorgen voor enerzijds een moeilijke bereikbaarheid van de locatie en anderzijds onverwachte bijkomende kosten. Het beschikbaar budget van de onderneming wordt aanzienlijk overschreden, hetgeen resulteerde in een noodgedwongen stopzetting. *In casu* oordeelt de rechter dat het nemen van dit grote financiële risico redelijk was. Het nalaten van voorafgaand onderzoek, inclusief het niet opnemen van de onverwachte kosten in de winstprognose, wordt als tekortkoming beschouwd gezien dit als standaardpraktijk mag worden verwacht bij het oprichten van een onderneming.²³²

²²⁸ Art. 288 lid 3 Fw.; GHSHE 12 april 2011, nr. HV 200.079.231, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ1378; De rechtspraak, Landelijk procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken (zesde versie), 1 februari 2022, p. 33 ev. <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Procesreglement-verzoekschriftprocedures-insolventiezaken-rechtbanken-2022.pdf> (consultatie 8 februari 2024).

²²⁹ GHDHA 20 juni 2018, nr. FT RK 19/1009, ECLI:NL:RBDHA:2019:8580; Landelijk procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken, p. 37 -47.

²³⁰ Cass. 15 januari 2010, AR C.08.0349.F.; Arbrb. Gent (afd. Oudenaarde) 10 februari 2016, nr. 15/726/A.

²³¹ RBROT 19 oktober 2023, nr. FT EA 23/758, ECLI:NL:RBROT:2023:10020.

²³² PHR 7 april 2016, nr. 16/00990, ECLI:NL:PHR:2016:463.

106. In deze context heeft het begrip 'goede trouw' een eigen betekenis zijnde een maatstaf waaraan bepaalde handelingen van de schuldenaar getoetst worden en waarbij alle concrete omstandigheden in beschouwing worden genomen. Onder meer de aard en omvang van de schuldvorderingen, het tijdstip waarop deze gemaakt werden en de mate waarin deze schulden toe te rekenen zijn aan de schuldenaar, zijn van belang bij de beoordeling van deze feitenkwestie.²³³ Het feit dat de vereiste van goede trouw niet expliciet wordt vermeld in de Belgische wetgeving, indiceert dat deze vereiste in Nederland verder reikt. Mijns inziens is de goede trouw een juridisch begrip uit het burgerlijk recht dat een ethische invulling verdient gezien het een zekere mate van eerlijkheid en verantwoordelijkheid van de schuldenaar vereist. Aan de ene kant lijkt het evident dat deze voorwaarde wordt afgetoetst alvorens de schuldenaar toe te laten tot de procedure. Aan de andere kant kan in vraag gesteld worden wat de objectieve grenzen zijn waarbinnen de goede trouw wordt vastgesteld. Het is niet altijd mogelijk om exact dezelfde maatstaf toe te passen in alle situaties. Dit kan leiden tot interpretatieverschillen en inconsistenties bij het toepassen van regels. Hoe dan ook, is het uitgangspunt binnen de Nederlandse rechtspraak dat de schuldenaar diens goede trouw van de laatste drie jaar (vroeger vijf jaar) aannemelijk te maken aan de hand van bewijsstukken gedurende deze volledige periode. Wanneer de schuldenaar dit probeert aan te tonen met bewijsstukken van slechts het laatste jaar, dan wordt geacht niet voldaan te zijn aan de vereiste van goede trouw.²³⁴

107. Maximale inspanning Wsnp-verplichtingen – Ten slotte moet de schuldenaar aannemelijk maken dat hij de verplichtingen voortvloeiend uit de schuldsaneringsregeling naar behoren zal naleven.²³⁵ Specifiek zal de schuldenaar aantonen wat hij verwacht te kunnen verdienen en sparen, en hoe hij van plan is zijn financiële situatie te verbeteren en tegemoet te komen aan zijn schulden. De rechter houdt daarbij rekening met het feit of de schuldenaar al dan niet actief op zoek gaat naar werk en zich bewust is van de verwachtingen die op hem rusten zoals de informatieplicht en de arbeids- en sollicitatieplicht. Ingeval er een gegronde vrees bestaat voor benadeling van de schuldeisers en niet-nakoming van de verplichtingen voortvloeiend uit de wettelijke schuldsaneringsregeling, wijst de rechter het verzoek tot toelating doorgaans af.²³⁶ Deze toelaatbaarheidsvoorwaarde is in zekere mate te vergelijken met de Belgische procedurele goede trouw die, in tegenstelling tot Nederland, niet in de wet wordt genoemd. Bovendien koppelt de Nederlandse wet een sanctie aan het niet voldoen van deze voorwaarde, namelijk de verplichte afwijzing van het verzoek tot wettelijke schuldsanering.²³⁷

108. Afwijzingsgronden - De rechter wijst het verzoek niettemin af ingeval de schuldsanering reeds van toepassing is op de schuldenaar, ingeval er geen poging tot buitengerechtelijke schuldregeling werd uitgevoerd of wanneer de schuldenaar schulden heeft voortvloeiend uit één of meerdere misdrijven. Dergelijke veroordeling moet definitief zijn geworden binnen vijf jaar voorafgaand op de dag waarop de schuldenaar het verzoekschrift indient.²³⁸ Niettemin introduceert

²³³ MvT, Kamerstukken II 1992/93, 22969, 6, p. 19 et seq.

²³⁴ PHR 10 juli 2015, nr. 15/01941, ECLI:NL:PHR:2015:1927.

²³⁵ Art. 288 lid 1 c Fw.

²³⁶ HR 19 januari 2007, nr. R06/085HR, ECLI:NL:PHR:2007:AZ2048; PHR 6 februari 2009, nr. 08/01242, ECLI:NL:PHR:2009:BG7408.

²³⁷ B. WESSELS, *Schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen*, supra noot 73, 94.

²³⁸ Artikel 288 lid 2 Fw.; GHARL 10 maart 2016, nr. 200.182.314, ECLI:NL:GHARL:2016:2001.

de vernieuwde wet wijziging met betrekking tot het nastreven van een buitenrechtelijke schuldregeling, ook wel bekend als het minnelijk traject of het Msnp-traject. Deze regeling gaat vooraf aan het wettelijk traject en berust niet op een wettelijke grondslag gezien deze voortvloeit uit afspraken tussen de schuldhelpverlener en de schuldeisers. Bij een gelijkblijvende afloscapaciteit resulteert het minnelijk traject, vergeleken met het Wnsp-traject waar kosten aan verbonden zijn, in de meeste gevallen in een gunstiger financieel rendement voor schuldeisers. Wanneer schuldeisers, gelet op het gunstig karakter ervan, het minnelijk voorstel redelijkerwijs niet kunnen afwijzen maar dit toch doen dan kan de rechter hen verplichten tot medewerking middels een dwangakkoord.²³⁹ De vernieuwde wet voorziet in de mogelijkheid om toch toegelaten te worden tot de wettelijke schuldsanering wanneer op voorhand duidelijk blijkt dat dergelijke buitengerechtelijke schuldregeling geen zin heeft. Een verklaring waarin dit uitdrukkelijk gemotiveerd wordt, brengt met zich mee dat dergelijke poging niet langer vereist is om een wettelijke schuldsanering te bekomen.²⁴⁰

109. Dergelijke voorafgaande poging vormt in België geen toelaatbaarheidsvereiste. Daarenboven omvatten de buitengerechtelijke opties van het Belgisch systeem, zoals budgetbegeleiding en budgetbeheer, niet het maken van afspraken met de betrokken schuldeisers door de hulpverleners van het OCMW of het CAW. Zodra de schuldenaar wordt toegelaten tot de collectieve schuldenregeling, is het de taak van de schuldbemiddelaar om een afbetalingsplan met de schuldeisers te trachten overeen te komen. Dit markeert een onderscheid gezien de schuldenaar in België dan reeds vervat zit in de gerechtelijke procedure van collectieve schuldenregeling.

3.2.1.4. *Uitspraak van toelating*

110. Rechterlijke uitspraak - Ingeval de schuldsanering wordt toegekend, stelt de rechter in ditzelfde vonnis een bewindvoerder aan. Deze is onder andere verantwoordelijk voor het toezicht op de verplichtingen die op de schuldenaar rusten. De bewindvoerder stelt alle bekende schuldeisers onverwijld schriftelijk in kennis van het vonnis waarbij de schuldsaneringsregeling uitgesproken wordt. Ook het ontwerp van akkoord dat de schuldenaar ter griffie heeft neergelegd wordt gemeld.²⁴¹ Vanaf zijn benoeming neemt de bewindvoerder alle nodige en gepaste middelen ter beheer en bewaring van de boedel die bestaat uit de goederen van de schuldenaar die hij/zij heeft op moment van de uitspraak van de toepassing van de schuldsaneringsregeling én de goederen die hij/zij heeft tijdens de toepassing hiervan. Bovendien stelt de rechter een rechter-commissaris aan die op zijn beurt belast is met het toezicht op de bewindvoerder.²⁴²

111. Aanvangstermijn – De termijn van de regeling bedraagt anderhalf jaar en vangt aan op de dag van de uitspraak tot toepassing, dan wel reeds vóór deze uitspraak namelijk vanaf het moment van de eerste aflossing in kader van de gemeentelijke schuldhelpverlening. Hieronder verstaat men het 'maximaal aflossen ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers en maximaal voldoen aan de inspanningsplicht'. Om voor een vervroegde ingangsdatum in aanmerking te komen, dient er opeenvolgende gedurende elke maand een aflossing plaats te vinden die minstens gelijk is aan het

²³⁹ Art. 287a Fw.; Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Raadsvoorstel, https://vng.nl/sites/default/files/2023-04/format_raadsvoorstel_wijzigen_beleidsplan.docx (consultatie 14 februari 2024).

²⁴⁰ Art. 285 lid 1 f Fw.; N. JUNGSMANN, *De Wnsp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject*, Leiden University Press, 2006.

²⁴¹ Art. 322 Fw.

²⁴² Art. 287 lid 3 jo. 295 lid 1 Fw.

verschil tussen de netto-inkomsten en het vrij te laten bedrag. Binnen de rechtspraak wordt verondersteld dat de wetgever bij een volledig schuldsaneringstraject, zowel minnelijk als wettelijk, een aflossingsperiode van anderhalf jaar als uitgangspunt hanteert.²⁴³ Echter, de duurtijd kan op maximaal drieënhalfjaar gesteld worden voor zover dit gerechtvaardigd wordt door de aard van de schulden of de onmogelijkheid van de schuldenaar om aan al diens verplichtingen voortvloeiend uit de wettelijke schuldsaneringsregeling te voldoen. Dit is het geval wanneer alle schulden, of het merendeel ervan, aan de verzoeker kunnen worden toegeschreven zoals wanneer de spaarrekening is leeggemaakt voor online gokken of wanneer de schuldenaar het beheer over de rekening van zijn echtgenoot heeft misbruikt.²⁴⁴ Daarenboven voorziet de Faillissementswet in de mogelijkheid tot verlenging van de oorspronkelijke termijn naar maximaal vijf jaar. De rechter-commissaris kan dit ambtshalve doen bij schriftelijke beschikking dan wel op verzoek van de bewindvoerder, de schuldenaar of één of meerdere schuldeisers. Een dergelijke verlenging is gerechtvaardigd wanneer de schuldenaar toerekenbaar tekortschiet in de nakoming van één of meerdere verplichtingen.²⁴⁵ Binnen de rechtspraak wordt uitdrukkelijk gesteld dat het belang van schuldeisers bij een langere looptijd niet kan gelden als een verlengingsgrond, wat de bescherming van de belangen van de schuldeiser ter discussie stelt.²⁴⁶

112. Het aanzienlijke verschil in duurtijd tussen de Nederlandse wettelijke schuldsanering natuurlijke personen met een maximum van anderhalf jaar en de Belgische collectieve schuldenregeling waarvan de maximale duurtijd zeven jaar bedraagt in geval van een MAR, roept de nodige overwegingen op. De halvering van de duurtijd naar anderhalf jaar zoals ingevoerd bij de vernieuwde wet van 1 juli 2023 kadert binnen een lange termijn- en meervoudige aanpak van armoede en schulden. Concreet heeft de wetgever de intentie om een toegankelijke en eenvoudige financiële ondersteuning te bieden met als doel volledige participatie en vooruitgang van de personen die deze hulp behoeven. Door het primaire belang toe te kennen aan de minnelijke schuldregeling (Msnp-traject), dat nu ook een duurtijd van anderhalf jaar kent, zal er een versterkte controle zijn op de naleving van wettelijke verplichtingen en aflosmogelijkheden van schuldenaren. Volgens de vernieuwde wet dient een minnelijke schuldregeling te voldoen aan de vereisten van een wettelijk Wsnp-traject. Deze benadering omvat een strategie gericht op een betere afstemming tussen beide regelingen zodat ze elkaar complementeren in plaats van elkaar verhinderen, evenals een harmonisatie van de verplichtingen voortvloeiend uit beide trajecten.²⁴⁷

113. Sinds deze wijziging heeft er een aanzienlijke dynamiek plaatsgevonden in de rechtspraak. In situaties waarbij schuldenaren door bepaalde omstandigheden een lagere afloscapaciteit ervaren dan oorspronkelijk opgenomen in de regeling en waarbij geen verbetering wordt verwacht, stappen

²⁴³ RBDHA 12 september 2023, nr. C/09/23/95, ECLI:NL:RBDHA:2023:13987.

²⁴⁴ RBAMS 3 augustus 2023, nr. C/13/732686 FT RK 23-296, ECLI:NL:RBAMS:2023:4999; RBROT 30 augustus 2023, nr. 23/111 R, ECLI:NL:RBROT:2023:909; R.M., WIBIER, *Compendium van het Nederlands Insolventierecht*, Wolters Kluwer, 2024, 366.

²⁴⁵ Art. 349a FW.; https://schuldingo.nl/nieuwsbericht/news/schuldsanering-van-36-naar-18-maanden/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=4b4c6f8a07fa32bd8d26251f4fce506e (consultatie 26 februari 2024)

²⁴⁶ HR 30 juni 2017, nr. 17/01458, ECLI:NL:HR:2017:1203.

²⁴⁷ [https://www.samvzw.be/nieuws/nederlandse-csr-hervormd;file:///C:/Users/ellen/Downloads/ingrijpende wijzigingen in de wsnp vanaf 1 juli 2023.pdf](https://www.samvzw.be/nieuws/nederlandse-csr-hervormd;file:///C:/Users/ellen/Downloads/ingrijpende%20wijzigingen%20in%20de%20wsnp%20vanaf%201%20juli%202023.pdf) (consultatie 26 februari 2024); <https://www.nvvk.nl/page/1439/2023/05/26/Verkorting-Wsnp-termijn-start-op-1-juli> (consultatie 26 februari 2024).

schuldenaren naar de rechter omdat ze menen recht te hebben op een kortere duurtijd net zoals de schuldenaren die onder de nieuwe regeling vallen. Ter argumentatie wordt aangehaald dat hun belangen bij een verkorting van de Wsnp-termijn zwaarder zouden moeten doorwegen dan deze van de schuldeisers bij het doorlopen van de volledige termijn. Tevens wordt betoogd dat er sprake is van gelijke gevallen die ongelijk behandeld worden zonder dat hiervoor een redelijke en objectieve rechtvaardiging bestaat. Volgens schuldenaren is het gebrek van een overgangsregeling geen bewuste keuze geweest van de wetgever maar eerder een mankement. De rechtbank verwerpt de stelling dat de belangen van de schuldenaar zwaarder moeten wegen dan deze van de schuldeisers, gezien er nog steeds een bepaalde aflossingscapaciteit aanwezig is. Bovendien erkent de rechter dat een wetswijziging inherent een onderscheid creëert tussen de gevallen vóór en na de wijziging, hetgeen niet als discriminatie beschouwd kan worden. Het staat de wetgever vrij om een kortere duurtijd in te voeren en de ingangsdatum daarvan te bepalen, wat leidt tot een terughoudende rechterlijke beoordeling. Wat betreft het ontbreken van een overgangsrecht, verwijst de rechter naar de uitspraak van de Minister voor Rechtsbescherming die stelt dat het ondanks de inspanningen om lopende Wsnp-trajecten ook te onderwerpen aan de verkorte duurtijd, dit niet mogelijk is gezien het feit dat de termijn wordt vastgesteld bij vonnis.²⁴⁸

114. Voorzieningen ter beveiliging– Indien de rechter dit nodig acht kan hij bij de uitspraak tot toelating ambtshalve voorzieningen treffen ter beveiliging van de belangen van de schuldeiser zoals het reserveren van bepaalde vermogensbestanddelen. Ook de bewindvoerder of een schuldeiser kunnen voorzieningen ter beveiliging vorderen.²⁴⁹ Deze voorzieningen worden toegekend in situaties waarin een bepaalde schuldeiser zoals een bank een cruciale rol vervult in het herstel van de financiële situatie van de schuldenaar, of waarin het vermogen van de schuldenaar sterk afhankelijk is van een specifieke verhouding met een bepaalde schuldeiser. Dit suggereert dat in Nederland meer nadruk wordt gelegd op de belangen en rechten van bepaalde schuldeisers. Toch is het van essentieel belang dat voorzieningen ter beveiliging voorwerp uitmaken van een zorgvuldige overweging. Het evenwicht tussen de belangen en rechten van de schuldenaar en de schuldeisers dient namelijk steeds nagestreefd te worden. Dit roept de kritische vraag op of, en hoe, deze voorzieningen te rechtvaardigen zijn in het licht van een samenloop waarbij verschillende schuldeisers als het ware strijden om dezelfde middelen zijnde de activa van de schuldenaar (*infra*, nr. 116)

115. Gelet op het gebrek aan rechtspraak en rechtsleer omtrent deze voorzieningen, wordt verondersteld dat deze kwestie nog niet uitvoerig is onderzocht in de Nederlandse rechtbanken en academische kringen. Merkwaardig is dat de Belgische wetgever niet voorziet in de mogelijkheid om schuldeisers veilig te stellen door middel van voorzieningen ter beveiliging, hetgeen erop wijst dat

²⁴⁸ RBOBR 22 augustus 2023, nr. R.01/22/83, ECLI:NL:RBOBR:2023:4180; RBOBR 26 september 2023, nr. C/01/23/36 R, ECLI:NL:RBOBR:2023:5059; GHSHE 15 februari 2024, nr. 200.334.816_01, ECLI:NL:GHSHE:2024:454; Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Wijziging van de Faillissementswet ter verbetering van de doorstroom van de gemeentelijke schuldhelpverlening naar de wettelijke schuldsaneringsregeling natuurlijke personen*, vergaderjaar 2022-2023, 35 915, nr. 31, [file:///C:/Users/ellen/Downloads/Inwerkingtreding%20Wet%20tot%20wijziging%20van%20de%20Faillissementswet%20ter%20verbetering%20van%20de%20doorstroom%20van%20de%20gemeentelijke%20schuldhelpverlening%20naar%20de%20wettelijke%20schuldsaneringsregeling%20natuurlijke%20personen%20\(WSNP\).pdf](file:///C:/Users/ellen/Downloads/Inwerkingtreding%20Wet%20tot%20wijziging%20van%20de%20Faillissementswet%20ter%20verbetering%20van%20de%20doorstroom%20van%20de%20gemeentelijke%20schuldhelpverlening%20naar%20de%20wettelijke%20schuldsaneringsregeling%20natuurlijke%20personen%20(WSNP).pdf) (consultatie 8 maart 2024).

²⁴⁹ Art. 290 Fw.

de gelijkheid van schuldeiser binnen een samenloopsituatie meer centraal staat. Wanneer verscheidene schuldeisers aanspraak willen maken op de activa van de schuldenaar, is een collectieve schuldenregeling voordeliger en rechtvaardiger gezien elke schuldeiser *pro rata* een deel van zijn vordering toebedeeld krijgt. Mijns inziens ondermijnen deze voorzieningen de gelijkheid tussen schuldeisers en verstoren ze het evenwicht tussen de individuele belangen en het collectief belang van de schuldeisers. Ik durf zelfs te stellen dat, vanuit het standpunt van de schuldeisers, het rechtmatig vertrouwen in de wettelijke schuldsaneringsregeling wordt aangetast. Schuldeisers die niet begunstigd worden met dergelijke voorzieningen kunnen een assertieve houding aannemen ten opzichte van schuldeisers die dat wel krijgen. De Belgische rechtspraak ondersteunt dit standpunt. Onlangs oordeelde het Grondwettelijk Hof dat een specifiek onderscheid tussen schuldeisers in een situatie van samenloop, waarbij sommige schuldeisers worden bevoordeeld ten koste van anderen, een schending vormt van het gelijkheidsbeginsel en het non-discriminatiebeginsel zoals vastgelegd in artikel 10 en 11 van de Grondwet (*supra*, nr. 71).²⁵⁰

3.2.1.5. *Gevolgen van de uitspraak van toelating*

116. Samenloop en fixatie tussen de schuldeisers – Zoals in België, doet de uitspraak van toelating een toestand van samenloop ontstaan tussen de schuldeisers. De wettelijke schuldsanering is van toepassing op schuldvorderingen die reeds bestaan op het moment van de uitspraak en schuldvorderingen die ontstaan na de uitspraak ten gevolge van de ontbinding of vernietiging van een overeenkomst die vóór de uitspraak gesloten werd. Alsook worden schuldvorderingen voortvloeiend uit een schadevergoeding als gevolg van een wanprestatie van een verbintenis die de schuldenaar vóór de uitspraak aangegaan, opgenomen in de regeling.²⁵¹ Het fixatiebeginsel volgens dewelke de rechten van de schuldeisers gefixeerd worden op moment van de samenloop, hangt nauw samen met het gelijkheidsbeginsel en het principe van *paritas creditorum*. (*supra*, nr. 73). De Nederlandse Faillissementswet voorziet in enkele bepalingen die expliciet de gelijkheid tussen schuldeisers benadrukken met als doel eventuele schendingen ervan te voorkomen. Opmerkelijk is de bepaling betreffende schuldvergelijking dat stelt dat wanneer de schuldenaar ook schuldeiser is jegens diens schuldeiser, zijn schuld kan verrekenen met de schuldvordering van diens schuldeiser ten wiens aanzien de schuldsaneringsregeling werkt. Echter, deze verrekening is slechts mogelijk voor zover beide schulden zijn ontstaan vóór de uitspraak tot toepassing van de schuldsaneringsregeling.²⁵² In België kan eveneens gebruik worden gemaakt van het concept van schuldvergelijking. Opvallend hierbij is de relatief strenge vereiste van connexiteit tussen de wederzijdse schuldvorderingen, wat betekent dat ze uit dezelfde oorzaak voortvloeien. Beide vorderingen moeten, net zoals volgens de Nederlandse toepassing, ontstaan vóór het moment van samenloop. Het betreft een feitenkwestie na te gaan of beide vorderingen juridisch- of economisch gezien elkaars tegenpool zijn. Een schuldvergelijking van fiscale vorderingen blijft alsook mogelijk gedurende de procedure van collectieve schuldenregeling.²⁵³

²⁵⁰ GwH 11 april 2024, nr. 42/2024.

²⁵¹ Art. 299 lid 1 Fw.

²⁵² Art. 307 Fw.

²⁵³ Vereniging van Nederlandstalige licentiaten en masters in het notariaat en nationale vereniging van kandidaat-gerechtsdeurwaarders, *Knelpunten collectieve schuldenregeling, rangregeling en evenredige verdeling*, Brussel, Larcier, 2009, 8; E. VAN ACKER et al., *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, *supra* noot 237, 39-43.

117. Rangregeling schuldvorderingen – separatisten – Bij de rangregeling van schuldvorderingen komt er, net als in het Belgisch systeem, een bepaalde volgorde aan te pas. Ter verduidelijking is het ook in Nederland zo dat separatisten over zakelijke zekerheden beschikken zoals hypotheekrecht of pandrecht (bijvoorbeeld de bank). Separatisten staan los van schuldeisersakkoorden maar zijn vrij zich hier bij aan te sluiten indien zij dit wensen. Dit betekent dat hun schuldvorderingen geen deel uitmaken van de samenloop en dat de schuldsaneringsregeling geen impact heeft op pand- en hypotheekhouders. Het is cruciaal om deze Nederlandse regeling nader te kaderen. Wanneer de opbrengst van de goederen in kwestie bijvoorbeeld niet toereikend is om de pand- of hypotheekhouder mee te betalen, worden de resterende schulden toegevoegd aan de boedel en ondergaan ze de werking van de schuldsaneringsregeling. Ook ingeval de rechter een afkoelingsperiode oplegt gedurende dewelke schuldeisers, inclusief separatisten, niet meer over hun executierecht kunnen beschikken, vallen diens schuldvorderingen binnen de regeling.²⁵⁴ Analoog naar het Belgisch recht, hebben Nederlandse separatisten ook het recht van parate executie en het recht op executoriale titel. De uitoefening hiervan houdt in dat de schuldeiser per direct kan overgaan tot een gedwongen verkoop ingeval de schuldenaar in verzuim blijft.²⁵⁵

118. Boedelschulden - Wat de samenloop zelf betreft, zijn de boedelschulden de eerste in rang. Dit zijn de schulden ontstaan na de toelating tot wettelijke schuldsanering tijdens de periode van de wettelijke schuldsaneringsregeling, waaronder publicatiekosten en het ereloon van de bewindvoerder.²⁵⁶ Vergeleken met de Belgische regeling, lijkt de wettelijke schuldsanering in dit opzicht een grotere verantwoordelijkheid bij de schuldenaar te leggen. In principe beïnvloedt de toepassing van de schuldsaneringsregeling de lopende overeenkomsten niet. Toch is het niet de bedoeling dat alle overeenkomsten kunnen worden voortgezet ten laste van de boedel, hetgeen zou leiden tot een enorme opstapeling van boedelschulden. Om dit te voorkomen wordt van de schuldenaar verwacht dat hij zich beperkt tot de overeenkomsten betrekking hebbend op de primaire levensbehoeften zoals huur, water of elektriciteit. Hij zal zijn uitgavenpatroon moeten bijschaven met behulp van het vrij te laten bedrag dat hij alsnog zelfstandig beheert.²⁵⁷ Een ander noemenswaardig verschil is dat de Belgische wet geen uitzonderingen op de gelijke behandeling van schuldeisers in de boedel voorschrijft. De Nederlandse wetgever daarentegen, plaatst bepaalde schulden buiten de boedel, ongeacht of deze reeds bestaan op het moment dat de rechter de toepassing van wettelijke schuldsaneringsregeling uitspreekt. Onder meer studieschulden die onder een bijzondere wet ressorteren, worden beschouwd als niet behorend tot de boedel gezien de bijzondere wet een eigen stelsel van terugbetaling hanteert. Wanneer de schuldenaar zich in wettelijke schuldregeling bevindt, wordt de terugbetaling van dergelijke studieschulden evenwel opgeschort. Wanneer de regeling eindigt, herleeft de afbetalingsplicht opnieuw ten aanzien van de schuldenaar.²⁵⁸

²⁵⁴ Art. 299 lid 3 jo. art. 59 Fw.; B. WESSELS, *Schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen*, supra noot 73, 153-154; R. ZWITSER, *Misbruik van executiebevoegdheid ten aanzien van derden*, NTBR 1994/9, 208.

²⁵⁵ Art. 3:248 jo. 3:268 BW.

²⁵⁶ Art. 320 Fw.; HR 26 september 2003, nr. R03/027HR, ECLI:NL:PHR:2003:AI0364.

²⁵⁷ B. WESSELS, *Schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen*, supra noot 73, 169-170.

²⁵⁸ Art. 299 a Fw.; Art. 6.1 ev. Wet studiefinanciering 2000, Stb. 2000, 286.

119. Preferente bevoorrechte-, concurrente, en achtergestelde schuldeisers - Nadien komen de bij de wet bepaalde preferente bevoorrechte schuldeisers aan bod. Er wordt een opdeling gemaakt tussen bijzondere- en algemene voorrechten. Onder bijzondere voorrechten vallen het appartementsrecht en het recht op voorrang tot vordering van schadevergoeding.²⁵⁹ Een voorbeeld van een algemeen voorrecht is die van werknemers.²⁶⁰ Slechts voor zover deze bevoorrechte schuldeisers een vordering ter verificatie indienen en deze erkend wordt, kunnen ze aanspraak maken op de opbrengst van de boedel. Opmerkelijk is de bijzondere positie van de fiscus in Nederland, die enkele bijzondere rechten heeft zoals het algemeen fiscaal voorrecht en het bodem(voor)recht.²⁶¹ Na de wettelijke bevoorrechte schuldeisers, is het aan de feitelijke preferente bevoorrechte schuldeisers die beschikken over rechten als het recht van reclame, het recht van verrekening en het retentierecht.²⁶² Nadat de preferente schuldeisers betaald worden, zijn de concurrente schuldeisers aan de beurt die schuldvorderingen hebben nadat een goed of dienst geleverd werd maar nooit betaald werd. Een voorbeeld is een openstaande factuur van een energieleverancier. Tot slot zijn de achtergestelde schuldeisers waaronder een kredietverstrekker anders dan de bank, de laatste in de rang.²⁶³

120. Retentierecht schuldeiser - Wanneer de schuldeiser een retentierecht heeft op een aan de schuldenaar toebehorend roerend goed, heeft de toelating tot de wettelijke schuldsanering niet tot gevolg dat dit retentierecht verloren gaat. Voor zover in belang van de boedel, kan de bewindvoerder de zaak in de boedel terugbrengen voor voldoening van de vordering waar het retentierecht betrekking op heeft.²⁶⁴ Een illustrerend voorbeeld is een auto bij de garage, die de garagehouder kan behouden totdat de klant de verrichte herstellingen betaalt. Schuldeisers hebben de mogelijkheid om de bewindvoerder een redelijke termijn te geven om de zaak terug te brengen in de boedel. Slaagt de bewindvoerder hier niet in binnen deze termijn, dan heeft de schuldeiser het recht om de zaak te verkopen conform de bepalingen betreffende parate executie door een hypotheekhouder. Echter, de bewindvoerder kan de rechter-commissaris wel verzoeken een verlenging van de termijn toe te staan.²⁶⁵ Hierbij valt te verwijzen naar het reeds uiteen gezette afscheidingsrecht van separatisten binnen de Belgische collectieve schuldenregeling. Dit is een separatistenpositie dewelke inhoudt dat de separatist over het recht beschikt om het voorwerp van diens recht terug te vorderen. Wanneer deze schuldeiser dit afscheidingsrecht uitoefent, blijven desbetreffende goederen buiten de boedel en vallen deze buiten de samenloop. In dit opzicht hebben schuldeisers in beide landen de mogelijkheid om goederen waarop zij rechten uitoefenen, te revindiceren.

²⁵⁹ Art. 3:284-87 BW.

²⁶⁰ Art. 3:288-89 BW.

²⁶¹ Art. 21 Invorderingswet 1990; H.B. OOSTHOUT, *Schuldsanering en fiscus, Onderneming en financiering* 2003, 56.

²⁶² Art. 3:290 BW jo. 60 Fw; art. 6:127 BW (Het recht van verrekening betreft het recht van de schuldenaar om een prestatie te vorderen/af te dwingen die beantwoordt aan diens schuld jegens dezelfde wederpartij. Zijn schuld wordt als het ware verrekend met zijn schuldvordering.); art. 7:39 BW (Het recht van reclame, ook wel het reclamerecht genoemd, betreft het recht van de verkoper om een geleverde roerende zaak middels een schriftelijke verklaring van de koper terug te vorderen als de koopprijs niet volledig wordt betaald.).

²⁶³ C.S. WILLEMS, *Praktijkboek Insolventierecht deel 7*, Kluwer, Deventer 2008, p. 99-106.

²⁶⁴ Art. 3:290 BW jo. Art. 60 en 299b lid 1 en 2 Fw.

²⁶⁵ Art. 299 b lid 3 Fw.

121. Geen individuele maatregelen/executierechten – Zodra de toepassing van de wettelijke schuldsanering wordt uitgesproken, is de schuldenaar beschermd tegen schuldeisers en gerechtsdeurwaarders en is hij bovendien noch wettelijke-, noch conventionele rente verschuldigd.²⁶⁶ Belangrijk om hierbij te onthouden is dat separatisten en boedelschuldeisers niet onder de werking van de wettelijke schuldsaneringsregeling vallen en bijgevolg steeds hun executierechten behouden (*supra*, nr. 116). Hoewel de wet niet expliciet bepaalt dat boedelschuldeisers hun beslag moeten beperken tot de goederen toebehorend aan de boedel, vloeit dit wel voort uit de memorie van toelichting.²⁶⁷ Wat wel uitdrukkelijk is vastgelegd in de wet, is dat de fiscus geen derdenbeslag kan leggen op de inkomsten van de schuldenaar om de belastingaanslagen te innen. Diens bevoorrechte vorderingen vallen namelijk gewoon onder de schuldsaneringsregeling.²⁶⁸

122. Afkoelingsperiode - De Nederlandse rechter kan ambtshalve of op verzoek van elke belanghebbende een afkoelingsperiode uitspreken van maximaal zes maanden gedurende dewelke derden, behoudens boedelschuldeisers, hun recht tot verhaal op de boedel niet kunnen uitoefenen zonder een machtiging van de rechter-commissaris. Er zijn drie dreigende situaties waarin een afkoelingsperiode kan worden aangevraagd, namelijk wanneer een verhuurder gebruik wil van een vonnis dat hem het recht verleent om de woning van de schuldenaar te ontruimen (de zogenaamde uithuiszetting), wanneer de energieleverancier de levering van gas, elektra of water wil beëindigen en wanneer de zorgverzekeraar de zorgverzekering wil opzeggen of ontbinden. Opmerkelijk hierbij is dat separatisten, die niet onder de werking van de regeling vallen, eveneens beperkt kunnen worden in hun executierechten. Wat betreft de modaliteiten van deze periode, is de rechter vrij hier beperkingen of voorwaarden aan te verbinden.²⁶⁹ Nochtans bestaat er in de Nederlandse rechtsleer veel discussie over de noodzakelijkheid en eerlijkheid hieromtrent. Terwijl voorstanders van mening zijn dat een afkoelingsperiode kan helpen om een faillissement te voorkomen en om een schuldsanering tot een succesvol einde te brengen, beweren tegenstanders dat dit een aanzienlijke beperking van de rechten van de schuldeisers uitmaakt. Een afkoelingsperiode kan problematisch zijn, in het bijzonder wanneer schuldeisers voor hun eigen financiële stabiliteit afhankelijk zijn van tijdige betalingen door de schuldenaar.²⁷⁰

123. Opnieuw komt er een contrast met het Belgisch rechtstelsel naar voren, waarbinnen een dergelijke afkoelingsperiode niet bestaat. In Nederland ligt de nadruk op het bieden van 'ademruimte' aan de schuldenaar om zijn financiële toestand te herstellen zonder voortdurende druk van schuldeisers.²⁷¹ Hoewel de bescherming van de schuldenaar tegen dreigende situaties van belang is, dienen ook de belangen en rechten van de schuldeisers in aanmerking te worden genomen. Een dergelijke periode kan gunstig zijn voor een schuldeiser indien het de schuldenaar in staat stelt zijn financiële positie te verbeteren. Echter, het effect van een afkoelingsperiode kan variëren afhankelijk van factoren zoals de omvang van de schulden en het aantal schuldeisers. In gevallen waarin slechts

²⁶⁶ Art. 301 jo. 303 Fw.

²⁶⁷ MvT, Kamerstukken II 1992/93, 22969, 3, p. 45.

²⁶⁸ Art. 301 lid 1 j jo. art. 19 Invorderingswet 1990.

²⁶⁹ Art. 313 jo. art. 287b lid 1 jo. art. 63 a lid 1 Fw.

²⁷⁰ F.M.J. VERSTIJLEN, *Hypotheek en WSNP*, *WSNP Periodiek*, 2017, p. 13-14, [https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/40193110/Hypotheek en WSNP WSNP Periodiek 2017 1.pdf](https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/40193110/Hypotheek_en_WSNP_WSNP_Periodiek_2017_1.pdf) (consultatie 25 maart 2024).

²⁷¹ I. KWETTERS - RST Advocaten, *Adempauze tijdens schuldhulpverlening*, <https://www.rst.nl/insolventierecht/adempauze-tijdens-schuldhulpverlening/> (consultatie 25 maart 2024).

een beperkt aantal schulden zijn, hebben schuldeisers doorgaans meer vertrouwen in het potentiële financiële herstel van de schuldenaar dan in gevallen waarin de schuldenaar door de bomen het bos niet meer ziet door enorme schuldenlast. Bovendien zou het rechtvaardiger zijn om een afkoelingsperiode afhankelijk te maken van verschillende factoren zoals de aard en bedrag van de schulden, of om ze uit te breiden naar alle soorten schuldeisers. Op deze manier worden de rechten, belangen én de gelijke behandeling van de schuldeisers zo veel mogelijk gewaarborgd.²⁷²

124. Beschikkingsonbevoegdheid schuldenaar – De toelating tot de wettelijke schuldsanering resulteert in een gedeeltelijke onbevoegdheid in hoofde van de schuldenaar. Deze verliest enerzijds de bevoegdheid om over de goederen die tot de boedel behoren te beschikken en anderzijds de bevoegdheid om ten aanzien van deze goederen feitelijke handelingen te verrichten en toe te laten. Daarnaast is de schuldenaar verplicht alle goederen behorende tot de boedel af te leveren aan de bewindvoerder die hierom verzoekt.²⁷³ Wel blijft de schuldenaar zelfstandig bevoegd voor het verrichten van rechtshandelingen. Sommige rechtshandelingen, zoals het aangaan van een krediet, vereisen de toestemming van de bewindvoerder. Verricht de schuldenaar deze toch zonder toestemming, dan kan dit een vernietigingsgrond vormen die slechts door de bewindvoerder kan worden ingeroepen.²⁷⁴ In principe verliest de schuldenaar zowel in de Belgische procedure als in de Nederlandse procedure beschikkingsbevoegdheid over de goederen die tot de boedel behoren.

3.2.1.5. Mogelijkheden van schuldeisers

125. Hoger beroep – Gedurende acht dagen na de uitspraak van het verzoek om een bevel tot instemming, kunnen de schuldeisers hoger beroep aantekenen door een verzoek in te dienen ter griffie van het bevoegd gerechtshof. De uitspraak in beroep volgt binnen acht dagen na de behandeling van het verzoek. Hoger beroep tegen de uitspraak tot toepassing van de wettelijke schuldsanering zelf, is enkel voor de schuldenaar een mogelijkheid. Noch de schuldeisers noch andere belanghebbenden kunnen verzet, hoger beroep of cassatie instellen tenzij er sprake is van gebrek aan internationale bevoegdheid.²⁷⁵ Deze bevoegdheid vindt haar grondslag in de Verordening (EU) 2015/848 van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, waarvan de bevoegdheidsregel enkel een lidstaat aanwijzen die bevoegd is om een insolventieprocedure, zoals de Nederlandse wettelijke schuldsaneringsregeling, te openen. De territoriale bevoegdheid binnen de aangewezen lidstaat, is een materie die volgens het nationaal recht van desbetreffende lidstaat geregeld dient te worden.²⁷⁶ Om de internationale bevoegdheid vast te stellen neemt de rechter het grondgebied waarop het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar gelegen is, als ankerpunt. Meestal is dit de gebruikelijke verblijfplaats van de schuldenaar in kwestie. Wanneer uit alles blijkt dat dit grondgebied duidelijk Nederland is, is er niet zo zeer een probleem. Anders is het wanneer er een internationaal element voor handen is en het centrum van de voornaamste belangen in een andere lidstaat gelegen is. In dat geval is de rechter van desbetreffende lidstaat slechts bevoegd voor zover de schuldenaar op dit grondgebied een vestiging heeft. Alsook hebben de gevolgen van de insolventieprocedure enkel betrekking op de goederen die zich op het grondgebied van deze lidstaat

²⁷² M. STORME, *Paritas creditorum, voorrang en roerende zekerheden (1)*, TPR 2006, afl. 2, 965.

²⁷³ Art. 296 lid 1 Fw.

²⁷⁴ Art. 297 Fw.

²⁷⁵ Art. 292 jo. 215a Fw.

²⁷⁶ Overweging 26 Verordening (EU) 2015/848 van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures jo. bijlage A, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0848> (consultatie 26 maart 2024).

bevinden. Betreffende de toetsing van de internationale bevoegdheid, dienen rechters ambtshalve te onderzoeken of zij effectief bevoegd zijn voor de bij hen aangevraagde insolventieprocedure. Indien een Nederlandse schuldeiser het niet eens is met de beslissing om een insolventieprocedure te openen, dan kan hij dit aanvechten op grond van deze internationale bevoegdheid.²⁷⁷ Zowel België als Nederland zijn gehouden aan de bepalingen van de Verordening die op grond van artikel 288 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie een algemene strekking en directe uitwerking hebben in elke lidstaat.²⁷⁸ Niettemin kan worden betoogd dat schuldeisers in Nederland mogelijk minder bescherming genieten in vergelijking met België, vanwege het feit dat de nationale bepalingen in België voorzien in de mogelijkheid voor schuldeisers om derdenverzet in te stellen tegen de beschikking van toelaatbaarheid.

3.2.2. Verificatie van schuldvorderingen

126. Verificatievergadering – In beginsel dienen de schuldeisers zichzelf en hun schuldvorderingen bekend te maken nadat de bewindvoerder hen in kennis brengt van de toelating van de schuldenaar tot de wettelijke schuldsaneringsregeling. Om een duidelijk overzicht te verkrijgen van de concrete schuldpositie van de schuldenaar, kan de rechter-commissaris de bewindvoerder verzoeken om over te gaan tot een verificatievergadering waarbij de schuldvorderingen vastgesteld worden. Concreet betreft dit een bijeenkomst van de schuldeisers, de schuldenaar en de bewindvoerder onder leiding van de rechter-commissaris die de dag, uur en plaats vastlegt. Minstens tien dagen vooraf dient de bewindvoerder de schuldeisers schriftelijk op te roepen voor de verificatievergadering. Daarna gaat hij over tot een uitdeling aan de geverifieerde schuldeisers naar evenredigheid van ieders schuldvordering.²⁷⁹ De schuldvorderingen worden op de lijst van voorlopige erkende of betwiste schuldvorderingen geplaatst.²⁸⁰ Uiterlijk twee weken voorafgaand aan de verificatievergadering verstrekt de bewindvoerder deze lijst aan de rechter-commissaris. Voor de schuldenaar is diens persoonlijke aanwezigheid op de verificatievergadering vereist gezien hij alle door de rechter-commissaris gevraagde informatie en inlichtingen moet verschaffen. Besluiten zowel de bewindvoerder als de schuldenaar geen schuldvorderingen te betwisten, dan worden alle schuldvorderingen geacht erkend te zijn. Indien er wel een betwisting plaatsvindt, tracht de rechter-commissaris een minnelijke regeling te treffen met alle betrokken partijen. Slechts indien hij niet in dit opzet slaagt, verwijst hij het geschil naar de rechtbank.²⁸¹ Afwachting op de uitspraak worden betwiste vorderingen, alsook betwiste voorrang, voorlopig toegelaten in de wettelijke schuldsaneringsregeling tot een bepaald bedrag dat de rechter-commissaris vaststelt. Schuldvorderingen die laattijdig werden ingediend kunnen alsnog voorwerp uitlaken van een verificatie door de rechter-commissaris. Tijdens de vergadering zelf wordt een proces-verbaal opgemaakt dat nadien wordt toegezonden aan de bewindvoerder en de schuldenaar.

²⁷⁷ Art. 3, 4 en 5 Verordening (EU) 2015/848 van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0848> (consultatie 26 maart 2024)

²⁷⁸ Art. 288 VWEU.

²⁷⁹ Art. 348 jo 349 lid 1 en 2 Fw.

²⁸⁰ Art. 328a lid 1 Fw.

²⁸¹ Art. 328 jo. art. 122 Fw.; A.R. VAN DER WINKEL en J.M. MARSMAN, *Schuldsanering natuurlijke personen*, supra noot 156, 74.

Ingeval van betwiste schuldvorderingen, wordt het proces-verbaal ook aan desbetreffende schuldeisers gestuurd.²⁸²

127. Elke schuldeiser ten wiens aanzien de schuldsaneringsregeling werkt, beschikt over de mogelijkheid om in persoon bij schriftelijk gemachtigde of bij advocaat de gronden uiteen te zetten waarop hij de homologatie wenst of bestrijdt. Deze gronden tot bestrijding kunnen verschillend zijn. Zo kunnen economische motieven een rol spelen waarbij schuldeisers zich gepositioneerd zien tegenover mogelijke risico's en verliezen die voortvloeien uit de voorgestelde regeling waarin de aangeboden betalingsvoorwaarden niet (voldoende) adequaat zijn in verhouding met het bedrag van de schuldvordering. Daarnaast kunnen schuldeisers optreden vanuit de perceptie van een gebrek aan eerlijke verdeling van de beschikbare middelen tegenover de andere schuldeisers, of van de vermeende geringe inspanningen van de schuldenaar om de regeling naar behoren uit te voeren.²⁸³

128. Vergadering *pro forma* - Acht de bewindvoerder een verificatievergadering daarentegen onnodig, dan kan de rechter-commissaris deze vergadering *pro forma* houden, zonder rechtsgeldig document tenzij een schuldeisers binnen acht dagen na betekening de rechter-commissaris verzoeken om inlichtingen te geven omtrent de schuldenaar in kwestie. In dit geval stelt de rechter-commissaris opnieuw de dag, uur en plaats van de vergadering vast en brengt de bewindvoerder dit tot kennis van de bekende schuldeisers.²⁸⁴ Wanneer er schuldeisers zijn die ten gevolge van hun verzuim pas geverifieerd worden na de uitdeling, dan wordt het bedrag van hun vordering evenredig vooruitbetaald met hetgeen door de andere erkende schuldeisers reeds ontvangen is.²⁸⁵ Schuldeisers waarvan hun schuldvordering niet of voor een te laag bedrag geverifieerd is, beschikken over de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen voor zover dit betrekking heeft op de verificatie van de schuldvorderingen. Hiertoe dient uiterlijk twee dagen vóór de behandeling van het verzet, een bezwaarschrift ingediend te worden inclusief de schuldvordering of het niet-geverifieerde deel. Indien er geen andere schuldeisers in verzet gaan, dient de schuldeiser in kwestie de kosten van het verzet volledig te dragen.²⁸⁶

3.2.3. Opstellen akkoorden

129. Mandaat bewindvoerder - In zijn uitspraak tot toelating benoemt de rechter een bewindvoerder wiens taken tweeledig zijn. Zo staat de bewindvoerder in voor het toezicht op de schuldenaar, wat inhoudt dat hij nagaat of de schuldenaar de op hem rustende verplichtingen voortvloeiend uit de wettelijke schuldsanering, daadwerkelijk naleeft. De tweede hoofdtaak bestaat uit het beheer en de vereffening van de boedel.²⁸⁷

²⁸² De rechtspraak, Landelijk procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken (zesde versie), 1 februari 2022, p. 33 ev. <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Procesreglement-verzoekschriftprocedures-insolventiezaken-rechtbanken-2022.pdf> (consultatie 2 april 2024).

²⁸³ Art. 337 lid 2 Fw.

²⁸⁴ Art. 328a lid 2 en 3 Fw.

²⁸⁵ Art. 328c lid 1 Fw.

²⁸⁶ Art. 349 a Fw.

²⁸⁷ Art. 316 Fw.

130. Toezicht op schuldenaar – De praktijk toont aan dat de bewindvoerder het toezicht op de schuldenaar uitoefent aan de hand van twee controlemechanismen, namelijk het huisbezoek en de postblokkade. Beiden worden kort toegelicht.

131. Huisbezoek - Binnen een termijn van veertien dagen na zijn benoeming heeft de bewindvoerder de mogelijkheid om een huisbezoek af te leggen bij de schuldenaar. Het doel van dit bezoek betreft het opstellen van een inventarisatie van de bezittingen van de schuldenaar. De bewindvoerder onderzoekt of er waardevolle activa zijn die bij liquidatie geld kunnen genereren om de schulden af te lossen. Het is echter van belang op te merken dat essentiële goederen die nodig zijn voor basisbehoeften zoals leven, wonen en inkomen verwerven, niet in aanmerking komen voor liquidatie.²⁸⁸

132. Postblokkade - De toepassing van de postblokkade stelt de bewindvoerder in staat om alle post gericht aan de schuldenaar te controleren. Het uitgangspunt is dat alle post naar de bewindvoerder gestuurd wordt, maar dat deze alleen de zakelijke post opent die van belang is bij de uitvoering van de wettelijke schuldsaneringsregeling. Dit mechanisme richt zich primair op het waarborgen van de naleving van de wettelijke verplichtingen ontstaan in kader van het Wsnp-traject en is aldus uitsluitend van toepassing is op de schuldenaar zelf, niet op zijn gezinsleden die op hetzelfde adres verblijven. Geprivilegieerde documenten afkomstig van geheimhouders zoals artsen en advocaten, voor zover deze voorzien in een vertrouwelijkheidsmelding, mogen niet worden behandeld door de bewindvoerder zonder expliciete instemming van de schuldenaar. Wel mag de bewindvoerder slechts medische documenten verwerken die relevant zijn voor de uitvoering van het Wsnp-traject en de daaruit voortvloeiende afspraken op korte termijn.²⁸⁹ De bewindvoerder kan de rechter-commissaris verzoeken de initiële postblokkade van dertien maanden te wijzigen of verlengen. Niettemin, de schuldenaar blijft verplicht om de bewindvoerder tijdig en volledig te informeren over alle zaken die betrekking hebben op het traject, zelfs na afloop van de postblokkade.²⁹⁰

133. De Nederlandse en de Belgische Grondwet waarborgen respectievelijk in artikel 13 en 29 van hun Grondwet de onschendbaarheid van het briefgeheim als essentieel onderdeel van het recht op privéleven. Dit betreft evenwel geen absoluut grondrecht gezien inperkingen mogelijk zijn. In Nederland zijn beperkingen mogelijk wanneer deze zijn opgelegd door de wet en wanneer de nationale veiligheid dit vereist. Derhalve kan, gezien de wettelijke grondslag hiervoor, een inbreuk op de onschendbaarheid van het briefgeheim door de bewindvoerder plaatsvinden in het kader van een Wsnp-traject.²⁹¹ Evenzo kan in België een inbreuk op de onschendbaarheid van het briefgeheim plaatsvinden door agenten die door de wet zijn aangewezen.²⁹² In tegenstelling tot de Nederlandse context, voorziet de Belgische wet niet in de specifieke bevoegdheid van een schuldbemiddelaar om binnen het kader van een collectieve schuldenregeling inbreuk te maken op het briefgeheim.

²⁸⁸ Art. 295 lid 4 jo. art. 21 Fw.

²⁸⁹ RBDHA 12 september 2023, nr. C/09/23/95, ECLI:NL:RBDHA:2023:13987; <https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/tijdens-wsnp/betekent-postblokkade/#:~:text=Tijdens%20de%20eerste%2013%20maanden,de%20bewindvoerder%20deze%20heeft%20gecontroleerd> (consultatie 19 april 2024); <https://www.bureauwsnp.nl/@5147/postblokkade-medisch-geheim-0/> (consultatie 19 april 2024).

²⁹⁰ Art. 287 lid 5 jo 293 lid 2 Fw.

²⁹¹ Art. 13 GW (NL); art. 287 lid 5 jo 293 lid 2 Fw.

²⁹² Art. 22 jo. 29 GW (BE).

Bijgevolg wordt in België geen gebruik gemaakt van een dergelijke postblokkade. Mijns inziens vormt een voorzichtige benadering van uitzonderingen op de onschendbaarheid van het briefgeheim een fundamenteel aspect van de rechtstaat. Een postblokkade lijkt me buitensporig te zijn binnen een collectieve schuldenregeling. Het briefgeheim is namelijk een onderdeel van het recht op privéleven voor eenieder. Een inmenging is slechts gerechtvaardigd indien dit strikt noodzakelijk is voor een algemeen maatschappelijk belang, zoals dit in Nederland het geval is bij de bescherming van de staatsveiligheid. De proportionaliteitsvereiste vergt een zorgvuldige afweging van de mate van inmenging, waarbij minder ingrijpende alternatieven in acht genomen worden. Doordat Belgische schuldbemiddelaars niet wettelijk gemachtigd zijn om dergelijke inbreuken te begaan, vervult het vertrouwen binnen de verhouding tussen de schuldbemiddelaar en de schuldenaar een grote rol bij het succes van de regeling.

134. Beheer en vereffening boedel – Het uitgangspunt van de boedel is hetzelfde in België en Nederland. Hiertoe behoren alle goederen van de schuldenaar op het moment van de uitspraak van toelating, samen met de goederen die de schuldenaar tijdens de toepassing van de wettelijke schuldsaneringsregeling verkrijgt.²⁹³ Vanaf de uitspraak tot toelating bevindt de boedel zich van rechtswege in staat van insolventie en is de bewindvoerder belast met het beheer en de vereffening ervan. Hij opent een boedelrekening en maakt om de zes maanden verslagen omtrent de voortgang van de wettelijke schuldsaneringsregeling over aan de rechter-commissaris. Deze verslagen omvatten informatie over de evaluatie van de financiële situatie van de schuldenaar en worden, gezien de neerlegging ter griffie, openbaar gemaakt voor de schuldeisers in kwestie. Onder andere het bedrag op de boedelrekening, het eventueel ontstaan van nieuwe schulden en de naleving van de verplichtingen worden hierin opgenomen. Alvorens de boedel te kunnen vereffenen, dient de bewindvoerder een schuldeisersregistratie bij te houden en alle gekende schuldeisers in kennis stellen van de uitgesproken wettelijke schuldsanering. Wanneer schuldeisers ongekend zijn, worden deze ervan op de hoogte gebracht via de publicatie van de naam van de schuldenaar in de staatcourant en op het internet.²⁹⁴ De in kennis gestelde schuldeisers zijn gehouden hun schuldvorderingen in te dienen bij de bewindvoerder. Nadien gaat deze na of deze vorderingen al dan niet onder de schuldsaneringsregeling vallen. Alsook wordt de omvang van de vordering en de rang van de schuldeiser door de bewindvoerder vastgesteld.²⁹⁵

3.2.3.1. Ontwerpakkoord

135. Ontwerpakkoord – Gedurende het volledige Wsnp-traject kan de schuldenaar een ontwerpakkoord omtrent de werkwijze voorleggen aan schuldeisers, wat vaak gunstiger is voor alle betrokken partijen dan de voortzetting van de effectieve wettelijke schuldsanering. Dit akkoord wordt in de praktijk meestal opgesteld met behulp van de bewindvoerder en biedt de schuldeisers de mogelijkheid om doorgaans sneller een groter deel van hun schuldvordering terug te krijgen. Tegelijkertijd wordt de duur van de wettelijke schuldsanering voor de schuldenaar verkort, waardoor hij/zij eerder een nieuwe start kan maken. Zodra de schuldeisers, de rechter-commissaris en de

²⁹³ Art. 295 lid 1 Fw.

²⁹⁴ Art. 293 jo. 294 jo. 322 Fw.

²⁹⁵ Art. 349 Fw.

rechtbank het voorgestelde akkoord goedkeuren, eindigt de wettelijke schuldsanering.²⁹⁶ De schuldenaar beschikt over twee kansen zulks te doen. Ingeval het voorgestelde ontwerp wordt verworpen of de homologatie ervan wordt geweigerd, kan de schuldenaar nog één keer een tweede ontwerpakkoord aanbieden. Deze tweede kans komt tegemoet aan de situatie waarbij de schuldenaar gedurende de vereffening onverwacht toch in staat zal zijn de schuldeisers een akkoord voor te leggen en over te gaan tot betaling van de schulden. Om te vermijden dat de schuldenaar herhaaldelijk kansloze ontwerpen aanbiedt, beperkt de wetgever het aantal voorstellen tot twee.²⁹⁷ De Faillissementswet schrijft geen bepaalde voorwaarden voor wat betreft het akkoord dat de schuldenaar voorstelt. Deze beschikt bijgevolg over de vrije keuze over hetgeen hij concreet zal aanbieden om tot een akkoord te komen met de schuldeisers.

3.2.3.2. Liquidatieakkoord

136. Liquidatieakkoord - Een liquidatieakkoord betreft een akkoord waarin de schuldenaar een deel of het geheel van zijn vermogen, de boedel, aanbiedt aan de schuldeisers. De vereffenaar verdeelt de opbrengst van de boedel onder de geverifieerde schuldeisers tegen een finale kwijtschelding voor de onbetaald blijvende restschuld. Zij doen met andere woorden afstand van hun verdere aanspraken op deze restschuld. Schuldeisers die zich pas melden na de afsluiting van de verdeling, ontvangen geen betaling en hebben geen grond meer om de schuldenaar hiervoor aan te spreken.²⁹⁸

3.2.3.3. Percentageakkoord

137. Percentageakkoord - Bij een percentageovereenkomst daarentegen, stelt de schuldenaar aan elke schuldeiser de betaling van een bepaald percentage van de schuldvordering voor tegen kwijtschelding van de restschuld. Schuldeisers weten precies welk deel van hun vordering terugbetaald wordt bij acceptatie van het akkoord. Het percentage moet minstens gelijk zijn met hetgeen de wettelijke schuldsanering zou opleveren voor de schuldeisers, zodat deze in geen geval benadeeld worden. Nadelig, en afwijkend van het liquidatieakkoord, is dat schuldeisers die zich veel later melden eveneens aanspraak kunnen doen op de percentages die werden aangeboden aan de andere schuldeisers die zich wel tijdig melden. In geval van een finale kwijting gaan de schuldvorderingen verloren maar het is ook mogelijk om in plaats daarvan, de schuldvorderingen om te zetten naar natuurlijke verbintenissen. De schuldvorderingen blijven dan wel bestaan maar zijn niet meer op te eisen door de schuldeisers. Hierbij heeft de schuldenaar de vrije keuze om nog te voldoen aan de restschuld indien hij zich moreel hiertoe verplicht voelt.²⁹⁹

138. Voorwaarden acceptatieakkoord - Anders dan in België, is er geen unanimiteit van schuldeisers vereist opdat het akkoord goedgekeurd kan worden. De toestemmingsvoorwaarde is tweeledig en heeft betrekking op twee soorten schuldeisers. Zo is de toestemming nodig van enerzijds de gewone meerderheid van preferente schuldeisers die samen minstens de helft van de

²⁹⁶ Art. 329 lid 1 en 2 Fw.; VRIESENDORP, *Het buitengerechtelijk akkoord en het conceptvoorstel WCO II, preadvies Vereniging 'Handelsrecht'*, Uitgeverij Paris, Zutphen 2014, p. 75.

²⁹⁷ Art. 329 lid 3 Fw. MvT, Kamerstukken II 1992/93, 22969, 3, p. 53.

²⁹⁸ A.R. VAN DER WINKEL en J.M. MARSMAN, *Schuldsanering natuurlijke personen*, supra noot 156, 78.; <https://www.huisadvocaten.nl/nieuws/ondernemingsrecht/het-crediteurenakkoord-aanbieden-vanuit-de-wettelijke-schuldsanering-wsnp/> (consultatie 22 april 2024).

²⁹⁹ A.R. VAN DER WINKEL en J.M. MARSMAN, *Schuldsanering natuurlijke personen*, supra noot 156, 78.; <https://www.huisadvocaten.nl/nieuws/ondernemingsrecht/het-crediteurenakkoord-aanbieden-vanuit-de-wettelijke-schuldsanering-wsnp/> (consultatie 22 april 2024).

preferente schuldenlast vertegenwoordigen, en anderzijds de toestemming van de gewone meerderheid van de concurrente schuldeisers die samen minstens de helft van de concurrente schuldenlast vertegenwoordigen. Wanneer aan deze dubbele voorwaarde voldaan kan worden, wordt een verificatievergadering gepland om formeel te stemmen over het voorgestelde akkoord.³⁰⁰ Het belang van een unanimitetsvereiste, zeker ten aanzien van de schuldeisers, verdient een nadere analyse. Deze vereiste kan naar mijn mening vanuit twee invalshoeken benaderd worden. In de context van een insolventieprocedure vormt de unanimitetsvereiste een cruciaal element dat zowel de belangen van de schuldeisers als de efficiëntie van de procedure beïnvloedt. Door te eisen dat alle betrokken partijen instemmen met een voorgestelde regeling, wordt de kans op willekeurige of oneerlijke beslissingen geminimaliseerd en de slagkracht van de voorgestelde regeling versterkt. Vanuit het standpunt van de schuldeisers kan worden gesteld dat de unanimitetsvereiste bijdraagt aan de bescherming van hun belangen, gezien zij in dit opzicht een rechtvaardige behandeling genieten. Aan de andere kant kan deze vereiste ook nadelige gevolgen met zich mee brengen, meer specifiek op het praktisch gebied. Doordat de macht bij de individuele schuldeisers ligt, bevinden deze zich in een positie waarin ze de procedure kunnen belemmeren en vertragen. Ondanks dat schuldeisers in België niet zomaar een regeling kunnen weigeren (*supra*, nr. 56)³⁰¹, hebben ze in feite wel de mogelijkheid om de efficiëntie van het proces te ondermijnen door simpelweg niet in te stemmen met de voorgestelde regeling. Dit kan resulteren in langdurige procedures die de kans op een succesvolle uitkomst verminderen. Concluderend wordt gesteld dat de unanimitetsvereiste die reeds sinds 1998 geldt, de intentie van de Belgische wetgever weerspiegelt om terughoudende schuldeisers aan te moedigen om toch deel te nemen aan de voorgestelde minnelijke regeling.³⁰²

139. Aanvaarding of weigering – Wanneer alle betrokken partijen het akkoord aanvaarden, dient de rechtbank het nog te homologeren. In uitzonderlijke gevallen zoals wanneer de schuldeisers door het akkoord een minder gunstig resultaat behalen of wanneer het akkoord de belangen en rechten van de schuldeisers niet voldoende waarborgt, weigert de rechter een dergelijke homologatie. Desgevallend wordt de wettelijke schuldsaneringsregeling gewoon voortgezet.³⁰³ Wanneer de rechter wel overgaat tot de homologatie van het akkoord, kent de wettelijke schuldsaneringsregeling van rechtswege een einde. Alle schuldeisers wiens schuldvorderingen zijn opgenomen in de regeling zijn dan gebonden door het gehomologeerd akkoord. Ze ontvangen zo snel mogelijk de afgesproken terugbetaling en zien af van de restschuld indien ze dit overeen zijn komen in het akkoord met de schuldenaar.³⁰⁴ In dit opzicht valt een onderscheid waar te nemen. In België blijft de gerechtelijke procedure van collectieve schuldenregeling doorlopen indien een minnelijke aanzuiveringsregeling wordt bereikt. In contrast hiermee wordt in Nederland, bij het bereiken van een akkoord, de verdere voortzetting van de procedure van wettelijke schuldsanering

³⁰⁰ Art. 332 lid 3 Fw.

³⁰¹ Beslagr. Hasselt 24 december 2002, nr. 99/2088/B: Rechtsmisbruik wordt gestraft door de uitoefening van de het betrokken recht te beperken tot zijn normale uitoefening.; Arbh. Gent 23 november 2015, nr. 2015/1G/251: Er is sprake van rechtsmisbruik indien het recht enkel uitgeoefend wordt met de bedoeling anderen te schaden, indien de rechthouder hier het minst voordeel uithaalt, indien de rechthouder verschillende mogelijkheden heeft en kiest voor deze die de meeste nadelen oplevert voor derden.

³⁰² Memorie van toelichting, Parl. St. Kamer, 1996-97, nr. 1073/1-1074/1, 39.

³⁰³ Art. 335 jo. 338 Fw.; HR 7 juni 2021, nr. 21/01351, ECLI:NL:PHR:2021:576; HR 24 september 2021, nr. 21/01351, ECLI:NL:HR:2021:1340.

³⁰⁴ Art. 340 Fw.; B. WESSELS, *Over aanbod en aanvaarding van een faillissementsakkoord als meerpartijenovereenkomst van eigen aard*, Tijdschrift voor Insolventierecht, 2014, 236.

als overbodig beschouwd. Na de beëindiging van het wettelijk traject verdwijnt tevens de rechterlijke controle. Dit roept de kritische vraag op hoe de naleving van het akkoord vervolgens kan worden gecontroleerd. Als voorzorgsmaatregel is het volgens mij raadzaam om een clause in het akkoord op te nemen die voorziet in de mogelijkheid van juridische stappen in geval van wanprestatie van de schuldenaar. Zo kunnen schuldeisers, op grond van het gehomologeerd akkoord, zich steeds tot de rechter wenden om bijvoorbeeld een gerechtelijk bevel tot naleving te verkrijgen. Het is ook aanbevolen om de schuldenaar te betrekken bij educatieve programma's over financiële planning en budgetbeheer alvorens het akkoord wordt gesloten. Een adequate kennis kan de schuldenaar in staat stellen om efficiënt met zijn middelen om te gaan, waardoor de kans op herhaling van financiële problemen en bijgevolg wanbetalingen wordt verminderd.³⁰⁵

140. Mogelijkheden schuldeisers – De rechter kan in verschillende gevallen beslissen de homologatie van het akkoord te weigeren. Een veelvoorkomende reden binnen de rechtspraak is dat de baten des boedels de som van het akkoord aanzienlijk te boven gaan, hetgeen ertoe leidt dat er geen uitbetalingen aan de schuldeisers kunnen plaatsvinden.³⁰⁶ Mogelijke rechtsmiddelen tegen de uitspraak waarin de homologatie geweigerd wordt, zijn hoger beroep en cassatie. Echter, een schuldeiser kan zich hier enkel op beroepen voor zover deze verscheen op de verificatievergadering.³⁰⁷ In contrast hiermee, dient de Belgische rechter een minnelijke aanzuiveringsregeling te homologeren opdat deze effectief uitvoering kent en bindend is ten aanzien van alle betrokken partijen. Tegen dit zogenaamd akkoordvonnis staan voor de schuldeisers geen rechtsmiddelen open, tenzij de overeenkomst op een ongeldige wijze tot stand is gekomen.³⁰⁸ Op het eerste gezicht kan uit voorgaande geconstateerd worden dat de rechten van schuldeisers in de Nederlandse procedure meer waarborg kennen gezien de mogelijkheden tot actie. Het feit of de schuldeiser in kwestie al dan niet aanwezig was op de verificatievordering, vormt een indicatie van diens participatie en betrokkenheid bij de procedure. Het lijkt rechtvaardig te zijn dat bij afwezigheid de mogelijkheden tot verdere juridische actie beperkt worden. Toch vergt dit een kritische benadering in die zin dat schuldeisers afwezig kunnen zijn wegens gegronde redenen zoals overmacht, hetgeen kan leiden tot een ongelijke bescherming van belangen van schuldeisers waarbij zij die aanwezig waren een aanzienlijk voordeel hebben ten aanzien van zij die afwezig waren. Bijgevolg kunnen het beginsel van rechtszekerheid en gelijkheid in het gedrang komen.

141. Verval - Verval van het akkoord vindt plaats indien de rechter de toepassing van wettelijke schuldsanering niet uitspreekt, wanneer een rechterlijke uitspraak tot beëindiging van de toepassing in kracht van gewijsde gaat voor deze uitspraak van homologatie van het akkoord, of indien de toepassing van de schuldsaneringsregeling een einde kent omwille van de faillietverklaring van de schuldenaar.³⁰⁹

³⁰⁵ N. JUNGSMANN, *De Wsnp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject*, Leiden University Press, 2006.

³⁰⁶ RBROT 18 november 2020, nr. FT EA 18/489 ECLI:NL:RBROT:2020:11833; GHSHE 4 februari 2009, nr. HV 200.017.368, ECLI:NL:GHSHE:2009:BH2173.

³⁰⁷ Art. 339 Fw.

³⁰⁸ A. GOOSSENS, D. DUPON, E. VRIJDAGHS en M. RUYSSCHAERT, *Vademecum CSR*, 2022, 15.

³⁰⁹ Art. 330 jo. 312 lid 2 Fw.

142. Termijn – De termijn van de schuldsaneringsregeling bedraagt in beginsel anderhalf jaar maar in afwijking hiervan is het mogelijk dat de rechter een termijn van maximaal drieënhalf jaar voorop stelt, ingeval de aard van de schulden hiertoe aanleiding geven of ingeval de schuldenaar niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Voorgaande onder voorwaarde dat voor de gehele termijn een nominaal bedrag wordt vastgesteld.³¹⁰ Mogelijkheid is er voor de rechter-commissaris om de termijn te verlengen tot maximaal vijf jaar indien de schuldenaar tekort komt aan diens verplichtingen die uit de schuldsaneringsregeling vloeien of bij andere omstandigheden die bij algemene regel van bestuur bepaald kunnen worden. Alvorens deze beslissing dient de rechter-commissaris de schuldenaar de mogelijkheid te bieden gehoord te worden. De beslissing dient onverwijld ter kennis gebracht te worden aan de schuldeisers.

3.2.4. Einde van de procedure

143. Uit de recentste gegevens van de negentiende Monitor schuldsanering blijkt dat er in 2022 in totaal 4871 wettelijke schuldsaneringen werden beëindigd. Het overgrote deel hiervan, namelijk 91%, eindigde positief met een vonnis van schone lei of met een geslaagde regeling waarbij aan alle schuldvorderingen voldaan wordt zoals dit werd opgenomen in de wettelijke schuldsaneringsregeling. Slechts 5% van deze regelingen kende een negatief einde hetzij in een faillissement, hetzij in een beëindiging zonder schone lei.³¹¹

3.2.4.1. Rechtmatig einde

144. Verstrijken termijn schuldsaneringsregeling – schone lei vonnis - In tegenstelling tot België, ligt de reguliere beëindiging van de wettelijke schuldsanering door het verstrijken van de termijn wel wettelijk verankerd in de Nederlandse Faillissementswet. Uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van de termijn brengt de bewindvoerder verslag uit aan de rechter-commissaris omtrent de naleving van de verplichtingen door de schuldenaar tijdens de schuldsaneringsregeling. Dit eindverslag bevat eveneens een gemotiveerd advies betreffende de vraag of de schuldenaar effectief recht heeft op een schone lei.³¹² Opdat kwijtschelding kan plaatsvinden, is de correcte en volledige naleving van de schuldsanering vereist. Wel zijn er enkele uitzonderingen die nooit vatbaar zijn voor kwijtschelding zoals studieschulden bij de Dienst Uitvoering Onderwijs, schulden voor strafrechtelijke veroordelingen en boetes, en hypotheekschulden voor zover de schuldenaar tijdens de Wsnp-procedure in een koopwoning mocht verblijven.³¹³ Indien de schuldenaar al diens verplichtingen binnen de wettelijke schuldsanering correct en volledig is nagekomen, spreekt de rechter na het verstrijken van de termijn een vonnis van schone lei uit. Wanneer achteraf immers blijkt dat de schuldenaar zich toch niet aan de regels van het wettelijk traject heeft gehouden en dit tot nadelige gevolgen leidde voor de schuldeisers, kan de rechter dit vonnis intrekken.³¹⁴ Hoe dan ook brengt een schone lei vonnis met zich mee dat schuldeisers, hoewel hun schulden blijven bestaan geen aanspraak meer kunnen maken op hun schuldvorderingen die in de regeling werden opgenomen.

³¹⁰ Art. 349 lid 1 Fw.

³¹¹ N.H.A. SANDERS, L. NICKEL, *Monitor Wsnp, Negentiende meting over het jaar 2022*, 's-Hertogenbosch, 2023, 12.

³¹² Art. 351a Fw. jo art. 2.3 f Recofa-richtlijnen.

³¹³ HR 13 maart 2009, nr. C07/180HR, ECLI:HR:2009:BG7996.

³¹⁴ <https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/einde-wsnp-schone-lei/schone-lei-vonniss/> (consultatie 9 maart 2024).

Evenmin kunnen zij nieuwe claims hiermee verrekenen. Schuldeisers beschikken wel over de mogelijkheid om gedurende acht dagen na de dag van deze uitspraak hoger beroep aan te tekenen voor zover deze het einde van de regeling zelf gevorderd hebben.³¹⁵ De schuldsanering eindigt pas effectief en van rechtswege vanaf het moment dat de door de bewindvoerder opgemaakte slotuitdelingslijst verbindend wordt. Hiervan doet de bewindvoerder aankondiging in de Staatscourant. Schuldvorderingen ten aanzien waarvan de schuldsaneringsregeling werking had, zijn dan in geen geval nog afdwingbaar.³¹⁶

145. Homologatie akkoord schuldenaar - Van zodra de homologatie van het door de schuldenaar voorgestelde akkoord in kracht van gewijsde gaat, eindigt de toepassing van de schuldsaneringsregeling van rechtswege (*supra*, nr. 139). De bewindvoerder maakt hiervan melding in de Staatscourant.³¹⁷

146. Overlijden schuldenaar – Zoals in België, laat ook de Nederlandse wetgeving het na om een regeling te treffen ingeval van overlijden van de schuldenaar gedurende het Wsnp-traject. Als uitgangspunt wordt aangenomen dat de schuldsanering van rechtswege ophoudt te bestaan. De nalatenschap verkeert dan in staat van faillissement, en wordt afgewikkeld en vereffend door de curator conform de regels van de Faillissementswet.³¹⁸ Binnen de Nederlandse rechtspraak wordt er bij overlijden van de schuldenaar een onderscheid gemaakt tussen twee verschillende situaties. Ingeval van een dubbel Wsnp-traject waarbij beide echtgenoten een schuldenaar zijn, oordeelt de rechter dat de bestaande regeling gewoon van toepassing blijft ten aanzien van de langstlevende echtgenoot ingeval van overlijden van de andere echtgenoot tijdens de schuldsaneringsregeling en er geen vereffenaar wordt aangesteld.³¹⁹ Wanneer er daarentegen sprake is van een enkel Wsnp-traject waarbij er slechts één schuldenaar is, oordeelt de rechter dat ook schuldeisers (die in de regeling zijn opgenomen) zich kunnen beroepen op de regels van het erfrecht in boek 4 van het Burgerlijk Wetboek. Zij worden namelijk beschouwd als belanghebbende betrokkenen bij dit overlijden en kunnen bijgevolg bepalen of er al dan niet een vereffening van de nalatenschap plaats moet vinden, afhankelijk van de boedel.³²⁰

3.2.4.2. *Onrechtmatig einde*

147. (Tussentijdse) beëindiging – De schuldsaneringsregeling kan ambtshalve beëindigd worden alsook op verzoek van de rechter-commissaris, de bewindvoerder, de schuldenaar dan wel één of meerdere schuldeisers. Voordat effectief wordt overgegaan tot een beëindiging nodigt de rechter de partijen op om ze te horen. De wet voorziet in volgende scenario's waarin een beëindiging geschiedt.³²¹

- a. *de vorderingen ten aanzien waarvan de schuldsaneringsregeling werkt, zijn voldaan;*

³¹⁵ Art. 351 jo. 355 lid 1 Fw.; PHR 22 november 2013, nr. 13/04029, ECLI:NL:PHR:2013:1448; N. JUNGSMANN, E. NIEMEIJER, M.J. TER VOERT, *Van schuld naar schone lei: evaluatie Wet schuldsanering natuurlijke personen*, Den Haag, WODC, 2001, 197 p.; G.H. LANKHORST, *Duur en einde van de schuldsaneringsregeling*, Bedrijfsjuridische Berichten 2011-10, 19.

³¹⁶ Art. 356 lid 1 en 2 Fw.

³¹⁷ Art. 340 Fw.

³¹⁸ Art. 305 lid 5 Fw.

³¹⁹ RBDOR 6 april 2001, nr. 311/1999, ECLI:NL:RBDOR:2001:AF0338.

³²⁰ RBDOR 14 mei 2003, nr. R 01/65, ECLI:NL:RBDOR:2003:AF8717, <https://www.recht.nl/rechtspraak/uitspraak/?ecli=NL:RBDOR:2003:AF8717> (consultatie 14 februari 2024).

³²¹ Art. 350 Fw.

- b. de schuldenaar in staat is zijn betalingen te hervatten;*
- c. de schuldenaar een of meer van zijn uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet naar behoren nakomt of door zijn doen of nalaten de uitvoering van de schuldsaneringsregeling anderszins belemmert dan wel frustreert;*
- d. de schuldenaar bovenmatige schulden doet of laat ontstaan;*
- e. de schuldenaar tracht zijn schuldeisers te benadelen;*
- f. feiten en omstandigheden bekend worden die op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot toelating tot de schuldsaneringsregeling reeds bestonden en die reden zouden zijn geweest het verzoek af te wijzen overeenkomstig artikel 288, eerste en tweede lid;*
- g. de schuldenaar aannemelijk maakt niet in staat te zijn aan zijn uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen te voldoen.*³²²

148. Bij de beoordeling houdt de rechter steeds consequent rekening met de concrete omstandigheden. Aldus geniet hij een ruime beoordelingsvrijheid en is hij niet steeds verplicht de beëindiging uit te spreken ingeval zich een wettelijke beëindigingsgrond voordoet. Indien nodig kan de rechter beslissen om de duur van de schuldsanering te verlengen tot drie of vijf jaar.³²³ Wanneer zich in het kader van de collectieve schuldenregeling een beëindigingsgrond voordoet die uitdrukkelijk in de wet wordt vermeld, heeft de rechter geen beoordelingsmarge en dient hij de herroeping uit te spreken (*supra*, nr. 85). De vereiste van toerekenbaarheid aan de schuldenaar is doorslaggevend. Het creëren van omvangrijke nieuwe schulden zonder toestemming van de bewindvoerder en het nalaten van de informatieplicht volstaan doorgaans om de beëindiging uit te spreken.³²⁴ De partij die de beëindiging vordert heeft na de uitspraak acht dagen de tijd om hoger beroep in te stellen. Vervolgens doet de beroepsinstantie ter zitting uitspraak binnen acht dagen na de behandeling van het verzoek. Ten slotte kan de in het ongelijk gestelde partij binnen acht dagen na dit arrest cassatie aantekenen door verzoek in te stellen bij de Hoge Raad.³²⁵ Opmerkelijk is dat wanneer blijkt dat de schuldenaar in Nederland over voldoende middelen beschikt om op een zelfstandige wijze diens schulden af te lossen, de schuldsaneringsregeling om deze reden kan worden beëindigd. In België zal er in dit geval wel een herziening van de regeling plaatsvinden, maar blijft de schuldenaar nog steeds onderworpen aan de collectieve schuldenregeling.

149. Vereenvoudigde beëindiging – Voor zover er nog geen dag voor de verificatievergadering is vastgesteld en minstens een jaar verstreken is sinds de toelating, kan de rechtbank een dag bepalen voor de zitting waarop de beëindiging van de wettelijke schuldsanering wordt behandeld. Dit kan op voordracht van de rechter-commissaris dan wel op verzoek van de bewindvoerder of de schuldenaar zelf, op voorwaarde dat het verzoek vergezeld gaat met een beredeneerde verklaring van de bewindvoerder over de haalbaarheid van de schuldenaar om aan zijn verplichtingen te voldoen. De beëindiging kan slechts plaatsvinden wanneer er geen redelijke verwachting is dat de schuldenaar zijn verplichtingen kan nakomen, waardoor voortzetting van het wettelijk traject niet gerechtvaardigd is. Deze beëindigingsmethode zal echter aan effectiviteit inboeten vanwege de

³²² Art. 350 lid 3 Fw.

³²³ HR 13 december 2019, nr. 19/03261, ECLI:NL:HR:2019:1949; R.M., WIEBER, *Compendium van het Nederlands Insolventierecht*, derde druk, Kluwer, 2024, 366.

³²⁴ HR 14 juni 2013, nr. 13/00728, ECLI:NL:HR:2013:BZ7459; HR 11 juli 2008, nr. 07/13096, ECLI:NL:PHR:2008:BD3132.

³²⁵ Art. 351 Fw.

verkorting van de duurtijd van drie jaar naar anderhalf jaar.³²⁶ Een vereenvoudigde beëindiging kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer de schuldenaar gedurende de gehele duurtijd van de wettelijke schuldsaneringsregeling is vrijgesteld van de sollicitatieplicht, en de verzekeringsarts bevestigt dat de schuldenaar volledig arbeidsongeschikt is waardoor deze situatie naar verwachting enkel nog zal verslechteren. Desgevallend staat het vast dat er geen spaargeld meer wordt opgebouwd, en is een voortzetting van de regeling niet langer te rechtvaardigen.³²⁷ Tegen een dergelijke uitspraak is het voor schuldeisers mogelijk om gedurende acht dagen na de dag van de uitspraak hoger beroep in te stellen.³²⁸

³²⁶ Art. 354a Fw.; R.M., WIEBER, *Compendium van het Nederlands Insolventierecht*, derde druk, Kluwer, 2024, 366.

³²⁷ RBROT 22 januari 2016, nr. C/10/13/978 R, ECLI:NL:RBOT: 2016:2340.

³²⁸ Art. 355 lid 1 Fw.

Hoofdstuk 4: Conclusie

150. Deze conclusie zet de belangrijkste bevindingen van het rechtsvergelijkend onderzoek uiteen. Per fase wordt ingezoomd op de positie van de schuldeiser in zowel de Belgische collectieve schuldenregeling als de Nederlandse wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

4.1. Begrip en doel

151. Het onderzoek naar beide rechtsfiguren resulteert in enkele gelijkenissen en verschillen wat het begrip en doel betreft. De procedures hebben een dezelfde overkoepelende doelstelling, namelijk de schuldenaar een kans bieden om een financiële herstart te maken door hen te ondersteunen bij het aflossen van hun schuldenlast. Beide insolventieprocedures vangen aan wanneer een minnelijke regeling onderling niet slaagt, vaak als gevolg van het gebrek aan vrijwillige medewerking van schuldeisers. De voornaamste gelijkenis is dat beide rechtsfiguren onder toezicht van de rechtbank staan. In België stelt de rechter een schuldbemiddelaar aan terwijl in Nederland een bewindvoerder belast wordt met het beheer van de financiën van de schuldenaar. Bovendien zijn beide rechtsfiguren voorzien van een juridisch kader, in de wet verankerd. In België wordt de collectieve schuldenregeling geregeld in het Gerechtelijk Wetboek, deel 5, titel 4. In Nederland vindt de wettelijke schuldsaneringsregeling zijn juridische grondslag in titel 3 van de Faillissementswet.

4.2. Eerste fase – de aanvraag en toelating

152. Wat de *aanvraag* betreft, worden zowel de collectieve schuldenregeling als de wettelijke schuldsanering ingeleid door middel van een verzoekschrift van de schuldenaar.

153. De *toepassingsvoorwaarden* van beide procedures vertonen een grote overeenkomst, namelijk de principiële beperking van het toepassingsgebied tot natuurlijke personen. In België is het algemeen uitgangspunt duidelijk; het faillissement staat open voor rechtspersonen terwijl de collectieve schuldenregeling is voorbehouden voor natuurlijke personen. De Belgische wetgever tracht een samenloop tussen beide insolventieprocedures te voorkomen door middel van een wachttermijn. Een natuurlijke persoon die voorheen als ondernemer actief was, kan gedurende zes maanden na de stopzetting van zijn onderneming of in geval van faillissement, na de afsluiting van het faillissement, geen verzoek tot collectieve schuldenregeling indienen. In Nederland daarentegen, gelet op het feit dat de schuldenaar beide insolventieprocedures zelf kan instellen, is een nadere analyse wenselijk. Bij een parallelle samenloop van faillissement en wettelijke schuldsanering, deze laatste de voorrang geniet indien de verzoeker een natuurlijke persoon uitmaakt (*supra*, nr. 97). Een opmerkelijk verschil is dat België nog steeds vasthoudt aan de vijfjarige termijn voorafgaand aan de aanvraag waarbinnen geen herroeping mag worden uitgesproken ten aanzien van de verzoekende schuldenaar, terwijl Nederland dergelijke termijn heeft afgeschaft waardoor dit geen belemmeringsgrond meer vormt voor toegang tot de wettelijke schuldsanering. Vanuit het

perspectief van de schuldeiser verdient dit een nadere toelichting. De ontzegging van toegang tot een collectieve schuldenregeling impliceert eveneens dat de schuldeiser niet onderhevig is aan een gestructureerd afbetalingsplan. Al naargelang de concrete situatie kan dit zowel positief als negatief beschouwd worden. In het geval waarin de schuldenaar slechts één schuldeiser heeft, kan deze laatste zijn vordering buiten de collectieve schuldenregeling om voldaan zien door bijvoorbeeld beslag te laten leggen op de goederen van de schuldenaar. Daarentegen, wanneer verscheidene schuldeisers aanspraak willen maken op de activa van de schuldenaar, is een collectieve schuldenregeling voordeliger en rechtvaardiger gezien elke schuldeiser *pro rata* een deel van zijn vordering toebedeeld krijgt. Bovendien zal de afschaffing van een dergelijke termijn, naar mijn mening, resulteren in een toename van het aantal tussentijdse beëindigingen van schuldsaneringsregelingen (*supra*, nr. 101).

154. Ondanks dat de *toelaatbaarheidsvoorwaarden* in beide rechtsstelsels grotendeels overeenkomen, vertonen deze verschillen in de beoordeling qua strengheid en flexibiliteit. De toelaatbaarheid tot collectieve schuldenregeling wordt in België streng beoordeeld op basis van een structurele financiële problematiek, waarbij de duurzaamheid van de schulden en de verhouding tussen inkomsten en schulden doorslaggevende elementen zijn. Hiernaast zijn er twee andere criteria die aan een meer flexibele benadering onderworpen worden namelijk het kennelijk onvermogen dat de schuldenaar niet zelf heeft bewerkstelligd enerzijds en de procedurele goede trouw in hoofde van de schuldenaar anderzijds, dewelke flexibel benaderd wordt vanwege het gebrek aan een expliciete wettelijke grondslag. In vergelijking met België, benadert de Nederlandse rechter de toepassingsvoorwaarden met (nog) meer flexibiliteit. De nadruk ligt hier voornamelijk op het aantonen van een gebrek aan voortgang van betaling en goede trouw van de schuldenaar. Hoewel de voorwaarden op het eerste gezicht laagdrempeliger lijken dan in België, toont de praktijk aan dat de criteria onderworpen worden aan verschillende toetsingsfactoren afhankelijk van de concrete situatie. Bijgevolg kan gesteld worden dat de beoordeling in Nederland, net als in België, relatief streng wordt ingevuld. De rigide benadering in beide rechtsstelsels draagt bij aan de rechtsbescherming van schuldeisers in die zin dat het er voor zorgt dat alleen personen die daadwerkelijk in financiële nood verkeren, worden toegelaten tot de collectieve schuldenregeling respectievelijk de wettelijke schuldsaneringsregeling. Een strenge beoordeling biedt voldoende zekerheid dat de belangen en rechten van schuldeisers worden gewaarborgd en dat de systemen niet misbruikt worden. De formele *toelating* tot de procedures vormt een cruciale stap. In zowel België als Nederland markeert de beschikking van toelaatbaarheid respectievelijk de uitspraak tot toelating, het startpunt van beide insolventieprocedures. Deze rechterlijke beslissingen hebben een samenloop van schuldeisers waarbij hun rechten gefixeerd worden tot gevolg. Verdergaand op dit principe van samenloop, werd vastgesteld dat het Nederlands systeem twee concepten omvat die niet aanwezig zijn in het Belgisch systeem namelijk de afkoelingsperiode en de voorzieningen ter beveiliging van schuldeisers. Beide concepten werden grondig geanalyseerd, met bijzondere aandacht voor hun verhouding tot het principe van samenloop tussen schuldeisers. Hieruit vloeit voort dat België een striktere benadering hanteert en minder ruimte biedt voor uitzonderingen op dit principe. In Nederland daarentegen is er nog geen specifiek onderzoek verricht naar deze kwestie. Op basis van mijn inzichten wordt geconstateerd dat schuldeisers in België meer rechtszekerheid genieten en zich in een rechtvaardigere positie bevinden dan schuldeisers in Nederland.

4.3. Tweede fase – aangifte/verificatie van schuldvorderingen

155. Binnen de Belgische collectieve schuldenregeling wordt de samenstelling van het passief van de schuldenaar aangepakt middels aangiften van gekende schuldeisers. Er wordt een sanctiemechanisme toegepast om laattijdige aangiften te ontmoedigen. Hoewel eenzijdige actie in hoofde van de schuldenaar mogelijk is, dient hierbij aandacht besteed te worden aan het risico op herroeping ingeval van misbruik. Daarnaast geldt een bijzondere regeling voor vergeten schuldeisers, waarbij de mogelijk tot herziening bestaat ingeval deze te goeder trouw zijn. Een vergelijkbare benadering wordt gehanteerd bij de Nederlandse variant, waar schuldvorderingen eveneens worden vastgesteld. Schuldeisers beschikken er over de mogelijkheid hun rechten te verdedigen en betwistingen aan te gaan omwille van verschillende redenen, waarna de rechter-commissaris een minnelijke regeling tracht te bekomen. Ook wordt de rechter-commissaris betrokken bij *pro farma* vergaderingen waarbij schuldeisers hun verzuimde vorderingen kunnen laten verifiëren. Terwijl België een rigide aanpak hanteert met betrekking tot het verzamelen van schuldinformatie en ontmoedigen van laattijdige aangiften en de nadruk meer lijkt te leggen op administratieve efficiëntie, gaat Nederland uit van een benadering waarbij verificatievergaderingen en betwistingsprocedures centraal staan en waarbij schuldeisers meer inspraak hebben.

4.4. Derde fase – opstellen van afbetalingsplan

156. In België wordt het opstellen van een minnelijke aanzuiveringsregeling toevertrouwd aan de schuldbemiddelaar, die een actieve rol inneemt binnen de procedure. In contrast hiermee ligt in Nederland de verantwoordelijkheid voor het voorstellen van een akkoord bij de schuldenaar zelf. Dergelijk akkoord kan verschillende vormen aannemen waaronder een ontwerpakkoord, een liquidatieakkoord of een percentageakkoord (*supra*, nr. 134 – 136). De homologatie door de rechter is steeds vereist opdat de overeengekomen regeling kan worden uitgevoerd en bindend is voor de betrokken partijen. In België staat de mogelijkheid voor schuldeisers om in beroep te gaan tegen de homologatiebeslissing enkel open indien de regeling op een ongeldige wijze tot stand kwam. Schuldeisers in Nederland hebben daarentegen wel steeds de mogelijkheid om hoger beroep of cassatie aan te tekenen, voor zover zij aanwezig waren op de verificatievergadering. Het verschil in actiemogelijkheden voor schuldeisers evenals het concept van een verificatievergadering in Nederland, leidt tot de bevinding dat schuldeisers in Nederland een grotere mate van participatie en inspraak hebben bij de totstandkoming van een regeling. Dit stelt hen in staat om hun belangen effectiever te behartigen dan schuldeisers in België.

4.5. Vierde fase – aanzuiveringsregelingen

157. Binnen de gerechtelijke procedure van de collectieve schuldenregeling zijn er twee types aanzuiveringsregelingen, namelijk de minnelijke aanzuiveringsregeling (*supra*, nr. 49-60) en de gerechtelijke aanzuiveringsregeling (*supra*, nr. 61-68). Het fundamentele principe hierbij is dat de

schuldbemiddelaar in eerste instantie tracht een MAR te bewerkstelligen tussen de schuldenaar en de schuldeisers. Indien deze onderhandelingen niet succesvol zijn, wordt er overgegaan tot een GAR opgelegd door de rechter. In Nederland komt de minnelijke schuldregeling, ook wel bekend als het Msnp-traject, overeen met het principe van de MAR. Niettemin vormt een belangrijk verschil het feit dat het Msnp-traject voorafgaat aan de gerechtelijke procedure van wettelijke schuldsanering voor natuurlijke personen. Bovendien berust het Msnp-traject niet op een specifieke wettelijke grondslag, in tegenstelling tot de MAR. Wat betreft de GAR, kan deze vergeleken worden met de gerechtelijke procedure van de wettelijke schuldsanering zelf aangezien deze ook door de rechter wordt uitgesproken. In beide rechtsstelsels kunnen schuldeisers bezwaar instellen tegen een voorgestelde regeling, en wordt het toetsingscriterium van rechtsmisbruik toegepast om te beoordelen of een dergelijk bezwaar al dan niet gerechtvaardigd is.

158. In deze fase wordt een opvallend verschil vastgesteld, namelijk de duurtijd van de procedures. De maximale duur van een MAR bedraagt in principe zeven jaar, en deze van een GAR vijf jaar. Recentelijk is in Nederland een termijn van slechts anderhalf jaar het uitgangspunt geworden. Als 'compensatie' zal er wel een versterkte controle plaatsvinden op de naleving van de wettelijke verplichtingen en aflosmogelijkheden van schuldenaren. De Nederlandse wetgever streeft ernaar de eisen en verplichtingen in het kader van een minnelijke schuldregeling (Msnp-traject) meer in lijn te brengen met deze van een wettelijke schuldsanering (Wsnp-traject). Bij het afwegen van de belangen van de schuldeiser wordt vastgesteld dat deze zich in een benadeelde positie bevindt wanneer hij/zij onderworpen wordt aan een regeling met een maximale duurtijd van anderhalf jaar. Er rijst twijfel over de mate waarin de schuldeiser uiteindelijk zijn schuldvordering terugbetaald ziet. Terwijl sommige schulden volledig of grotendeels kunnen worden afbetaald op anderhalf jaar, zijn er ook gevallen waarin een dergelijk korte duur als onrechtvaardig wordt beschouwd. In de Nederlandse rechtspraktijk is er veel discussie over dit onderwerp, waarbij ook de Minister van Rechtsbescherming zijn bedenkingen heeft geuit. Aangezien deze termijn sinds 1 juli 2023 van kracht is, is er nog beperkt onderzoek gedaan naar de precieze impact ervan op de positie van de schuldeiser. Over het algemeen kan gesteld worden dat een dergelijke halvering van de duurtijd afbreuk doet aan de belangen van de schuldeisers, en dat de langere duurtijd in België ervoor zorgt dat de belangen van de schuldeiser in dit opzicht meer gewaarborgd worden (*supra*, nr. 111-113).

4.6. Vijfde fase – einde van de procedure

159. Opvallend zijn de slaagpercentages van beide regelingen, waarbij een 'geslaagde regeling' wordt beschouwd als een regeling die volgens de afspraken wordt voltooid binnen de vastgestelde duurtijd. In België resulteren 63% van de collectieve schuldenregelingen in een geslaagde regeling, terwijl dit percentage in Nederland maar liefst 91% bedraagt. Hierbij dient echter te worden opgemerkt dat een geslaagde regeling niet noodzakelijkerwijs als succesvol kan worden beschouwd voor de schuldeisers. De mate waarin hun vorderingen worden voldaan hangt namelijk af van verschillende factoren waaronder het aantal schuldeisers, de schuldenlast, de terugbetalingscapaciteit van de schuldenaar, enzovoort.

4.7. Algemene conclusie en aanbevelingen

160. Na een grondige analyse van de voorgaande bevindingen kan als algemene conclusie worden gesteld dat de belangen van schuldeisers over het algemeen beter gewaarborgd zijn in de Belgische procedure van collectieve schuldenregeling dan in de Nederlandse procedure van wettelijke schuldsanering natuurlijke personen. Niettemin is het belangrijk om enige nuance aan te brengen.

161. Zoals eerder in deze conclusie uiteengezet, kunnen vanuit de Belgische context enkele aanbevelingen worden geformuleerd aan het Nederlandse systeem om de positie van de schuldeiser te versterken. Mijns inziens is de Belgische regeling efficiënter, mede vanwege de integratie van een minnelijke aanzuiveringsregeling binnen het kader van de gerechtelijke procedure zelf waardoor ook de minnelijke overeenkomst aan rechterlijke controle wordt onderworpen. In Nederland is dit niet het geval, én wil de wetgever nog meer nadruk leggen op het minnelijk traject door onder andere de termijn van de wettelijke procedure te verkorten naar anderhalf jaar zodat deze beter aansluit op de minnelijke procedure die eraan voorafgaat. Dit heeft tot gevolg dat er geen rechterlijk toezicht is, wat de controle op de waarborgen van schuldeisers in twijfel kan trekken. Hoewel er in Nederland nog ruimte is voor verdere studie en verbetering, zowel met betrekking tot de duidelijkheid binnen de rechtspraak en rechtsleer als in het tegemoetkomen aan de positie van de schuldeisers, kan België ook elementen van het Nederlandse systeem benutten. Zo zou bijvoorbeeld het concept van een verificatievergadering, waarin schuldeisers inspraak hebben en hun belangen beter kunnen verdedigen, een waardevolle toevoeging zijn aan de huidige Belgische procedure.

Bibliografie

Europese wetgeving

Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie 25 maart 1957, *Pb.C.* 309, 17 december 2007.

Verordening (EU) 2015/848 van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0848>

Belgische wetgeving

Hypotheekwet 16 december 1851, *BS* 22 december 1851.

Wet 8 juni 1867 (Strafwetboek), *BS* 9 juni 1867.

Organieke wet 8 juli 1976 betreffende openbare centra voor maatschappelijk welzijn, *BS* 5 augustus 1976.

Wet 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 9 juli 1991.

Gerechtelijk wetboek, Vijfde deel, Titel IV. Collectieve schuldenregeling ingevoerd bij artikel 2 van de Wet 5 juli 1998, *BS* 31 juli 1998, err. *BS* 18 september 1998.

Wet 28 februari 2013 (Wetboek Economisch Recht), *BS* 29 maart 2013.

Wet 15 april 2018 tot hervorming van het ondernemingsrecht, *BS* 27 april 2018.

Burgerlijk Wetboek, Boek 3. Goederen ingevoerd bij artikel 2 van de Wet 13 april 2019, *BS* 14 mei 2019.

Burgerlijk wetboek, Boek 8. Bewijs ingevoerd bij artikel 3 van de Wet 13 april 2019, *BS* 14 mei 2019.

De Kamer, Parlementair document 55K2679, Wetsvoorstel van 10 mei 2022 tot wijziging van het Gerechtelijk wetboek, teneinde het gebruik van de collectieve schuldenregeling te bevorderen <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2679/55K2679001.pdf>.

Belgische rechtspraak

Grondwettelijk Hof

GwH 15 mei 2008, nr. 79/2008.

GwH 10 december 2014, nr. 184/2014.

GwH 17 december 2020, nr. 166/2020.

GwH 11 april 2024, nr. 42/2024.

Hof van Cassatie

Cass. 2 oktober 2008, AR C.07.0462.F.

Cass. 14 mei 2009, AR C.08.0311.F, (G.L., O.F. / C.).

Cass. 18 november 2013, AR.S.12.0138.F, (Procureur général près la Cour d'appel de Liège / C.S., Fonds Commun de Garantie Automobile e.a.).

Cass. 21 november 2016, AR S.16.0001.N (Belgische Staat/R.V.).

Cass. 2 januari 2017, AR. S.14.0075.F, (Fonds Commun de Garantie Belge / N.L. Ville de Thuin, État belge, e.a.).

Cass. 21 oktober 2022, AR F.20.0129.N, (S.B. bv/Belgische Staat).

Hoven van beroep

Luik 19 juni 2000, JLMB 2001, 149.

Antwerpen 2 november 2016, Nieuw Juridisch Weekblad 2019, afl. 406, 568.

Antwerpen 16 januari 2023, nr. 255.737, K.M. e.a. t/Vlaams Gewest.

Arbeidshoven

Arbh. Gent 22 april 2008, NjW 2009, 5067, noot AV.

Arbh. Brussel 4 oktober 2008, Jb.Kred. 2008, 159.

Arbh. Bergen 29 juni 2009, JLMB 2010, afl. 11, 499.

Arbh. Gent (afd. Gent) 27 juli 2010, AR 2010/BG/6, in E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, Praktische gids voor schuldbemiddelaars, Mechelen, Kluwer, 2013, 5.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen) 27 april 2011, AR 2010/AA/370 in E. VAN ACKER et al., Praktische gids voor schuldbemiddelaars, supra noot 237, 242.

Arbh. Bergen 4 mei 2011, JLMB 2012, afl. 13, 617.

Arbh. Antwerpen 20 april 2012, nr. 2011/AH/371.

Arbh. Brussel 12 maart 2013, Jb.Kred. 2013, 166.

Arbh. Brussel 10 juli 2013, nr. AR 2013/AB/560.

Arbh. Brussel 23 december 2013, nr. 2013/AB/1043.

Arbh. Luik 19 december 2014, RNB 2015, afl. 3102, 727.

Arbh. Brussel 30 maart 2015, Jb.Kred. 2015, 89.

Arbh. Gent 23 november 2015, nr. 2015/1G/251.

Arbh. Gent 23 november 2015, nr. 2015/AG/260.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen) 26 oktober 2016 en 10 januari 2017.

Arbh. Bergen 24 mei 2017, nr. 2016/AM/451.

Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) 16 november 2018, 2018/AH/208, onuitg.

Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) 18 november 2016, nr. 2016/AH/129.

Arbh. Brussel 6 augustus 2019, JLMB 2019, afl. 36, 1691.

Arbh. Antwerpen 21 augustus 2019, TIBR 2020, afl. 1, RS-85.,

Arbh. Antwerpen 10 december 2019, nr. 2015/AA/641, TIBR 2020, afl. 2, RS-53 en <http://www.tibr.be/>.

Arbh. Gent 15 juni 2020, nr. 2020/BG/3, TIBR 2021, afl. 1, RS-28 en <http://www.tibr.be/> (21 april 2021), noot DE SMET, J.

Arbh. Antwerpen 10 juli 2020, nr. 2020/BH/4.

Arbh. Brussel 6 maart 2023, nr.2023/BB/2.

Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt), 1 maart 2024, nr. 2023/AH/187.

Burgerlijke rechtbanken

Antwerpen (burg.) (B5 E1e k.), 6 oktober 2022, nr. 2021/AR/1935.

Arbeidsrechtbanken

Arbrb. Brussel 13 juni 2013, Jb.Kred. 2013, 208.

Arbrb. Brussel 8 oktober 2013, Jb.Kred. 2013, 172.

Arbrb. Antwerpen 14 januari 2014, Jb.Kred. 2014, 228.

Arbrb. Brussel 7 december 2015, nr. 14/789/B.

Arbrb. Henegouwen (afd. Charleroi) 9 februari 2016, Jb.Kred. 2016, 282.

Arbrb. Gent (afd. Oudenaarde) 10 februari 2016, nr. 15/726/A.

Arbrb. Henegouwen (afd. Charleroi) 10 december 2016, nr. 15/34/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 23 februari 2018, nr. 14/657/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) 9 januari 2019, nr. 18/203/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Turnhout) 25 november 2019, nr. 19/223/B.

Arbrb. Gent (afd. Kortrijk) 3 april 2020, nr. 11/290/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 15 april 2022, nr. 21/175/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 3 juli 2020, nr. 08/857/B.

Arbrb. Luik (afd. Dinant) 26 oktober 2020, nr. 19/190/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 7 mei 2021, nr. 11/103/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 15 september 2023, nr. 21/235/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 10/147/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 15/51/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 19/123/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 20/317/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 13 oktober 2023, nr. 21/351/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 20 oktober 2023, nr. 17/263/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 20 oktober 2023, nr. 22/273/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 17 november 2023, nr. 23/53/B.

Arbrb. Antwerpen (afd. Hasselt) 12 januari 2024, nr. 14/99/B.

Ondernemingsrechtbanken

Ondrb. Gent (afd. Brugge) 3 december 2018, nr. A/18/00887, Soc.Kron. 2021, afl. 7, 298, noot -; TGR-TWWR 2018, afl. 5, 351.

Ondrb. Gent (afd. Gent) 6 december 2018, TBH 2019 (weergave VAN DE PLAS, I.), afl. 2, 335, <http://www.rdc-tbh.be/>.

Beslagrechters

Beslagr. Leuven 20 april 1999, JLMB, 1999, 1343, noot GDL.

Beslagr. Nijvel 17 maart 2000, nr. 99/698/B.

Beslagr. Hasselt 24 december 2002, nr. 99/2088/B.

Beslagr. Brussel 27 februari 2004, nr. 04/181/B.

Vredegerechten

Vred. Namen 30 maart 2021, T. Vred.

Belgische rechtsleer

Geschriften

BUDGETINZICHT NOORD-, CENTRAAL- & BRUSSEL i.s.m. HUN REGIONALE WERKGROEPEN COLLECTIEVE SCHULDENREGELING, *Collectieve schuldenregeling*, Inge Ramboer, 2018, 4 p.

BURNIAUX, F., "Procédure en règlement collectif de dettes" in *Le règlement collectif de dettes. Chroniques de jurisprudence 2011-2017*, Brussel, Larcier, 2019, 452 p.

COOLS, S., De positie van de pandhoudende, hypothecaire en bevoorrechte schuldeiser bij faillissement, *Jura Falconis* Jg. 39, 2002-2003, nr. 1, 9 p.

DAUW, P. en DAUW, E., "Collectieve schuldenregeling" in *Burgerlijk procesrecht* (zesde editie), Antwerpen, Intersentia, 2022, 602 p.

DE COSTER, ST., Commentaar bij art. 1675/15 Ger. W.; in X., *Gerechtelijk Recht, Artikelsgewijze Commentaar met overzicht van Rechtspraak en Rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984-2022.

DE CROOCK, G., DE DECKER, L., DE LEENHEER, I., DURSIN, E., VERSCHULDEN, M., *Gerechtelijk akkoord of faillissement? Pijnpunten en remedies*, Mechelen, Kluwer, 2003, 160 p.

DE GROOTE, B., *Collectieve schuldenregeling: een inleiding*, Antwerpen, CBR, 1999, 216 p.

DE WILDE, A., "Boedelschulden in het insolventierecht", Antwerpen, Intersentia, 2005, 503 p.

DE WILDE, A., VAN CAMPENHOUT, J., *Collectieve schuldenregeling en zekerheden in Voorrechten en hypothecken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2020.

DETHMERS, H.H., *Van schuldsanering tot schone lei: een praktische beschrijving van het wettelijk traject*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2005, 227 p.

DIRIX, E., DE WILDE, A., *Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling*, in *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, 306 p.

GOOSSENS, A., DUPON, D., VRIJDAGHS, E. en RUYSSCHAERT, M., *Vademecum CSR*, 2022, 54 p.

JANSEN, R., SAGAERT, V., [Zekerheden] *Algemene leerstukken* [Partim, nrs. 60-92], *TPR* 2012, afl. 3, 1280-1301.

LINDEMANS, R., BRIJS, S., *De gevolgen van collectieve insolventieprocedures voor de executierechten van individuele schuldeisers*, Knops Publishing, Herentals, 2015, 230 p.

PLAEKE, R., *Collectieve schuldenregeling: vademecum*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 181 p.

STORME, M., *Paritas creditorum, voorrang en roerende zekerheden (1)*, *TPR* 2006, afl. 2, 1100 p.

STORME, M., *Syllabus Insolventierecht*, Gent-Mariakerke, 2022, 712 p.

TORFS, D., MASSCHELEIN, M., en MARYNISSEN, R., *OCMW Dienstverlening*, Brugge, die Keure, 2019, nr. 8.36, 974 p.

VAN ACKER, E., VERBEKE, C., en WYLLEMAN, B., *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 535 p.

VAN DYCK, E., *Budgetinzicht regio Antwerpen, Thema overlijden: specifieke aandacht bij financiële hulpverlening*, 2021, 22 p.

VZW Steunpunt Schuldbemiddeling, *De collectieve schuldenregeling in 10 vragen*, Brussel, 2017, 14 p.

Geraadpleegde websites

<https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/kruispuntbank-van>

<https://www.bizregioantwerpen.be/wp-content/uploads/2021/12/Overlijden-Tijdens-Financiele-Hulpverlening.pdf>

<https://www.eerstehulpbijschulden.be/schulden-wat-nu/hulp-nodig/budgetbeheer>

<https://www.elfri.be/artikel/budgetbegeleiding>

<https://www.elfri.be/artikel/chirografaire-schuldeisers>

<https://www.elfri.be/rechtspraak/collectieve-schuldenregeling-en-terugkeer-tot-beter-fortuin>

<https://www.elfri.be/rechtspraak/collectieve-schuldenregeling-laattijdige-aangifte-schuldvordering>

https://www.mediationdedettes.be/IMG/pdf/revendications_commune_rcd_-_nl-2.pdf?1402/7e8576af5f6d0dd5039722313e59b335c5bbb01c

<https://www.nazareth.be/eenmalige-schuldbemiddeling>

<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/betalingsachterstand-en-collectieve-schuldenregeling>

Nederlandse wetgeving

Recofa richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen,
<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/23-07-01-Recofa-richtlijnen-schuldsaneringsregelingen.pdf>

Faillissementswet, Titel III. Schuldsaneringsregeling natuurlijke personen

Burgerlijk wetboek 3. Vermogensrecht algemeen

Burgerlijk wetboek 6. Verbintenissenrecht algemeen

Burgerlijk wetboek 7. Bijzondere overeenkomsten

Invorderingswet 30 mei 1990

Wetsvoorstel Tweede Kamer nr. 35915.

Kamerstukken II 1992/93, 22 969, nr. 3.

Memorie van Toelichting, Kamerstukken II 1992/93, 22969, 6, p. 19 et seq.

Nederlandse rechtspraak

Hoge Raad

HR 13 juni 2003, nr. R02/098HR, ECLI:NL:PHR:2003:AF7006.
HR 26 september 2003, nr. R03/027HR, ECLI:NL:PHR:2003:AI0364.
HR 4 juni 2004, nr. R04/024HR, ECLI:NL:HR:2004:AO6933.
HR 19 januari 2007, nr. R06/085HR, ECLI:NL:PHR:2007:AZ2048.
HR 8 februari 2008, nr. R07/064HR, ECLI:NL:PHR:2008:BC2203.
HR 11 juli 2008, nr. 07/13096, ECLI:NL:PHR:2008:BD3132.
HR 13 maart 2009, nr. C07/180HR, ECLI:HR:2009:BG7996.
HR 25 mei 2012, nr. 12/00869, ECLI:NL:HR:2012:BW2440.
HR 14 december 2012, nr. 12/03272, ECLI:NL:HR:2012:BY0966.
HR 14 juni 2013, nr. 13/00728, ECLI:NL:HR:2013:BZ7459.
HR 13 maart 2015, nr. 14/05576, ECLI:NL:HR:2015:589.
HR 30 juni 2017, nr. 17/01458, ECLI:NL:HR:2017:1203.
HR 7 juni 2021, nr. 21/01351, ECLI:NL:PHR:2021:576.
HR 24 september 2021, nr. 21/01351, ECLI:NL:HR:2021:1340.

Parket bij de Hoge raad

PHR 6 februari 2009, nr. 08/01242, ECLI:NL:PHR:2009:BG7408.
PHR 9 juli 2010, nr. 09/01386, ECLI:NL:PHR:2010:BM3975.
PHR 22 november 2013, nr. 13/04029, ECLI:NL:PHR:2013:1448.
PHR 10 juli 2015, nr. 15/01941, ECLI:NL:PHR:2015:1927.
PHR 7 april 2016, nr. 16/00990, ECLI:NL:PHR:2016:463.

Gerechtshof Arnhem

GHARN 8 februari 2007, nr. 2006/1261, ECLI:NL:GHARN:2007:BA2835.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

GHARL 10 maart 2016, nr. 200.182.314, ECLI:NL:GHARL:2016:2001.

Gerechtshof Den Haag

GHDHA 20 juni 2018, nr. FT RK 19/1009, ECLI:NL:RBDHA:2019:8580.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

GHSHE 4 februari 2009, nr. HV 200.017.368, ECLI:NL:GHSHE:2009:BH2173.

GHSHE 12 april 2011, nr. HV 200.079.231, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ1378.

GHSHE 19 januari 2023, nr. 200.319.327/01, ECLI:NL:GHSHE:2023:138.

GHSHE 15 februari 2024, nr. 200.334.816_01, ECLI:NL:GHSHE:2024:454.

Rechtbank Amsterdam

RBAMS 3 augustus 2023, nr. C/13/732686 FT RK 23-296, ECLI:NL:RBAMS:2023:4999.

Rechtbank Den Haag

RBDHA 1 augustus 2023, nr. C 09-23-80 en 81, ECLI:NL:RBDHA:2023:11449.

RBDHA 16 augustus 2023, nr. C/09/23/88, ECLI:NL:RBDHA:2023:12219.

RBDHA 12 september 2023, nr. C/09/23/95, ECLI:NL:RBDHA:2023:13987.

Rechtbank Dordrecht

RBDOR 6 april 2001, nr. 311/1999, ECLI:NL:RBDOR:2001:AF0338.

RBDOR 14 mei 2003, nr. R 01/65, ECLI:NL:RBDOR:2003:AF8717.

Rechtbank Noord-Holland

RBNHO 24 augustus 2016, nr. C/15 243068, ECLI:NL:RBNHO:2016:7200.

Rechtbank Oost-Brabant

RBOBR 22 augustus 2023, nr. R.01/22/83, ECLI:NL:RBOBR:2023:4180.

RBOBR 26 september 2023, nr. C/01/23/36 R, ECLI:NL:RBOBR:2023:5059.

Rechtbank Rotterdam

RBROT 22 januari 2016, nr. C/10/13/978 R, ECLI:NL:RBOT: 2016:2340.

RBROT 18 november 2020, nr. FT EA 18/489 ECLI:NL:RBROT:2020:11833.

RBROT 21 juli 2021, nr. FT EA 21/699 – 21/700 ECLI:NL:RBROT:2021:7558.

RBROT 30 augustus 2023, nr. 23/111 R, ECLI:NL:RBROT:2023:9091.

RBROT 19 oktober 2023, nr. FT EA 23/758, ECLI:NL:RBROT:2023:10020.

RBROT 19 januari 2024, nr. FT EA 23-1113, ECLI:NL:RBROT:2024:350.

Geschriften

BAAN, A., BERKHOUT, B., *Stabiliteit van het schuldenprobleem is niet genoeg, Justitiële verkenningen*, Den Haag, Vol. 46 Iss. 1, mei 2020.

BERKHOUT, B., BAAN, A., BROEKS, L., JUNGSMANN, N., WIERINGA, W., *Aansluiting gezocht! Verkenning aansluiting minnelijke schuldhulpverlening en wettelijke schuldsanering*, Utrecht: Berenschot/Hogeschool Utrecht 2019.

DE BOER, M.B., *Samenloop faillissement, surseance van betaling en schuldsanering*, Universiteit Leiden, 2011, 249 p.

De rechtspraak, *Landelijk procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken* (zesde versie), 1 februari 2022, 33 p.

JUNGSMANN, N., *De Wsnp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject*, Leiden University Press, 2006, 225 p.

JUNGSMANN, N., NIEMEIJER, E., TER VOERT, M. J., *Van schuld naar schone lei: evaluatie Wet schuldsanering natuurlijke personen*, Den Haag, WODC, 2001, 197 p.

JUNGSMANN, N., VAN DIJK, E., *Wetwijzigingen Wsnp: een onvoorziene stevige verbouwing van het stelsel*, 23 mei 2023, Tvl 2023/18.

KWETTERS, I., *RST Advocaten, Adempauze tijdens schuldhulpverlening*.

LANKHORST, G.H., *Parlementaire behandeling, Lexplicatie, commentaar op artikel 287 Fw. door mr. dr. G.H. Lankhorst*, december 2023, 16 p.

LANKHORST, G.H., *Duur en einde van de schuldsaneringsregeling*, Bedrijfsjuridische Berichten 2011-10, 70 p.

NOORDAM, A.J., *Wsnp en goede trouw*, Kluwer, 2008, 424 p.

OOSTHOUT, H.B., *Schuldsanering en fiscus, Onderneming en financiering*, 2003, 56 p.

ROSIER, M., *Schuld, boete en verlossing: werking van en wijzigingen voor artikel 288 Faillissementswet*, Amsterdam, 2016.

SANDERS, N.H.A., NICKEL, L., *Monitor Wsnp, Negentiende meting over het jaar 2022*, 's-Hertogenbosch, 2023, 46 p.

VAN DER WINKEL A.R., MARSMAN, J.M., *Schuldsanering natuurlijke personen*, Kluwer, 2011, 216 p.

VERENIGING NEDERLANDSTALIGE LICENTIATEN EN MASTERS IN HET NOTARIAAT EN NATIONALE VERENIGING VAN KANDIDAAT-GERECHTSDEURWAARDERS, *Knelpunten collectieve schuldenregeling, rangregeling en evenredige verdeling*, Brussel, Larcier, 2009.

VERSTIJLEN, F.M.J., *Hypotheek en WSNP*, WSNP Periodiek, 2017, 14 p.

VRIESENDORP, *Het buitengerechtelijk akkoord en het conceptvoorstel WCO II*, preadvies Vereniging 'Handelsrecht', Uitgeverij Paris, Zutphen 2014, 54 p.

WESSELS, B. *Over aanbod en aanvaarding van een faillissementsakkoord als meerpartijenovereenkomst van eigen aard*, Tijdschrift voor Insolventierecht, 2014, 236 p.

WESSELS, B., *Schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen*, Kluwer, 2021, 532 p.

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum – Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Justitiële verkenningen: de aanpak van de schuldenproblematiek*, Boom juridisch, 2020.

WIBIER, R.M., *Compendium van het Nederlands Insolventierecht*, Wolters Kluwer, 2024, 366 p.

WILLEMS C.S., *Praktijkboek Insolventierecht deel 7*, Kluwer, Deventer 2008, 106 p.

ZWITSER, R., *Misbruik van executiebevoegdheid ten aanzien van derden*, NTBR 1994/9, 208 p.

Geraadpleegde websites

<https://lawyruip.nl/faillissementswet/faillissementswet-inleiding/wettelijke-schuldsanering-natuurlijke-persoon/>

<https://ondernemersplein.kvk.nl/rangorde-schuldeisers/>

<https://rechtvoorjou.nl/home/zoek?doit=1&keywords=schuldsanering+natuurlijke+personen>

<https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/einde-wsnp-schone-lei/schone-lei-vonniss/>

<https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/tijdens-wsnp/betekent-postblokkade/#:~:text=Tijdens%20de%20eerste%2013%20maanden,de%20bewindvoerder%20d,eze%20heeft%20gecontroleerd>

<https://rechtwijzer.nl/schulden/wsnp/wsnp-aanvragen/extra-toelatingsvoorwaarden-ex/>

https://schuldingo.nl/nieuwsbericht/news/schuldsanering-van-36-naar-18-maanden/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=4b4c6f8a07fa32bd8d26251f4fce506e

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0001860/2023-11-15>

<https://www.bureauwsnp.nl/@5147/postblokkade-medisch-geheim-0/>

<https://www.elfri.be/artikel/chirografaire-schuldeisers>

<https://www.huisadvocaten.nl/nieuws/ondernemingsrecht/het-crediteurenakkoord-aanbieden-vanuit-de-wettelijke-schuldsanering-wsnp/>

<https://www.justitia.nl/faillissement/schuldsanering-natuurlijke-persoon>

<https://www.nvvk.nl/page/1439/2023/05/26/Verkortings-Wsnp-termijn-start-op-1-juli>

<https://www.rst.nl/insolventierecht/adempauze-tijdens-schuldhelpverlening/>

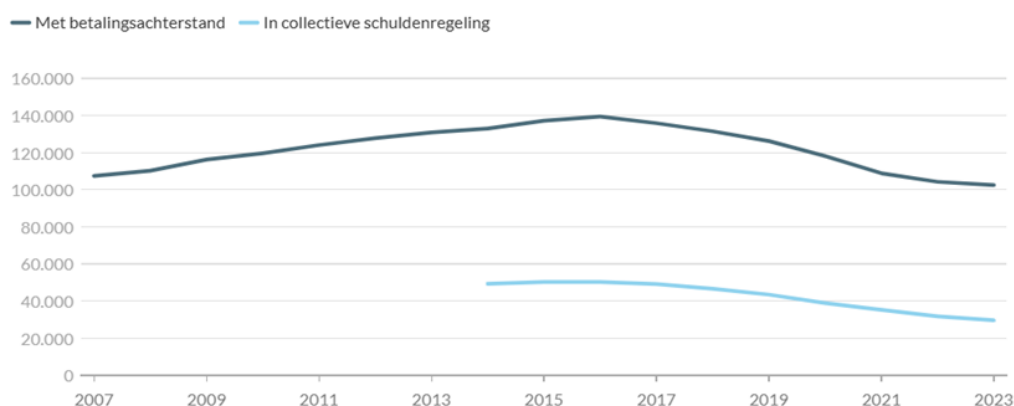
<https://www.samvzw.be/nieuws/nederlandse-csr-hervormd>

Bijlagen

Bijlage 1 – het aantal collectieve schuldenregelingen in België

Statistiek Vlaanderen, *Betalingsachterstand en collectieve schuldenregeling*, 20 februari 2024, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/betalingsachterstand-en-collectieve-schuldenregeling> (consultatie 23 september 2023).

Personen met betalingsachterstand en in collectieve schuldenregeling
Vlaams Gewest, 2007-2023, aantal

Bijlage 2 – het aantal wettelijke schuldenregelingen in Nederland

Centraal Bureau voor de Statistiek, *Weer minder mensen in wettelijke schuldsanering*, 2023, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/26/weer-minder-mensen-in-wettelijke-schuldsanering#:~:text=In%202022%20werden%201%2C9%20duizend%20mensen%20in%20de%20Wsp,waren%20dat%205%2C8%20duizend> (consultatie 2 januari 2024).

Wettelijke schuldsaneringen*

Jaar	Beëindigde schuldsaneringen (x 1 000)	Uitgesproken schuldsaneringen (x 1 000)
2007	12,7	15,0
2008	14,1	9,2
2009	13,9	9,0
2010	13,5	11,4
2011	11,0	14,7
2012	9,9	13,7
2013	11,3	12,3
2014	13,5	12,3
2015	14,0	11,7
2016	12,7	9,8
2017	12,3	8,4
2018	11,2	5,9
2019	9,9	4,6
2020	8,0	3,0
2021	5,8	2,3
2022	4,9	1,9

* De cijfers zijn voorlopig voor alle jaren.